

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİM VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI**

**11. VE 12. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİ
DÜZEYLERİNİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİNE ETKİSİNİN
SPOR YAPMA DURUMU AÇISINDAN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

VAHİT ÇİRİŞ

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. FEHMİ ÇALIK**

MART 2018

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİM VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI

11. VE 12. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİ
DÜZEYLERİNİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİNE ETKİSİNİN
SPOR YAPMA DURUMU AÇISINDAN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

VAHİT ÇİRİŞ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. FEHMİ ÇALIK

MART 2018

BİRLİK ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

İmza

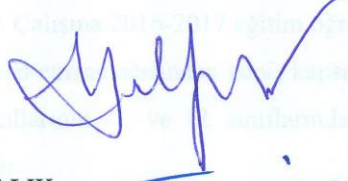
Vahit ÇIRIŞ

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“11. ve 12. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Liderlik Özelliklerine Etkisinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı bu doktora tezi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Fikret SOYER

Üye

Danışman Doç. Dr. Fehmi ÇALIK

Üye

Doç. Dr. Mehmet DEMİREL

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ersin ESKİLER

Üye

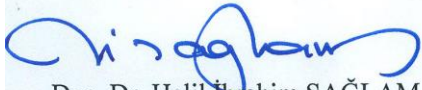
Yrd. Doç. Dr. Murat ÖZMADEN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

03/04/2018

(İmza)

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu araştırmada lise öğrencilerinin sosyal beceri seviyeleri ile liderlik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma 2016-2017 eğitim öğretim yılında yapılmıştır. Çalışma Türkiye evrenini temsil etmesi açısından geniş kapsamlı olarak kurgulanmış olup, Türkiye'deki devlet okullarının 11. ve 12. sınıflarında öğrenim gören toplam 8330 öğrenci ile yürütölmüştür.

Çalışma süresince bana yol gösteren ve destek olan Danışmanım Doç. Dr. Fehmi alık'a, Ana Bilim Dalı Başkanım Doç. Dr. Fikret Soyer'e, Doç Dr. Mustafa Koç'a, Yrd. Doç. Dr. Adem Taşdemir'e, Uzman Öğretmen Turan Başkonuş'a, Öğretmen Deniz Akdal'a, Öner Soykan'a, Celal oruh'a, teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemde emeği olan ve beni hep destekleyen babama ve rahmetli anneme teşekkür ederim.

Beni her koşulda destekleyen ve sabırla çalışmalarıma katkı sağlayan sevgili eşim Mehtap ve kızlarım Ecem Amine ile Berra Begüm' e en kalbi duygularımla teşekkür ederim.

ÖZET

11. ve 12. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİNE ETKİSİNİN SPOR YAPMA DURUMU AÇISINDAN İNCELENMESİ

Giriş, Vahit

Doktora Tezi, Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Programı

Danışman: Doç. Dr. Fehmi ÇALIK

Mart, 2018. xvii+122 Sayfa

Bu araştırma, devlet okullarının 11. ve 12. sınıfında öğrenim gören öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini ve liderlik yönelimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin yanı sıra liderlik türleri açısından liderlik yönelimleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada, mevcut durumu ortaya koymayı amaçlayan, betimsel taramaya ve ilişkisel taramaya yönelik bir yöntem kullanılmıştır. Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın birinci aşamasında Türkiye'deki 11.ve 12 sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin ve liderlik yönelimlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişki ve bağımsız değişkenlere göre SBE ve LYÖ durumları incelenmiştir.

Araştırma verilerinin test edilmesinde 0.05 anlam düzeyi alınmıştır. Verilerin analizinde alt probleme ilişkin yeterlik maddeleri gruplandırılarak, maddeler frekans (f), yüzde (%), ağırlıklı ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (SS) gibi betimsel istatistiklerle birlikte ilişkisel istatistik yöntemleri birlikte kullanılmıştır. İlişkisel

istatistik yöntemleri yapılmadan önce verilerin homojenliğine bakılmış ve normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir.

Araştırmada, veri toplama sürecinde üç ölçme aracı kullanılmıştır. Birinci aşamada öğrencilerin kişisel bilgilerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgiler Formu (KBF), ikinci aşamada öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini değerlendirmek için Riggio tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Yüksel (1997) tarafından yapılmış olan envanter, Koydemir (2006) tarafından kısa forma dönüştürülmüştür. Koydemir (2006) orijinal 90 maddelik SBE maddeleri arasından 6 boyutta toplam 30 madde tespit etmiştir. SBE'nin test-tekrar test güvenirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Toplam ölçek için elde edilen Cronbach alfa katsayısı .85 olarak bulunup; alt ölçekler için alfa .56 ile .82 arasında değişmiştir. Üçüncü aşamada da öğrencilerin liderlik özelliklerinin belirlenmesi için Bolman ve Deal tarafından geliştirilen ve 32 maddeden oluşan Türkçe çevirisini Dereli (2003)'nin yapmış olduğu Liderlik Yönelimleri Ölçeği kullanılmıştır. 32 maddeden oluşan bu ölçeğin Bolman ve Deal (1991) tarafından yapılan geçerlik çalışması ile her biri kendi içinde 2 boyutu olan 4 alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Ölçeğin boyutlarına ilişkin hesaplanan iç tutarlılık katsayısı (Cronbah Alpha) değerleri ise sırasıyla 0,87, 0,87, 0,84 ve 0,88 olarak raporlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde, en düşük ortalamaların; başka insanlara dokunmaktan genellikle rahatsız olma, yüz ifadelerinin genellikle tarafsız olduğunu gösterme, bir grup içinde konuşacağı şeyleri seçmede güçlük çekme, kızgınlığını çok seyrek gösterme, kendini yabancılara tanıtırken genellikle ilk adımı kendisinin atması, sinirli olduğunda bu durumu başkalarından çok iyi bir şekilde saklayabilme, gruplarda genellikle lider olarak seçilme ile duygu ve heyecanlarını çok seyrek gösterme ifadelerinden oluştuğu belirlenmiştir. Bu ifadeler öğrencilerin orta düzeyde beceriye sahip olduklarını göstermektedir. Lise öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin, diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösterme, problemlerin mantıklı çözümlene ve dikkatli düşünme ile çözülebileceğine inanma, net ve mantıklı bir biçimde düşünme, iyi bir dinleyiciyi olma, hayal gücü kuvvetli olma ve yaratıcı olma, tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açık ve yardım sever olma ifadelerinde en yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal beceri, liderlik, spor, lise öğrencileri

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SOCIAL SKILLS LEVEL OF 11TH AND 12TH GRADE STUDENTS ON THE LEADERSHIP CHARACTERISTICS IN TERMS OF SPORTS ENGAGEMENT

Çiriş, Vahit

PHD Dissertation, Department of Physical Education and Sports Education, Physical
Education and Sports Teaching Program

Consultant: Assoc. Prof.Dr.Fehmi ÇALIK

March 2018. xvii+122 Page.

This research has been done with the purpose of determining the social skill levels and leadership orientations of the 11th and 12th grade students in state schools. In the research, it has been tried to determine the leadership orientations in terms of the types of leadership as well as the social skill levels of the students.

In the research, a method for descriptive survey and relational screening aimed at revealing the current situation has been used. The research consists of two phases. In this context, in the first part of this study, it has been aimed to describe the social skill levels and leadership orientations of 11th and 12th grade students in Turkey. In the second part of the study, the relationship between the social skill levels and leadership orientations of high school students and their SBE and LYÖ status to independent variables have been examined.

In the study, three measurement tools have been used in the data collection process. At the first stage, Personal Information Form (KBF) developed by the researcher for determining the personal information of the students; at the second stage, Social Skills Inventory Short Form (SBE) developed by Riggio and of which the Turkish

version has been prepared by Yüksel (1997) and then turned into social skills inventory short form by Koydemir (2006) for evaluating the social skill levels of the students. Koydemir (2006) determined total of 30 articles at six dimensions through the SBE articles of original ninety articles. The reliability co-efficient of test-retest method has been found as 92. Cronbach's alpha co-efficient attained for the total scale factor has been found as 85 ; and the alpha has varied between 56 and 82 for the subscale. At the third stage, Leadership Orientation Scale (LYÖ) developed by Bolman and Terrence (2003), of which the validity reliability study has been performed by Dereli (2003) in our country for determining the leadership characteristics of the students have been used. It is determined that this scale consisting of 32 articles is composed of 4 sub-dimensions each of which is composed of 2 sub-dimensions by the study of validness carried out by Bolman and Deal (1991). The values of internal consistence coefficient calculated relating to the dimensions of scale has been reported as 0,87 , 0,87 , 0,84 and 0,88 respectively.

Keywords: Social skills, leadership, sport, collage students

Bugünlere başarılı bir şekilde gelmemde, yaşıyorken duası ile vefatından sonra anıları ve özlemleri ile motive eden, biricik ve kıymetli anneme...

İÇİNDEKİLER

Bildirim	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
jüri Üyelerinin İmza Sayfası	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Ön Söz.....	vi
Özet	vii
Abstract	ix
Tablolar Listesi.....	xiv
Bölüm I	1
Giriş.....	1
1.1 Problem	3
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	7
1.7. Kısaltmalar	7
Bölüm II	8
Kuramsal Çerçeve	8
2.1. Sosyal Beceri.....	8
2.3. Liderlik.....	14
Bölüm III.....	23
Yöntem.....	23
3.1. Araştırma Modeli	23
3.2. Evren Ve Örneklem.....	24

3.3. Veri Toplama Araçları	29
3.4. Verilerin Toplanması	30
3.5. Verilerin Analizi.....	31
Bölüm IV.....	34
Bulgular Ve Yorum.....	34
3.2. Lise Öğrencilerinin Liderlik Yönelimleri İle İlgili İlişkisel Bulgular.....	55
Bölüm V	92
Tartışma, Sonuç Ve Öneriler	92
5.1. Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri.....	92
5.2. Lise Öğrencilerinin Liderlik Yönelimleri	96
5.3. Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri İle Liderlik Yönelimleri Arasında İlişki	99
5.4. Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri İle İlgili Sonuçlar	100
5.5. Lise Öğrencilerinin Liderlik Yönelimleri İle İlgili Sonuçlar	102
5.6. Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri İle Liderlik Yönelimleri Arasında İlişki İle İlgili Sonuçlar.....	104
5.7. Öneriler	104
Kaynakça.....	106
Ekler	122
Özgeçmiş Ve İletişim Bilgileri	125

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması ve Çalışma Örnekleme	24
Tablo 2. Çalışma Örnekleminde Yer Alan Lise Öğrencilerin Demografik Bilgileri .	26
Tablo 3. Normal Dağılımları İle İlgili Bulgular	28
Tablo 4. Ölçeklerin Puanlandırılması Verilen Ağırlık Nitelik Grupları	31
Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri İle İlgili Bulgular	32
Tablo 6 Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Özelliklerine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları.....	34
Tablo7. Lise Öğrencilerinin Sınıf Seviyelerine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları	36
Tablo 8. Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	37
Tablo 9. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları	37
Tablo 10. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyleri.....	38
Tablo 11. Öğrencilerinin Lise Türlerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	39
Tablo 12. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	40
Tablo 13. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyleri	41
Tablo 14. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama Standart Sapma Değerleri.....	41
Tablo 15. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin NOVA Sonuçları.....	43
Tablo 16. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama ve Anlamlılık Düzeyi	43

Tablo 17. Lise Öğrencilerinin Yaşadıkları Şehirlere Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin t- testi Sonuçları.....	44
Tablo 18. Lise Öğrencilerinin Lisanslı Spor Yapma Durumlarına Göre Beceri	45
Tablo 19. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	46
Tablo 20. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları	46
Tablo 21. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyleri	47
Tablo 22. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama ve Standart Sapma Değerler	48
Tablo 23. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin NOVA Sonuçları	49
Tablo 24. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyleri.....	49
Tablo 25. Lise Öğrencilerinin Okullarında Spor Salonu Olup Olmama Durumlarına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları.....	50
Tablo 26. 4.2. Lise Öğrencilerinin Liderlik Yönelimleri İle İlgili Bulgular	51
Tablo 27. Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Özelliklerine Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin t-testi Sonuçları	52
Tablo 28. Lise Öğrencilerinin Sınıf Seviyelerine Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin t-testi Sonuçları	54
Tablo 29. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	55
Tablo 30. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin NOVA Sonuçları.....	56
Tablo 31. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyleri.....	57

Tablo 32. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	59
Tablo 33. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin NOVA Sonuçları.....	62
Tablo 34. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyi.....	63
Tablo 35. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	64
Tablo 36. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları	68
Tablo 37. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyleri	70
Tablo 38. Lise Öğrencilerinin Yaşadıkları Şehirlere Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin t-testi Sonuçları	71
Tablo 39. Lise Öğrencilerinin Lisanslı Spor Yapma Durumlarına Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin t-testi Sonuçları	73
Tablo 40. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	74
Tablo 41. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	75
Tablo 42. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyleri.....	76
Tablo 43. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	78
Tablo 44. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	79
Tablo 45. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları ve Anlamlılık Düzeyleri.....	80

Tablo 46. Lise Öğrencilerinin Okullarında Spor Salonu Olup Olmama Durumlarına Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin t-testi Sonuçları.....	81
Tablo 47. Model Özeti Model.....	83
Tablo 48. Liderlik Yönelimlerinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	84
Tablo 49. Varyans Analizi Tablosu	85
Tablo 50. Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Yordanmasına ilişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	85

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireyler toplum içinde varlıklarını sürdürürlerken diğer bireylerle bir takım ilişkiler kurarlar. Bireyin bu ilişkiler esnasında oluşabilecek olumsuz tepkileri en aza indirmek, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek için bir takım becerilere sahip olması gerekir. Bu beceriler literatürde sosyal beceri olarak adlandırmıştır. Sosyal beceriler kişinin hem kendi iç dünyası hem de dış dünya ile iletişimi sağlama aracıdır.

İnsanlar çevreleri ile sürekli iletişim halindedir. Bu iletişimin doğru ve sağlıklı olabilmesi sosyal becerilere bağlıdır (Efe, 2008: 70). Sosyal beceriler sosyal çevreye uyum sağlayabilme ve ortaya çıkabilecek çatışmalarla baş edebilme becerileri olarak tanımlanabilir (Matson, Matson ve Rivet, 2007: 690). Deniz (2002) sosyal becerilerin bireyin kişiler arası iletişimde, okul ve aile hayatında büyük önemi olduğunu vurgulamıştır (Deniz, 2002 :165). Sosyal beceriler, başkalarından yardım isteme, arkadaşlık ilişkisi başlatabilme, teşekkür edebilme, kızgınlıkla baş edebilme gibi bir takım becerileri kapsamaktadır (Elksnin ve Elksnin, 2000: 30). Kişinin öğrenmiş olduğu tüm olumlu davranışlar sosyal beceri olarak tanımlanmıştır (Çiftci ve Sucuoğlu, 2012: 21). Kaf (2000: 174) sosyal becerileri, içinde bulunulan sosyal yapıya uygun davranış geliştirme olarak tanımlamıştır. Akfırat (2004: 40) ise sosyal becerileri, bireyin sosyal ortamda diğer bireyler ile olumlu etkileşim kurmasını sağlayan davranışlar olarak tanımlamıştır.

Sosyal beceri, bireyin içi dünyasındaki duygularını anlamlandırmanın yanı sıra başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayabilme ve buna uygun davranış sergileyebilmedir (Çubukçu ve Gültekin, 2006: 38). Sosyal beceriler içinde yaşanılan toplumun değer yargıları ile belirlenen, o toplumun normlarına uygun olarak bireyin başka bireylere karşı geliştirdiği olumlu davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Margalit, 1993: 688). Geçmişte daha dar bir alanda ve belirli sosyal yapılar içinde

olan değişimler günümüz dünyasında çok daha hızlı olabilmektedir. Bu hayata ayak uydurabilmek için sosyal beceriler birey için büyük önem arz etmektedir (Özbay, 2003: 129). Sosyal beceri seviyeleri düşük olan bireylerin uyum sorunu, güvensizlik, kaygılı olma gibi bir takım olumsuz duyguları olabilir. Ayrıca bu tarz bireyler akademik olarak da olumsuz etkilenirler (Sali, 2011: 21).

Sosyal beceri seviyesi yüksek olan bireylerin katılmış oldukları etkinliklerden daha çok zevk aldıkları ve karar verme becerilerinin yüksek olduğu bilinmektedir (Çetin ve ark., 2003: 42).

Sosyal beceri düzeyi yüksek olan kişiler diğer bireylerle daha kolay iletişim kurabilir, onların duygularını kolaylıkla anlayabilir ve hislerini rahatlıkla ifade edebilirler. Bu tarz bireyler doğal lider olarak kabul edilir (Gotmann, 1993: 154).

Sosyal becerilerin bireyin toplum içindeki yaşantısı için olan gerekliliği, konuyu önemli hale getirmiş ve üzerinde bilimsel çalışmalar yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Sosyal bir varlık olarak toplum içinde yaşayan insanların birbirinden etkilenmesi kaçınılmaz bir olgudur. Bu etkilenin ortak amaçlar doğrultusunda ve olumlu yönde olması insana olumlu değerler katmaktadır. Ortak amaçları gerçekleştirme açısından, liderlik kavramı önemli bir etkiye sahiptir.

Tunçer (2012: 58) liderliği, bireye ileriye gösteren, bireyi aydınlatan, beraberindeki bireylerin ihtiyaçlarını vaktinde sezebilen ve çözüm üretebilen yaratıcı kişiler olarak tanımlamıştır.

Kurgun (2013: 15) ise liderliği, ortak amaçlar için lider ile takipçileri arasındaki ilişki olarak açıklamıştır.

Ertürk (2011: 36) aynı amaç için bir araya gelen insanları hedefleri doğrultusunda etkileme sürecini liderlik olarak tanımlamıştır.

Doğan (2004: 119) göre liderlik, ortak amaçlar için gurubu etkileme sürecidir.

Eren (2001: 460) liderliği tanımlarken, insanları bir araya getirme, grup üyelerine kendini kabul ettirme ve amaçlara ulaşma konularına vurgu yapmıştır.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere liderlik, insanları olumlu ve istedik yönde etkileyebilme sanatıdır. Bu etkileme gücüne sahip bireylerin sosyal becerilerinin yüksek olduğu bilinmektedir. Spor, yapılışı ve seyirliği açısından insanları bir araya getirme özelliğine sahiptir. Bir arada olan insanların birbirini olumlu etkileyebilmesi

beklenen bir davranıştır. Sosyal beceri ve liderlik arasındaki ilişki spor alanında da etkisini hissettirmektedir. Çalışma hem sosyal becerilerin hem de liderliğin spor yapan insanların hayatı üzerine olan etkisinden dolayı önem arz etmektedir.

1.1 PROBLEM

Sosyal beceriler insan hayatının toplum içinde sağlıklı bir şekilde devam etmesi için önem arz etmektedir. Liderlik özelliği ise bir insanı diğer insanlardan ayıran ve bireye yaşantısında avantajlar sunan bir özelliktir. Bu çalışmada lise düzeyinde öğrenim gören bireylerin sosyal beceri durumlarının liderlik özelliklerine etkisi araştırılmıştır.

Bu kapsamda aşağıdaki problem durumunun cevabı araştırılmıştır.

11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin liderlik özelliklerine etkisi var mıdır?

1.2. ALT PROBLEMLER

1.2.1. 11. ve 12. Sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri;

1.2.1.1. Cinsiyete göre

1.2.1.2. Sınıf seviyesine göre

1.2.1.3. Gelir durumuna göre

1.2.1.4. Okuduğu lise türüne göre

1.2.1.5. Not ortalamasına göre

1.2.1.6. Yaşadığı şehir değişkenine göre

1.2.1.7. Lisanslı olarak spor yapma durumu değişkenine göre

1.2.1.8. Anne eğitim durumuna göre

1.2.1.9. Baba eğitim durumuna göre

1.2.1.10. Okulunda spor salonu olma durumuna göre değişmekte midir?

1.2.2. 11. ve 12. Sınıf öğrencilerinin liderlik yönelimleri;

1.2.2.1. Cinsiyete göre

1.2.2.2. Sınıf seviyesine göre

1.2.2.3. Gelir durumuna göre

1.2.2.4. Okuduğu lise türüne göre

1.2.2.5. Not ortalamasına göre

1.2.2.6. Yaşadığı şehir değişkenine göre

1.2.2.7. Lisanslı olarak spor yapma durumu değişkenine göre

1.2.2.8. Anne eğitim durumuna göre

1.2.2.9. Baba eğitim durumuna göre

1.2.2.10. Okulunda spor salonu olma durumuna göre değişmekte midir?

1.3. ÖNEM

Bacanlı'ya (2008: 25) göre; kişinin başka bireyler ile başarılı bir şekilde iletişim kurmasını sağlayan davranışlara sosyal beceri denir. Riggio ve diğerleri (2007: 27) ise sosyal becerileri, genel zekanın bileşkesi ve sözel akıl yürütmeyi de işe koştan ve öğrenilebilir özellikler olarak tanımlamıştır. Sosyal beceriler, birçok kişi tarafından farklı şekilde algılanıp farklı şekilde tanımlanmış olsa da özünde sosyalliği barındıran, insan ilişkileri içinde yer alan öğeleri içermektedir (Gülay, 2008: 47).

Literatür incelendiğinde insanların başka insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmesi ve toplumda kendini kabul ettirmesinde sosyal beceri rolünün önemi göze çarpmaktadır. Bu durumun sosyal bir varlık olan insan üzerinde ciddi bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Çünkü insan, doğumundan ölümüne kadar hayatının tüm aşamalarında kendini doğru ifade etme, başkalarından gelen mesajları doğru okuma ve bu mesajlara uygun davranış geliştirmek için uğraşır. İnsanın kendini diğer insanlara doğru anlatarak, toplumda kabul görmesi ve diğer insanlardan gelecek olan olumsuz davranışları en aza indirgemesinin yolu sosyal becerilerinin seviyesinden geçiyor denilebilir. Böylece insan, toplumun en küçük yapı birimi olan aileden tutun da

yaşam süreci içerisinde yer aldığı tüm topluluklar içerisinde kendi istek ve ihtiyaçlarını gidermenin yolunu ararken sürekli sosyal becerilerini kullanmaktadır. Sosyal becerilerin insan hayatında bu kadar önemli olması bu konunun hep araştırılmaya açık kalmasını sağlamıştır. Çünkü bilim insanları sosyal becerilerin etkisini ortaya koyarak insan hayatının daha kolay olmasına çalışmaktadırlar. Liderlik, kişilerin hedeflerinin peşinden gitme arzusu ile hedeflerine ulaştırmak için itici bir güç ve becerilerin tamamıdır (Güney, 2012: 26). Bir başka tanıma göre liderlik, insanların yüreğine ulaşabilme becerisidir (Erçetin, 2000: 20). Liderde bulunması özelliklerin sıralandığı bir başka tanım ise şu şekildedir, Lider; dayanıklılığı, çalışması, inancı, tolerans ve anlayışı kısaca karakteri, etrafındaki insanlardan üstün olan, fakat buna rağmen kendisini onların üstünde göremeyen, onlardan olmakla iftihar eden ve geniş tecrübesiyle çevresindekilere yön gösteren ve ışık tutan, onları eğiten ama sırası geldiğinde onlara danışan, onların da fikirlerini alan kişidir (Çoban ve Coşkun, 2006: 6). Liderlik, izleyicilerin düşünce ve eylemlerini etkileme doğrultusunda güç kullanmadır (Zaleznik, 1977: 267).

Literatürdeki başka bir tanımda ise liderin örgüt içindeki gücü şu şekilde ifade edilmiştir; Liderlik kaynak sağlayarak, amaç ve yön göstererek, motive ederek ve örgütün devamlı başarılı olması için gerekli şartları oluşturarak, doğrudan ve dolaylı yollarla başkalarını bir görev tamamlama konusunda etkileme sürecidir (Türkmen, 2011: 46).

Toplum içerisinde yaşayan insan için vazgeçilmez unsurlardan birisinin de, liderlik özelliğine sahip olmak olduğu söylenebilir. İnsan, ister doğadan kaynaklanan isterse insanlardan kaynaklanan krizleri aşmada içindeki liderlik özelliğinden faydalanır. Alan yazındaki tanımların ortak paydalarının da ifade ettiği gibi liderlik, bir insanı diğer insanlara karşı avantajlı bir duruma getiren etkili özelliklerden bir tanesidir denilebilir. Lise öğreniminin son sınıfları bireyin yaşı ve gelişimi gereği kişinin bireyselliğini ön plana çıkaran ve aile içinde ya da toplumda birey olarak kabul edilen çağların başlangıcıdır denilebilir. Çünkü kişi artık toplumda kimlik kazanmaya başlamıştır. Bu başlangıç döneminde bireyin hem sosyal beceri özellikleri hem de liderlik özellikleri daha da önemli bir hale gelmektedir. Birey kendini tanıdıkça daha doğru ifade eder. Kendini tanıyan ve güçlü yanlarını bilen bireyler toplum içinde kimlik edinmek için bu güçlü yönlerini kullanırlar. Liderlik özelliği bir bireyin en güçlü olan özelliklerinden biridir. Çünkü; birey liderlik özelliği

ile toplumdaki diğer insanları etkileyerek kimliğinin kabullenilmesine ve toplum içerisinde saygınlığının arttırılmasını sağlar.

Bu çalışmada lise eğitiminin son yıllarında okuyan bireylerin sosyal beceri ve liderlik özellikleri betimlenmeye çalışılmıştır. Çalışma ile, elde edilen bulgular ışığında lise ğrencilerinin gelişimine olumlu katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu olumlu katkıların şunlar olabileceği düşünülmektedir. Birey sosyal becerileri (konuşma becerisi, iletişim becerişi, kendini ifade etme. vb.) ile toplum içinde kimlik kazanır. Yapmış olduğu davranışları etkileyen bu becerilerin gelişmiş olması bireyi olumsuz davranışlardan arındırmanın yanı sıra olumsuz tepkileri en aza indirerek olumlu tepkilerin artması konusunda bireye olanak sağlar. Bireyler lider özellikleri sayesinde, aile içinde, akranları arasında veya toplumun geneli içinde insanları etkilemeyi başarır ve kimliğinin oluşmasına olumlu katkılar sağlayabilir.

Bu çalışmanın amacı bulgulara dayalı olarak yukarıda ifade edilen olumlu katkıları 11. ve 12. sınıf ğrencilerinin kazanmasına yardımcı olmaktır.

1.4. VARSAYIMLAR

- 1 Öğrencilerin lekleri samimi olarak cevapladıkları varsayılmıştır.
- 2 Ölçeklerin uygulandığı okulların benzer imkân ve özelliklere sahip olduğu varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu alışma;

- 1-) 2016-2017 eğitim ğretim yılıyla,
- 2-) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarının 11. ve 12. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerle,
- 3-) ğrencilerin lme araçlarına verdiği cevaplar ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Sosyal Beceri: Sosyal beceri, kişinin başka bireyler ile başarılı bir şekilde iletişim kurmasını sağlayan davranışlardır (Bacanlı, 2008: 25).

Liderlik: Liderlik, kaynak sağlayarak, amaç ve yön göstererek, motive ederek ve örgütün devamlı başarılı olması için gerekli şartları oluşturarak, doğrudan ve dolaylı yollarla başkalarını bir görev tamamlama konusunda etkileme sürecidir (Türkmen, 2011: 46).

1.7. KISALTMALAR

KBF :Kişisel Bilgi Formu

SBE : Sosyal Beceri Envanteri

LYÖ : Liderlik Yönelimleri Ölçeği

AKT : Aktaran

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Beceri

İnsanların, toplumsal hayat içinde kendilerini ifade etmeleri, toplum kurallarına ayak uydurmaları ve toplum içinde kabul görmeleri açısından, sosyal beceriler oldukça etkilidir. Sosyal becerilerin nitelikleri son yüzyılda psikolojinin üzerinde önemle durduğu bir konudur. Bu konu ile ilgili ilk çalışmalar William James'in Psikolojinin Prensipleri isimli eserine dayanmaktadır. Sosyal becerilerimizi oluşturan sosyal benlik, sosyal hayatta nasıl davrandığımızı gösterir (Yüksel, 2004: 12). Kişinin başka bireylerle başarılı bir ilişki kurmak için genel zekâ ile sözel akıl yürütmeyi işe koştığı öğrenilmiş sosyal davranışlar olan sosyal beceriler, bireye ilişkilerinde bir takım avantajlar sunar. Bu avantajlar bireye yönelecek olumsuz tepkileri ortadan kaldırma, kabul görmüşlüğü artırma, daha güçlü iletişim kurma olumlu tepki alma şeklinde sıralanabilir (Bacanlı, 2012 :25; Dikmener, 1997; Yüksel, 2004 :13; Riggio ve diğerleri, 2007 :27 ; Gresham ve Elliott, 2011: 292). Alan yazında sosyal beceriler ve sosyal becerilerin ortaya çıkmasında etkili olan sosyal davranışlar birtakım özellikleri bakımından bazı guruplara ayrılmıştır. (Merrell ve Gimpel: 1998) bu gurupları üç kategoride ele almaktadır. Bunlar:

- Kişiler Arası İlişki Kurma Becerileri: İş birliği yapabilme, konuşmaya dair beceriler ve beraber oyun oynayabilme becerileridir (Merrell ve Gimpel, 1998 :225).
- Kendisiyle İlişkili Beceriler: Duygularını anlatabilme, kişiliğine yönelik olumlu tutum geliştirebilme becerileridir.
- Sorumlulukla İlgili Beceriler: Aldığı sorumlulukları yerine getirmenin yanı sıra talimatları takip edebilme becerisidir.

Bunların yanı sıra Akkök (1996: 28) ise, sosyal becerileri altı grupta toplamaktadır.

Bunlar:

- İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri: Dinlemeyi bilme, konuşma başlatabilme ve sürdürme, kendini takdim edebilme, yardım isteyebilme, teşekkür edebilme, ikna kabiliyeti ve özür dileyebilme becerileridir.
- Grupla Bir İşi Yürütme Becerileri: Diğer bireylerin görüşlerini anlamaya çalışma, sorumluluk alabilme becerileridir.
- Duygulara Yönelik Beceriler: Duygularını ifade edebilme, başka bireylerin duygularını anlama, olumlu duygular ifade edebilme, diğer bireylerin kızgın davranışları ile baş etme ve korkuları ile baş edebilmedir.
- Saldırgan Davranışlarla Baş Etmeye Yönelik Beceriler: Paylaşabilme, başkalarına yardım etme, izin isteme ve kızgınlık ifade edebilmenin yanında kızgınlığını kontrol edebilme becerisidir.
- Stres Durumlarıyla Başa Çıkma Becerileri: Gurup baskısına karşı davranış geliştirme, yalnızlıkla baş etme ve başarısızlıkla baş edebilmedir.
- Problem Çözme ve Plan Yapma Becerileri: Çevreden bilgi alabilme, toplanan bilgi ışığında amaç oluşturabilme ve işe yoğunlaşabilme becerileri şeklinde özetlenebilir

Akkök'ün (1996: 28) gruplandırmasındaki temel kriterler ile Merrell ve Gimpel'in (1998: 225) yapmış olduğu gruplandırma birbiri ile örtüşmektedir.

Literatürde sosyal becerilerin, birçok kişi tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Sosyal becerileri açıklamaya çalışan bu tanımların ortaya koyduğu ortak payda da sosyal beceriler, başkalarından gelecek olumsuz tepkileri ortadan kaldırmak, olumlu tepki almak, diğer bireyler ile etkileşime olanak sağlama, içerisinde bilişsel ve duyuşsal unsurların bulunduğu öğrenilmiş davranışlar şeklinde tanımlanabilir (Gülay, 2008: 47; Şahin, 1999: 66; Çiftci ve Sucuoğlu, 2012: 21; Sevinç, 2005: 7; Özcep ve Mirzeoğlu, 2007: 48; Bootin vd, 1997: 931; Hollinger, 1987: 17; Gülay ve Akman, 2009: 45; Palut, 2003: 65; Gülay, 2008: 47; Kabasakal ve Çelik, 2010: 203; Avcıoğlu, 2012: 110; Aracı ve Aracı, 2014 :365; Çubukçu ve Gültekin, 2006: 388). Sosyal becerilerin yapısını daha iyi anlayabilmek için, sosyal becerileri açıklayan bir takım kuramlardan bahsetmek gerekir.

2.1.1. Davranışçı Yaklaşım ve Sosyal Beceriler

Davranışçı psikologlara göre bütün insan davranışları öğrenilmiştir. Davranışlar, kalıttan gelen yapının çevre ile etkileşimi sonucu ortaya çıkan durumdur. İnsanın gözlemlenebilir davranışları incelenerek, davranışı ortaya çıkaran nedenler bulunabilir. Davranışların mekanizması anlaşıldıktan sonra kontrol edilebileceği savunulmaktadır. Davranışçı kurama göre davranışların amacı, organizmanın gerilimini azaltmaktır. İlk olarak açlık, susuzluk gibi fizyolojik güdüler ve sevilme, ait olma gibi psikolojik güdüler insanları davranışa yönlendirir. İnsan zamanla öğrenme yolu ile kazanılan başarı, üstün olma gibi güdülerle de davranışta bulunur. Organizmanın gerilimini azaltan davranışların tekrarlanma olasılığı yükselir. Kişilerarası ilişkilerde de insanlar, öğrenme ilkelerini bilinçli ya da bilinçsiz olarak kullanarak karşılarındaki kişilerin davranışlarını biçimlendirmektedir (Yüksel, 1997: 12).

2.1.2. Bilişsel Kuram ve Sosyal Beceriler

Bilişsel kurama göre insan davranışlarını, erken yaşlarda geçirilen yaşantı belirler. İnsan, kendisi ve çevresi hakkında bazı değer yargıları edinerek büyür. Bu yargılar bireye anne, baba ve diğer yetişkinler tarafından verilir. Çocuğun sevilme, korunma, iyi bir insan olarak yaşama gibi gereksinimleri vardır (Yüksel, 1997: 12).

2.1.3. Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı ve Sosyal Beceriler

Sosyal öğrenme kuramcılarının göre, davranışların belirlenmesinde çevresel etmenlerin katkısı kadar bilincinde önemli bir rolü vardır. Sosyal öğrenme kuramı, çevresel koşulların karşısında bireyin edilgen olmadığını, aksine bireyin düşünerek, plan yaparak, karşılaştırmalarda bulunarak, yorum ve değerlendirmeler yaparak tepkide bulunduğunu savunmaktadır. Bu kuramların insan davranışını anlamlandırdığı şekli ile insan için, sosyal beceriler önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada sosyal becerileri ölçmek için kullanılan ölçek Riggio (1986: 51) tarafından geliştirilmiştir. Riggio geliştirmiş olduğu ölçekte sosyal beceriyi oluşturan yapıyı altı boyutta ele almaktadır.

2.1.4. Sosyal Becerinin Boyutları

Riggio (1986: 51) tarafından geliştirilmiş olan Sosyal Beceri Envanteri'nde sosyal beceri ve sosyal becerileri oluşturan yapılar aşağıdaki gibi ele alınmaktadır.

1. Duyuşsal Anlatımcılık: Duyuşsal anlatımcılık, sözel olmayan ipuçlarını algılama ile duygularını uygun bir şekilde ifade etme becerisini içerir. Bu becerilere sahip bireyler enerjik ve oldukça neşelidirler.

2. Duyuşsal Duyarlılık: Duyuşsal duyarlılık, bireyin başkalarından gelen sözel olmayan ipuçlarını alabilme ve bunları çözebilme becerilerini kapsar. Bu becerilere sahip bireyler, başkalarından gelecek sözel olmayan iletilere karşı ilgili ve dikkatlidirler. Ayrıca başkalarının duygusal durumlarını oldukça kolay anlayabilirler.

3. Duyuşsal Kontrol: Duyuşsal kontrol, bireyin hem sözel olmayan hem de duygusal göstergeleri kontrol edebilmesi ve düzenleyebilmesidir. Bu becerilere sahip bireyler, duygularını kontrol edebilirler, gerektiğinde dışa vurup gerektiğinde gizleyebilirler.

4. Sosyal Anlatımcılık: Sosyal anlatımcılık, sözel ifade ve sosyal etkileşimde bulunabilme becerilerini içerir. Bu becerilere sahip bireyler dışadönük ve dost canlısıdır.

5. Sosyal Duyarlılık: Sosyal duyarlılık, uygun sosyal davranış normları ile ilgili bilgiye sahip olmayı ve sözel iletişimi anlayabilmeyi kapsar. Sosyal olarak duyarlı bireyler, hem başkalarına karşı kendi davranışları, hem de başkalarının kendilerine karşı davranışları konusunda dikkatli ve özenlidirler.

6. Sosyal Kontrol: Sosyal kontrol, kendini sosyal olarak ortaya koyma ve ifade etme becerilerini içerir. Sosyal kontrol düzeyi yüksek bireyler, sosyal olarak uyumlu ve kendilerine güvenlidirler ve farklı sosyal rolleri kolaylıkla oynayabilirler (Riggio vd., 2007: 31).

2.2. Sosyal Beceri ve Spor İlişkisi

Sporun dinamik yapısı bireyin sosyal çevreye katılmasında ve sosyalleşmesinde etkin bir göreve sahiptir. Sporun bu dinamizmi bireyin yeni deneyimler yaşamasında, duygularını ifade etmesinde ve diğer bireylerle iletişim kurarak sosyalleşmesinde etkin bir rol oynar. Bu rol sporun, sosyal beceriler üzerindeki etkisini gösterir.

Spor, bireyin erken yaşlardan itibaren gelişim alanlarını bilişsel ve bedensel açıdan olumlu ve istendik yönde etkiler. Sosyal becerilerinin kazanılmasını sağlar (Özbey, 2000: 15).

Sporun yapısından kaynaklanan bu olumlu etki sayesinde birey kendi kısıtlı ve dar dünyasından kurtularak başka insan ve ortamlardan etkilenir. Bu yönü ile bireyin sosyalleşmesine yani sosyal becerilerinin artmasına yardımcı olur (Çaha, 2000: 22).

Spor, bir etkinlik bütünü olmasının yanında spor yapan bireylere kimlik ve grup üyeliği hissi vermesinden dolayı da insanın sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişkendir. Bunun yanı sıra spor, sosyal değerlerin oluşmasında ve nesilden nesile aktarılmasında da etkilidir (Yetim, 2010: 50).

Yine sporun insana kazandırdığı değerler arasında, dayanışma dürüstlük, ahlak gibi kavramlar vardır. Bireylerin kendine güven, grup çalışması, karşılıklı dayanışma ve davranış dürüstlüğü ve ahlaki alışkanlıkların gelişmesi spor aracılığıyla sağlanabilmektedir. Bu özelliklerin kazanılması ile toplumda ortaya çıkacak sosyal anlamda gelişmişlik sağlanabilecektir.

Bireyin kendi dışındaki diğer bireylerin varlığından haberdar olarak fonksiyonel anlamda işbirliği ve iş bölümüne gidişinde spor önemli bir kanaldır. Bu bakımdan sportif faaliyetler toplumda bireyi sosyalleştirir. Sosyalleşen bireyinde sosyal becerileri gelişir (Erkal, 1996: 46).

Sporun sosyal değişim ve gelişim açısından güçlü bir özelliği vardır (Küçük ve Koç, 2003: 436).

Spor yapan bireylerin sosyal duyarlılık ve sosyal anlatımcılık yönü spor yapmayan bireylerden daha üstündür (Tiryaki, 2000: 25).

Spor ile sosyal beceri arasında yakın ve sıkı bir ilişki vardır. Sporun doğasında olan bazı beceriler (takım oyunu, iletişim kurma zorunluluğu, takım liderliği vb.) sosyal beceriler için önemli örneklerdir. Yapılan literatür çalışması bu ilişkiyi daha da açıklamaktadır.

Özbey (2000: 15) da yapmış olduğu çalışmada sosyal uyum becerilerinin kazanılması oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır.

Avşar (2000: 126) yapmış olduğu çalışmasında beden eğitimi öğretmenleri cana yakın, sosyal ya da her hangi bir konuda sohbeti başlatma ve yönlendirme

becerilerine sahip bireyler olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama spor ile sosyal beceri arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır.

Yetim'e (2010: 50) göre spor aracılığıyla sosyalleşme, bireyin benliğinin oluşmasını ve kişiliğinin şekillenmesini sağlayan temel etkenlerden birini teşkil etmektedir. Spor, sosyal beceri geliştirme ve sosyal değişim aracı olarak hizmet eder. Spor, birçok sosyal değer oluşmasına ve süreklilik kazanmasına yardımcı olur (Küçük ve Koç, 2003: 436).

Çiriş (2014: 474) çalışmasında sporla uğraşan bireylerin sosyal becerilerinin spor yapmayan bireylerden daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Bu sonuç spor ile sosyal beceri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Spor, bireyin iletişim becerisi edinmesinde rol üstlenir (Çamlıyer ve Çamlıyer, 2001: 36).

Sosyal beceri ve spor ilişkisinin ise; fiziksel aktivite gerçekleştirilmesi ile kişilerde performansta artış, benlik saygısında yükselme, olumlu bir bakış açısı kazanımı, stresten uzaklaşma, düzenli uyku, kendine güven, kişiler arası ilişkilerde gelişim, akran kabulü gibi birçok özellik kazandırılması ve toplum ile bütünleştirmeye katkı sağladığı görülmektedir (Zorba, 2006: 10).

Spor ve egzersizin düzenli yapılması bireyi sosyolojik ve psikolojik yönden geliştirir. Ayrıca spor ve egzersizin düzenli yapılmasının insanı mutlu ettiği, çabuk arkadaşlık kurmaya yardımcı olduğu ve yardımlaşma duygularını geliştirdiğini görmekteyiz (Aracı ve Aracı, 2014: 365).

Spor, yapısı gereği insanları bir araya getirir. İnsan, hayatında sürekli ve düzenli olarak spora yer veriyorsa etkili bir iletişim aracı kullanıyor demektir. Spor gençlerin kendilerini daha iyi ifade etmesine olanak ve katkı sunar. İster bireysel olarak yapılıyor isterse takım halinde yapılıyor olsun, her yaş gurubundaki bireyin sosyalleşmesine katkı da bulunur (Kaplan ve Çetinkaya, 2014: 120). Sporun bütünleştirici ve kaynaştırıcı bu yönü insanlar arası iletişimde önemli bir etkidir. Literatürde sosyal beceri ve spor ilişkisi üzerine yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Ağbuba (2016); Fındık (2016); Şenol ve Türkçapar (2016: 445); Dalkıran vd. (2015: 1); Güllü (2017: 86); Çiriş (2014); Erdoğan vd. (2012: 828); Samancı ve Diş (2014: 573); Balyan vd. (2012: 196); Aka (2010); Akpınar (2010); Arslanoğlu (2010); Çetin (2009); Avşar ve Kuter (2007: 197); Özcep ve Mirzeoğlu

(2007: 21). Bu çalışmaların da ortaya koyduğu şekli ile sosyal becerilerin gelişmesinde sporun önemli bir katkısı vardır.

Bu çalışmada, toplumda kimlik oluşturma ve toplum tarafından kabul görme çağında olan lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri literatür ışığında irdelenmeye çalışılmıştır. Çalışma bulguları ile 11. ve 12. Sınıfta okuyan öğrencilerin mevcut durumları resmedilmeye çalışılmıştır. Çalışma ile ortaya çıkan sonuçlar ışığında öğrencilerin sosyal gelişimine katkı sunma amaçlanmıştır. Araştırma konusunun bir diğer bağımlı değişkeni olarak öğrencilerin liderlik yönelimleri incelenmiştir. Alan yazında birçok liderlik tanımı olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada liderliğin tanımlanması ve anlaşılmasında etkili olan liderlik kuramları, liderliğin özellikleri ve liderlik tarzları hakkında genel bilgiler sunulmaya çalışılmış ve araştırmaya katılan öğrencilerin hangi liderlik özelliklerine sahip oldukları açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3. Liderlik

Lider kelimesi İngilizce de ilk defa 1300'lü yıllarda kullanılmıştır. Kelimenin kökeni seyahat etmek veya yol göstermek anlamına gelen "leden" kelimesinden gelmektedir. Liderlik kelimesi ise 1800'lü yıllar içerisinde kullanılmaya başlanmıştır. Liderlik ile ilgili ilk bilimsel çalışmalar XX. Yüzyıl sonlarında Amerika' da yapılmıştır (Donuk, 2007: 6). Liderlik ile ilgili literatür incelendiğinde, liderliğin farklı tanımlarının olduğu görülmektedir. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

Lider; yol gösteren, aydınlatan, ileriye gösteren, öğreten, birlikte çalıştığı kişilerin istek ve ihtiyaçlarını zamanında sezen yaratıcı kişidir (Tunçer, 2012: 57). Liderlik, insanların yüreğine ulaşabilme becerisidir (Erçetin, 2000: 20). Lider; dayanıklılığı, çalışması, inancı, tolerans ve anlayışı kısaca karakteri, etrafındaki insanlardan üstün olan, fakat buna rağmen kendisini onların üstünde göremeyen, onlardan olmakla iftihar eden ve geniş tecrübesiyle çevresindekilere yön gösteren ve ışık tutan, onları eğiten ama sırası geldiğinde onlara danışan, onların da fikirlerini alan kişidir (Çoban ve Coşkuner, 2006: 7). Liderlik, lideri izleyenlerin düşünce ve davranışlarını etkileme hususunda güç kullanımıdır (Çelik, 2013: 1). Lider, bireyin elindeki koşullara rağmen fark oluşturabilme becerisi olan insandır (Donuk, 2007: 22). Liderlik, bireylerin ya da topluluğun amacına ulaşması için belirli şartlar altında bireyin, başkalarının faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirmesi süreci diye

tanımlanabilir (Eren, 2004: 441). Liderlik bazen bir kişilik özelliği olmasının yanında bazen de bir makamın niteliği veya bir davranış türü olarak kullanılmıştır (Can, 1991: 45). Bu anlamda dünyadaki farklı kişi sayısı kadar liderlik tanımı vardır denilebilir (Donuk, 2007: 25). Bu tanımların da ortaya çıkmasında bazı kuramsal yaklaşımlardan söz etmek gerekmektedir.

2.3.1. Liderlik Kuramları

İnsan davranışlarındaki farklılıktan yola çıkılarak yapılan tanımların bir takım kuramlar altında toplandığını görmekteyiz. Bu bölümde liderliğe ait kuramların tarihsel gelişimi ve kuramların çeşitleri hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Yapılan literatür incelenmesinde liderlikle ilgili geliştirilen teorilerin temelde dört grupta incelendiğini görmekteyiz. Bunlar;

- ✓ Özellikler teorisi,
- ✓ Davranışsal liderlik teorisi,
- ✓ Durumsal liderlik teorisi,
- ✓ Modern liderlik teorisi (Ataman, 2001: 453).

2.3.1.1. Özellikler Kuramı

Bu yaklaşım, liderliği kişinin farklı psikolojik ve fizyolojik özellikleriyle açıklamaktadır. Bu özellikler, genellikle zekâ, yöneticilik yeteneği, girişkenlik, kendine güven, statü, başarı, kararlılık, dinamizm ve gerçekçilik gibi başlıklar altında toplanabilir. Bu yaklaşım, liderlik özelliklerinin doğuştan yada sonradan kazanıldığının öne sürülmesine bağlı olarak Kalıtımsal Değerler Teorisi ve Sonradan Kazanılan Değerler Teorisi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kalıtımsal Değerler Teorisi, uzun yıllar boyunca kabul edilen bu görüş, liderlik yeteneğinin doğuştan kazanıldığını, bazı bireylerin lider olmak üzere yaratıldıklarını başka hiçbir yol ve yöntemle bireye liderlik nitelik ve yeteneklerinin kazandırılmayacağını savunur. Bu görüşün yaygın olduğu dönemlerde, gerçekte sosyal sınıflar arasındaki kesin sınırlar, belirli aileler dışında hiçbir kimsenin lider olabilmesi için gerekli bilgi ve beceriyi kazanmasına olanak tanımıyordu (Barutçugil, 2014: 30).Kazanılan Değerler Teorisi ise, toplumdaki sosyal ve ekonomik engellerin yıkılması ve alt sınıflar içinde

organizasyonlara ve topluma yön veren liderlerin çıkması ortaya çıkmıştır. Bu görüşün yaygın kabul edilmesinde davranış bilimcilerinin önemli katkısı olmuştur. Bunlara göre liderlik, deneyler, eğitim ve görgü yoluyla kazanılan bireysel niteliklerin fonksiyonudur. Kazanılan bu nitelikler arasında; dost kazanma, etkileme, bütünleştirme, karar alma yeteneği, öğrenme ve öğretme becerisi ve bağlılık gibi daha önceleri çoğunlukla doğuştan kazanıldığı kabul edilen yeteneklerde vardır. Bu görüş günümüzde değerini kısmen yitirmiş olmakla beraber, bu görüşe dayalı olarak yapılan çalışmalar liderlik konusuna bakış açısına önemli katkılar getirmiştir (Barutçugil, 2014: 31). Bakan ve Büyükbeşe (2010: 231) liderde bulunması gereken özellikleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

- Fiziksel özellikler: Enerji ve aktif olma.
- Zekâ ve yetenek: Yargılama, bilgi, akıcı konuşma ve kesinlik.
- Kişilik: Yaratıcılık, açık sözlülük, dürüstlük ve etik davranış.
- İş ile ilgili özellikler: Başarı güdüsü, ileride olma arzusu, sorumluluk güdüsü, göreve dönüklük ve amaçlara ulaşmada sorumluluk alma.
- Sosyal özellikler: İşbirliği yeteneği, prestij, popüler ve sosyal olma, kişiler arası beceriler, sosyal katılım, nezaket ve zarafet.

2.3.1.2. Davranışsal Liderlik Kuramı

Özellik kuramlarının liderliği açıklamada yetersiz kalması araştırmacıları, liderlerin davranışlarını araştırmaya yöneltmiştir. Davranışçı kuramlar, liderin davranışlarını analiz etmiş, lider davranışlarının temel yönelimini belirlemeye çalışmıştır. Davranışçı kuramlar, lider davranışının iki önemli boyutu üzerinde durmuşlardır. Bunlar görev yönelimli ve ilişki yönelimli liderlik davranışlarıdır (Çelik, 2003: 11). Liderlik kavramına, davranışsal yaklaşımın bakışı, liderin sergilemiş olduğu davranış biçimleridir. Bu teoride liderin sahip olduğu fiziksel ve kişisel özelliklerden çok davranışlarına önem verilmektedir (Donuk, 2007: 43). Özellik kuramında, lideri tanımlamada kişisel özellikler önemli rol oynamıştır. Davranışçı kuramlarda bir liderin ne yaptığı ve etrafındakilere nasıl davrandığı önemlidir. Bu kuramın, özellikler kuramından farkı ise kişilerin lider olmak için eğitilebilmeleridir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak geliştirilen teoriler ve yapılan çalışmalar, temelde iki

liderlik tipinin varlığını ortaya koymaktadır. Bunlar; göreve yönelmiş otokratik lider ve insana yönelmiş demokratik lider tipleridir (Barutçugil, 2014: 32). Liderler sadece kişilikleriyle değil, organizasyona yaptıkları katkılara göre de değerlendirilmek isterler. Başarılı dönemlerinde genellikle ölçü, üretken performansları iken; başarısızlıklar genellikle kişisel özellikleriyle ilişkilendirilmektedir. Liderler ekipler arasında birleştirici bir rol oynarken ortaya çıkabilecek bazı anlaşmazlık ve uyuşmazlıkları çözebilecek kapasitede olmalıdır. Çatışmaları tamamen ortadan kaldırma olanağı olmadığı için, bunları en aza indirme ve çatışmaları en etkin biçimde çözme görevi lidere düşmektedir. İnsanlar fark edilmek için çaba gösterirler. Onların yaptıklarının takdir edilmesinden büyük mutluluk ve tatmin duyarlar. İnsanlar yaptıkları işlerin önemli bir şeyler olmasını isterler. Olağan işlerden büyük tatmin duymazlar ve sorumluluk getiren işler için uğraşırlar. Bu uğraşlar eğer onlarında daha tatmin edici, daha başarılı işlere götüreceyse çok fazla motive olurlar. Liderler davranışlarını bu görüş ve düşüncelerine dayandırmalıdır (Barutçugil, 2014: 38). Bu kuramı temsil eden üç önemli çalışma, Ohio State Üniversitesi, Michigan Üniversitesi ve Blake ve Mouton'un geliştirdiği Yönetim Gözeneğidir (Donuk, 2007: 43).

2.3.1.3. Michigan Üniversitesi Liderlik Çalışmaları

Michigan üniversitesi çalışma gurubu Ohio Üniversitesinde yapılan çalışmalar gibi liderlerin davranışlarının iki boyutunu belirledi (Çelik, 2003: 17). Bu çalışmada etkili ve etkili olmayan önderler arasındaki farklar bulunmaya çalışılmıştır. Michigan Üniversitesi çalışmaları sonuçları en etkili liderin, yüksek edimli ve etkili bir iş gurubu kurabilmek için iş görenlerin gereksinimlerine öncelik veren liderlerdir şeklinde bulmuştur (Celep, 2004: 13). Michigan üniversitesinde 1947 de yürütülen araştırmalar Rensis Likert' in öncülüğünde, Prudential Insurance Company'de çalışan 20 üst düzey, 20 düşük düzey verimlilikteki ekipler üzerinde uygulanmıştır. Araştırmalar 4 faktöre dayandırılmıştır.

Destek: Üyelerin kişisel duygularına verilen önem ve değeri artırıcı davranışlar.

Karşılıklı İlişkileri Kolaylaştırma: Grup üyeleri arasında, yakın ve karşılıklı tatmini sağlayan ilişkilerin gelişmesini destekleyen davranışlar.

Amacın Vurgulanması: Grup amaçlarına ulaşmak ve yüksek performans sağlamak için motive edici davranışlar

İş Kolaylaştırma: Araç- gereç ve teknik bilgi gibi kaynakları sağlayarak, amaçlara ulaşmada kolaylık sağlayıcı davranışlar (Donuk, 2007: 44).

2.3.1.4. Ohio State Üniversitesi Araştırmaları

Ohio araştırması, Ohio devlet üniversitesinde Ralf M. Stogdill tarafından 1940'lı yılların sonuna doğru başlatılmıştır. Araştırmanın amacı örgütlerde görülen liderlik davranışını betimlemektir. Bunun için hazırlanan çalışmalar yüzlerce endüstri kuruluşu, ordu ve eğitim örgütlerinde çalışanlara uygulanmıştır. Çalışma sonucunda liderlik davranışlarının iki grupta toplandığı görülmüştür (Donuk, 2007: 43). Davranışçı kuramlar lider davranışının iki önemli boyutunun üzerinde durmuştur. Bunlar, görev yönelimli ve ilişki yönelimli liderlik davranışlarıdır (Celep, 2004: 12). Görev yönelimli lider, liderlik davranışı sergileyerek iş görenleri daha kaliteli iş yapmaya yöneltir. Grup üyelerine destek sağlayarak iş görenlerin bireysel hedeflerine ulaşmalarında yardımcı olur (Celep, 2004: 12). İlişkiyi dikkate alan boyut, liderin iş görenlerinin düşünce ve duygularına saygı duyduğu ve karşılıklı güven oluşturduğu düzeydir. Bu tarz liderler arkadaşça açık iletişim sağlar, takım çalışması geliştirir ve iş görenlerinin rahatlıkları ile ilgilenirler (Celep, 2004: 13).

2.3.1.5. Durumsal Liderlik Teorileri

Liderlik konusunu araştıran araştırmacılar belli bir tarihsel süreç içinde liderlikteki başarının sadece liderlik özelliklerine ya da liderin tercih ettiği davranış biçimine bağlı olmadığı sonucuna varmışlardır. Durumsallık kuramları, çağdaş liderlik kuramları arasında yer almaktadır (Çelik, 2003: 17). Bu yaklaşım, liderliği insanlar arasındaki ilişkilere ve göreve yönelmiş lider olmak üzere iki ayrı boyutta ele almaktadır. Yapılan araştırmalar, bazı durumlarda insanlar arası ilişkilere yönelmiş demokratik liderliğin, bazı durumlarda da göreve yönelmiş otoriter liderliğin verimli ve etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Liderlik tarzının duruma göre değişebileceği varsayımından hareketle durumsal liderlik yaklaşımı, hangi liderlik tarzının hangi durumda daha uygun olduğunu araştırmaya yönelmiştir. Bu yaklaşımı temsil eden

iki önemli çalışma bulunmaktadır. Bunlar; liderlik etkinliğinde durumsallık modeli (Fiedler) ve etkin liderlik tarzı eğrisidir (Barutçugil, 2014: 40).

2.3.2. Liderlik Tarzları

Etkili lider, astlarından oluşan grubun daha yapıcı ve verimli olmasına yardımcı olan kişidir. Bu anlayışın sonucu olarak “otokratik, demokratik ve tam serbestlik tanıyan” liderlik tarzları ortaya çıkmıştır (Ergun, 1991: 18). Bunun yanı sıra alan yazında karizmatik liderlik tarzı da mevcuttur.

2.3.2.1. Karizmatik Liderlik

Karizma, belli bir cazibe, doğuştan gelen bir güçtür (Donuk, 2007 :71). Karizma, liderin takipçilerine aktardığı ve onları yoğun biçimde etki altına alan bağlılık, saygı, etkilenme, kabullenme, inanç ve heyecan gibi duygular ile takipçilere anlam veren temel değerleri gerçekleştirme konusunda liderin sahip olduğu yetenek olarak tanımlanmaktadır (Rowden, 2000: 31). Karizmatik yetki, öndere yönelik kişisel bir atıftır. İzleyicileri, karizmatik önderin insanüstü süper bir kişi olduğuna ya da en azından istisnai güçlere sahip olduğuna inanırlar. Bu güçlerin izleyicilerin yararına olacak biçimde önder tarafından sık sık sergilenmesi gerekmektedir (Celep, 2004: 27). Karizma, bir insanın başkaları üzerinden sahip olduğu olağan dışı özel bir etkileşim biçimini ve etkileme gücünü ifade eder (Barutçugil, 2014: 69). Karizmatik liderler, genellikle toplumların bunalımlı devrelerinde ortaya çıkarlar (Ergezer, 2003: 98). Karizmatik yapıya sahip bir lider, karizmatik gücü olmayan bir lidere göre takipçilerini daha yüksek düzeyde etkilemektedir (Tunçer, 2012: 57).

2.3.2.2. Otokratik Liderlik

Otoriter lider hedefleri ortaya koyar ve ekibin bu hedeflerini gerçekleştireceğine olan inancını talimat biçiminde aktarır. Bütün kararları kendisi verir (Barutçugil, 2014: 80). Liderlik literatürü, otokratik liderliği grup birlikteliğinin devam etmesi, grubun sosyal ve hayati önemli bir varlık olarak teşvik edilmesi gibi sosyo-duygusal olguları dikkate almayan liderlik şekli olarak görmektedir (Donuk, 2007: 58). Bu liderlik tarzında tek bir karar alma organı vardır, o da liderdir. Bilimsel çalışmalar, otokratik

liderliğin grup istikrarı, etkili grup havası, hoşnut ve mutlu olma duyguları üzerinde olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir. Grup üyelerinin otokratik liderleri çok sevmiyor olması, iş verimini, motivasyonu ve sadakati olumsuz yönde etkilemektedir (Cremer, 2006: 17). Liderin karar almada tek yetkili olduğu bu liderlik türünde takipçilerin motive edilmesinde ödül ve ceza gibi zorlayıcı güçler kullanılmaktadır. Otokratik liderler sahip oldukları yetkileri paylaşmayı tercih etmezler (İbicioğlu ve ark., 2009: 1). Bu liderlik tarzı demokratik liderlik tarzının tam zıttıdır.

2.3.2.3. Demokratik Liderlik

Demokratik lider, bireysel eğilimlere, beklenti ve yeteneklere önem verir. Sorumlulukları bir elde toplamaktan ziyade yaymaya çalışır. Demokratik lider, grup içinde ayrıcalık ve statü farklılıklarının etkin olacağı durumları engellemeye çalışır (Çelik, 2003: 25). Demokratik liderin otoriter liderden en önemli farkı, iktidarı kullanma tarzıdır. Demokratik lider, insanlara ekibin ya da organizasyonun yönetimine katılma şansını tanır, ortak görüşle karar almaya çalışır. Demokratik lider çevresindeki iş arkadaşlarından ve çalışanlarından bilgi, görüş ve onay almayı amaçlar. Bu tarz güven, saygı ve bağımlılık yaratır. Bire bir görüşmeler de veya toplantılarda zaman ve emek harcamasını gerektirse de demokratik tarz, sonuçta yüksel bir moral ve olumlu bir iklim yaratır (Barutçugil, 2014: 80). Bu tip liderler, genellikle halk tarafından seçilmiş liderlerdir (Ergezer, 2003: 99). Demokratik liderler, takipçileri ile olan ilişkilerinde başarılıdırlar. Yetki devri ve kararlara katılım konusunda izlediği yöntemler, demokratik liderin takipçilerinin güvenini kazanmasında etkilidir (Telli ve ark., 2012: 136).

2.3.2.4. Tam Serbesiyetçilik Tanıyan Liderlik

Bu liderlik türünde liderlerin pasif bir rol benimsediği görülmektedir. Karar alma süreçlerinde aktif rol oynamayan tam serbestçi liderler, takipçilerinin karar almasına olanak tanır (İbicioğlu ve ark., 2009 :6). Bu liderlik anlayışında lider sadece kendine yöneltilen konulara katılmaktadır (Güner, 2002: 17).

2.3.2.5. Dönüşümcü Liderlik

Değişim çağının vazgeçilmez aktörleri olarak ifade edilen dönüşümcü liderler; teknolojik gelişmeler, küreselleşme, değişen beklentiler, bilgi yönetimi gibi konular etrafında gelişim göstermiştir (Murat ve Açıkgöz, 2008: 161).

2.3.3. Spor ve Liderlik İlişkisi

Spor liderliği ile genel liderlik arasında bir farklılık bulunmadığı söylenebilir. Çünkü liderden beklenen davranış ile spor liderinden beklenen davranışlar örtüşmektedir. Genel olarak liderlik üyeler arasında sıkı ilişkiler kurma, üyelerin beklentilerini karşılama ve ortak amaçları gerçekleştirmek için insanları etkileme süreci olarak tanımlanmıştır.

Spor aynı zamanda bir etkinliktir. Sporda lider ile etkinlik arasındaki ilişki bilinmektedir. (Maxwell, 1999: 28.)

Liderler genel olarak bir etkinliğin almış olduğu olumlu ve olumsuz tüm sonuçlardan kendilerini sorumlu tutarlar. (Tekin ve Zorba, 2001: 34)

Liderler takipçilerinin en verimli sonuçlar alması konusunda etkili olan kişilerdir. Bu yönü ile liderler içinde buldukları duruma göre davranış geliştirirler (Ergun, 1991: 7).

Sporun en temel unsurlarından olan antrenörlük karşılıklı iletişim ve diğerini etkileme gücüdür. (Konter, 1996: 27).

Spor yaptıran koçlar yada antrenörler sporcusundan en üst düzeyde gayret isteyen ve başarıya ulaşmak için emek harcayan liderlerdir (Dinç, 2006: 76).

Yılmaz (2008: 182) sporun farklı branşlarındaki antrenörlerin liderlik özelliği olduğu taşıdığını belirtmiştir. Başoğlu (2011: 61) ise antrenörlük yapan kişilerin liderlik özelliklerinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Yapılan alan yazın incelenmesinde liderlik konusunun doktora tezlerine konu olduğu görülmüştür. Bu tanımlar ve yapılan doktora çalışmaları liderlik ile spor arasında olumlu ve yüksek düzeyli bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Spor yapılışı ve içeri gereği kişinin liderlik özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır.

Bu çalışmada öğrencilerin lme araçlarına vermiş oldukları cevaplarla, öğrencilerin literatürde bahsedilen hangi liderlik türüne sahip oldukları betimlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin liderlik yönlerinin ortaya çıkarılması, öğrencilere uygulanacak müfredatta yol gösterici olacaktır. Çalışma da öğrencilerin sosyal becerileri ve liderlik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgular ile öğrencilerin sosyal beceri ve liderlik özelliklerinin gelişmesi amaçlanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma evren ve örnekleme, veri toplama araçları ile verilerin çözümü ve yorumlanması kısımları açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma hem betimsel hem de ilişkisel araştırma niteliğindedir. Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmada, en yaygın betimsel yöntem tarama çalışmasıdır, çünkü araştırmacılar bireylerin, grupların ya da (bazen) fiziksel ortamların (okul gibi) özelliklerini (yetenekler, tercihler, davranışlar vb) özetler (Büyüköztürk vd, 2010: 21). Araştırmada, veri toplama süreci bir seferde gerçekleştirilmiş olması ve veri toplama sürecinde evrenin herhangi bir andaki resmini betimleme olduğundan Kesitsel Tarama deseni kullanılmıştır. Tarama modeli çalışmalar, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005: 77). Bu kapsamda bu çalışmanın ilk kısmında Türkiye'deki 11. ve 12 sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin ve liderlik yönelimlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır.

İlişkisel araştırma yöntemi ise değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek ve muhtemel sonuçları tahmin için kullanılan yöntemleri kapsamaktadır (Metin, 2014: 42). Araştırmanın ikinci kısmında lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişki ve bağımsız değişkenlere SBE ve LYÖ durumları incelenmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın hedef evreni, 2016-2017 eğitim - öğretim yılında Türkiye'deki liselerin 11. ve 12. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerdir. Hedef evren, soyut ve ulaşılması uygulamada imkânsız olduğundan araştırma sürecinde ulaşılabilen evrene gidilmiştir. Ulaşılabilen evren ise somut ve ulaşılabilir evrendir (Karasar, 1991: 110). Bu çalışmanın ulaşılabilen evreni, MEB'in istatistikî bölge birimleri sınıflamasında belirlemiş olduğu 26 bölge biriminde bulunan 11. ve 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır (MEB, 2016).

Çalışma örneklemini, bu ulaşılabilen evrenden seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yolu ile seçilen 26 ildeki (İstanbul, Edirne, Balıkesir, İzmir, Manisa, Denizli, Bursa, Kocaeli, Ankara, Konya, Antalya, Mersin, Kahramanmaraş, Aksaray, Sivas, Karabük, Sinop, Çorum, Trabzon, Erzincan, Ağrı, Malatya, Van, Adıyaman, Şanlıurfa, Batman) 11. ve 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Tabakalı örnekleme yöntemi, evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örnekleme temsili edilmelerini sağlamayı amaçlayan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd, 2010:85). MEB'in istatistikî bölge birimleri sınıflamasına göre tabakalanmış eğitim bölgeleri ve örneklem büyüklüklerine Tablo 1 de yer verilmiştir.

Tablo 1. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması ve Çalışma Örneklemi

1. Düzey	2. Düzey	Çalışma örneklemi	
		Alınan il	Öğrenci sayısı
TR1 İstanbul	TR10 İstanbul	İstanbul	1081819
TR2Batı Marmara	TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	Edirne, Balıkesir	93960
TR3Ege	TR31(İzmir) TR32(Aydın, Denizli, Muğla) TR33(Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya,	İzmir, Manisa,Denizli	429842

Uşak)			
TR4Doğu Marmara	TR 41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	Bursa, Kocaeli	339048
TR5Batı Anadolu	TR51(Ankara) TR52 (Konya, Karaman)	Ankara, Konya	552716
TR6Akdeniz	TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) TR62(Adana, Mersin) TR63(Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	Antalya, Mersin, Kahramanmaraş	392771
TR7Orta Anadolu	TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir) TR72(Kayseri, Sivas, Yozgat)	Aksaray, Sivas,	78580
TR8	TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	Karabük, Sinop, Bartın,Çorum Çorum	42243 38091
TR9	TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin , Gümüşhane)	Trabzon	58349
TRA	TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	Erzincan, Ağrı	54336
TRB	TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	Malatya, Van Van	67418 88914
TRC	TRC1(Gaziantep, Adıyaman, Kilis) TRC2 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	Adıyaman, Şanlıurfa, Batman	206055 58492
TOPLAM			3582634

Milli Eğitim Bakanlığında gerekli izinler alındıktan sonra (EK1) toplam 8330 öğrenciye ölçme araçları ulaştırılmış ve yüz yüze uygulanmıştır. Ölçme araçlarının doldurulmasında gönüllük esası aranmıştır. Ulaştırılan ölçme araçlarından 1227 tanesi hatalı kodlama, boş vb nedenlerden dolayı veri analizine dahil edilmemiş ve toplam 7103 lise öğrencisinden elde edilen veriler değerlendirmeye alınmıştır. Genel olarak anket geri dönüş oranı %85,2'dir. Sağlıklı yorum yapabilmek için anket geri dönüş oranının %70-%80'nin üzerinde olması beklenir (Büyüköztürk vd., 2010 :136). Araştırmada, oranın %85,2 olması sağlıklı yorum yapmada verilerin yeterli olduğunu göstermektedir. MEB (2016)'ın istatistikî bölge birimleri sınıflamasına göre, 2015-2016 eğitim öğretim yılları içinde ortaöğretimde toplam 1 107 966 öğrenci öğrenim görmektedir. Eğer hedef evren 500000 ve üstü ise bu hedef evrene genelleme yapabilmek için .05 anlamlılık düzeyinde .05 sapma miktarı ile en az 384 kişiye, .01 anlamlılık düzeyinde .01 sapma miktarı ile en az 16105 kişiye ulaşmak gereklidir (Büyüköztürk vd., 2010:96). Çalışma grubunda da toplam 8330 öğrenciye anketler uygulanmıştır. Bu veriler ile 2015-2016 yılında öğrenim görmekte olan lise öğrencilerine; .01 anlamlılık düzeyinde .0153 sapma miktarı ile çalışmadan elde edilen sonuçların genellenebileceğini göstermektedir (WEB1, 2017). En son haliyle çalışma örnekleminde yer alan lise öğrencilerin demografik bilgilerine Tablo 2 de yer verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Örnekleminde Yer Alan Lise Öğrencilerin Demografik Bilgileri

	Bağımsız Değişkenler	f	%
Cinsiyet	Kız	3393	47,8
	Erkek	3710	52,2
Sınıf düzeyi	11.sınıf	4302	60,6
	12.sınıf	2801	39,4
Gelir durumu (TL)	1000-1999	2754	38,8
	2000-2999	2334	32,9
	3000-3999	1282	18,0
	4000-uzeri	733	10,3

Öğrenim görülen lise tür	Anadolu Lisesi	3250	45,8
	Fen Lisesi	808	11,4
	Meslek Lisesi	1877	26,4
	Sosyal Bilimler Lisesi	1168	16,4
	Spor Lisesi	834	11,7
Not ortalaması	0-1,99	456	6,4
	2-2,99	1204	17,0
	3-3,99	2709	38,1
	4-5	2734	38,5
Yaşanılan şehir	Büyükşehir	4249	59,8
	Şehir	2854	40,2
Lisanslı spor yapma durumu	Evet	2517	35,4
	Hayır	4586	64,6
Anne eğitim durumu	İlkokul	3261	45,9
	Ortaokul	1809	25,5
	Lise	1396	19,7
	Lisans	430	6,1
	Yüksek lisans	161	2,3
	Doktora	46	,6
Baba eğitim durumu	İlkokul	2101	29,6
	Ortaokul	1774	25,0
	Lise	1997	28,1
	Lisans	871	12,3
	Yüksek lisans	300	4,2
	Doktora	60	,8
Okulda spor salonu olma durumu	Evet	3439	48,4
	Hayır	3664	51,6

Tablo 2’de çalışma örnekleminin %52,2’sini (n=2371) kız öğrencilerin oluşturduğu görülürken, %47,8’sini erkek öğrenciler (n=3393) oluşturmaktadır. Çalışma örneklemindeki öğrencilerin yaklaşık %60’ı 11.sınıf öğrencileridir. Öğrencilerin gelir düzeyleri incelendiğinde ise yaklaşık %70’ine yakını 1000-1999 TL ve 2000-2999 TL gelire sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %45,8’i Anadolu Liselerinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin not ortalamalarının yaklaşık %80 i 3-3,99 ile 4-5 arasında olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun büyükşehirde yaşadıkları ve %64,6’nın daha önce herhangi bir spor dalında lisanslı spor yapmadıkları görülmektedir. Buna rağmen öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların yaklaşık yarısında spor salonu vardır. Genel olarak çalışma örneklemindeki öğrencilerin anne eğitim durumları daha çok ilkokul ve ortaokul düzeyinde iken, baba eğitim durumları ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde yoğunlaşmıştır.

Tablo 3. Örneklemde Yer Alan Lisanslı Spor Yapan Öğrencilerin Okullarında Spor Salonu Olma Durumuna Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Lisanslı spor yapan öğrencilerin okullarında spor salonu olma durumu			Evet		Hayır		Toplam
			n	%	n	%	
Lisanslı spor yapma durumu	Evet	n	1461	58,0%	1056	42,0%	2517
		%					100,0%
	Hayır	n	1978	43,1%	2608	56,9%	4586
		%					100,0%
Toplam		n	3439	48,4%	3664	51,6%	7103
		%					100,0%

Çalışma örnekleminde bulunan 7103 öğrencinin 2517'si lisanslı olarak spor yapmaktadır. Lisanslı spor yapan öğrencilerin %58'inin (n=1461) okulunda spor salonu bulunurken %42'sinin (n=1056) okulunda spor salonu bulunmamaktadır

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, veri toplama sürecinde üç ölçme aracı kullanılmıştır. Birinci aşamada öğrencilerin kişisel bilgilerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgiler Formu (KBF), ikinci aşamada öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini değerlendirmek için Riggio tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Yüksel (1997) tarafından yapılmış olan ve daha sonra Koydemir (2006) tarafından sosyal beceri envanteri kısa formuna dönüştürülen Sosyal Becerileri Envanteri Kısa Form (SBE), üçüncü aşamada da öğrencilerin liderlik özelliklerini belirlenmesi için Bolman ve Terrence, (1991) tarafından geliştirilen ülkemizde geçerlilik güvenilirlik çalışması Dereli (2003) tarafından gerçekleştirilmiş olan Liderlik Yönelimleri Ölçeği (LYÖ) kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda, öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ve liderlik yönelimleri üzerinde etkili olabileceği düşünülen bazı bağımsız değişkenler yer almaktadır. Bu değişkenler lise öğrencileri ile ilgili demografik bilgileri (cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir durumu, okuduğu lise, not ortalaması, yaşadığı şehir, lisanslı olarak spor yapıp yapmama, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, okulunda spor salonu olup olmaması ve anne - baba tutumu) genel olarak ele alınmış ve veriler sınıflama sorular olarak KBF' de yer almıştır.

3.3.2. Sosyal Becerileri Envanteri (SBE)

Araştırmada lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini belirlemek için Sosyal Beceri Envanteri (SBE) kullanılmıştır. SBE, 1986 yılında Riggio tarafından geliştirilmiş ve 1989 yılında yeniden revize edilerek bugünkü şeklini almıştır. Türkçe'ye uyarlaması Yüksel (1997) tarafından yapılmış olan envanter Koydemir

(2006) tarafından kısa forma dönüştürülmüştür. Koydemir (2006) orijinal 90 maddelik SBE maddeleri arasından 6 boyutta toplam 30 madde tespit etmiştir. SBE'nin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Toplam ölçek için elde edilen Cronbach alfa katsayısı .85 olarak bulunmuş olup; ölçek sosyal beceri seviyelerini ana boyutları ile ölçmektedir.

Ölçek, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol, duygusal anlatımcılık, duygusal duyarlılık ve duygusal kontrol olmak üzere 6 temel sosyal beceri özelliğini analiz etmektedir. Ölçeği oluşturan 30 maddeden 1,3,7,9,12,13,18,25 ve 27 numaralı maddeler ters şekilde puanlanmıştır.

3.3.3. Liderlik Yönelimleri Ölçeği (LYÖ)

Liderlik özelliklerini değerlendirmek amacıyla, Lee, Bolman ve Terrence, (1991) tarafından geliştirilen ülkemizde geçerlilik güvenilirlik çalışmaları Dereli (2003) tarafından gerçekleştirilmiş olan Liderlik Yönelimleri Ölçeği kullanılmıştır.

32 maddeden oluşan Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin her birinin kendi içinde 2 boyutu olan 4 alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Her bir boyutta 8'er madde bulunmakta ve bunlar; İnsana Yönelik Liderlik (İnsan Kaynakları Çerçevesi) (2, 6, 10, 14, 18, 22, 26 ve 30. madde), Yapıya Yönelik Liderlik (Yapısal Çerçeve) (1, 5, 9, 13, 17, 21, 25 ve 29. madde), Dönüşümsel Liderlik (Politik Çerçeve) (3, 7, 11, 15, 19, 23, 27 ve 31. madde) ve Karizmatik Liderlik (Sembolik Çerçeve) (4, 8, 12, 16, 20, 24, 28 ve 32. madde) ile ilgili alanları içermektedir. Ölçeğin boyutlarına ilişkin hesaplanan iç tutarlılık katsayısı (Cronbah Alpha) değerleri ise sırasıyla 0,87, 0,87, 0,84 ve 0,88 olarak raporlanmıştır (Dereli, 200: 44).

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmacı tarafından Milli Eğitim Bakanlığında gerekli izinler (EK1) alındıktan sonra 2016-2017 eğitim öğretim yılında 11.ve 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilere ölçme araçları ulaştırılmıştır. Bu süreçte anket geri dönüş oranı ve anketörlerin anketleri cevaplama durumlarındaki hatayı asgari düzeye indirmek için anketlerin uygulanmasında birebir/yüz yüze uygulama sürecine gidilmiştir. Bu süreçte anketler

belirlenen 26 ildeki lise öğrencileri tarafından doldurulmuş ve veri toplama süreci tamamlanmıştır.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Elde edilen veriler analiz için SPSS 20.0 (Statistical Package For Social Sciences) paket programına yüklenmiştir. Araştırma verilerinin test edilmesinde 0.05 anlam düzeyi alınmıştır. Verilerin analizinde alt probleme ilişkin yeterli maddeleri gruplandırılarak, maddeler frekans (f), yüzde (%), ağırlıklı ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (SS) gibi betimsel istatistiklerle birlikte ilişkisel istatistik yöntemleri birlikte kullanılmıştır. İlişkisel istatistik yöntemleri yapılmadan önce verilerin homojenliğine bakılmış ve normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Verilerin normal dağılımları ile ilgili bulgulara Tablo 4’de yer verilmiştir.

Tablo 4. Normal Dağılımları İle İlgili Bulgular

		\bar{X}	Medyan	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Beceri Envanteri	İstatistik	3,1415	3,1333	3,10	,053	-,080
	Standart hata	,00527			,029	,058
Yapısal LYÖ	İstatistik	3,4579	3,5000	3,25	-,104	-,267
	Standart hata	,00816			,029	,058
İnsancıl LYÖ	İstatistik	3,5383	3,6250	3,00	-,187	-,382
	Standart hata	,00855			,029	,058
Politik LYÖ	İstatistik	3,3755	3,3750	3,00	-,056	-,140
	Standart hata	,00826			,029	,058
Sembolik LYÖ	İstatistik	3,3436	3,3750	3,00	-,079	-,345
	Standart hata	,00690			,029	,058

Tablo 4 incelendiğinde, lise öğrencilerinin Yapısal, İnsancıl, Politik ve Sembolik Liderlik Yönelimi ve Sosyal Beceri Envanterinde elde edilen verilerin ortalaması, mod ve medyan değerlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bunun yanında her bir ölçme aracının basıklık değerleri -,382 ile -,080 arasında değişirken, çarpıklık değerleri -,187 ile, 053 arasındadır. Tabachnick ve Fidell (2013: 3645)' e göre basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1.5 ile -1.5 arasında olması, George ve Mallery (2010 : 409)'e göre ise +2.0 ile -2.0 arasında olması verilerin normal dağılımı için yeterlidir. Ayrıca normal dağılım simetrik bir dağılımdır. Bu nedenle aritmetik ortalama, mod ve medyan değerleri birbirine eşittir (Kalaycı, 2005: 51). Tablo 3 deki her bir ölçme aracında aritmetik ortalama, mod ve medyan değerleri birbirine yakın olması yine verilerin normal dağılım gösterdiğini göstermektedir.

Tüm sonuçlar doğrultusunda araştırma verilerinin analizi sürecinde parametrik hipotez testleri kullanılmıştır. Bu kapsamda ikili değişkenler ile SBE ve LYÖ'nin incelenmesinde bağımsız t-testi, üç ve daha fazla değişkenlere göre SBE ve LYÖ'nin incelenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) teknikleri kullanılmıştır. Bununla birlikte Scheffe testi ile anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmiştir. Bağımsız t-testi sonuçlarında anlamlı farklılığın etki büyüklüğünü hesaplamak için Cohen'sd etki büyüklüğü katsayısı kullanılmıştır. Lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin yordanmasında ise liderlik yönelimlerinin etkilerini ortaya koymak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Lise öğrencilerinin LYÖ ve SBE'de yer alan maddeler için verdikleri cevaplar beşli likert tipinde olup değerlendirme ölçeği grup değer aralığının tespitinde;

$$a = \text{Ranj} / \text{Yapılacak Grup Sayısı}$$

formülü kullanılmıştır (Taşdemir, 2003). Buna göre değerlendirme ölçeği şöyledir;

Tablo 5. Ölçeklerin Puanlandırılması Verilen Ağırlık Nitelik Grupları

	Sosyal Beceri Envanteri (SBE)	Liderlik Yönelimleri Ölçeği (LYÖ)	
Verilen Ağırlık	Nitelik grubu		Sınırı
5	Tamamen benim gibi	Her zaman	4.20-5.00
4	Oldukça benim gibi	Sık sık	3.40-4.19
3	Benim gibi	Bazen	2.60-3.39
2	Biraz benim gibi	Nadiren	1.80-2.59
1	Hiç benim gibi değil	Hiçbir zaman	1-1.79

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen nicel veriler, üç ayrı başlık altında ayrı ayrı ele alınmış ve yorumlanmıştır. Birinci bölümde lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri incelenirken, ikinci bölümde liderlik yönelimleri ele alınmıştır. Bununla birlikte alt başlıklar altında bağımsız değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir durumu, öğrenim görülen lise türü, not ortalaması, yaşanılan şehir, lisanslı spor yapma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, okulda spor salonu olma durumu) açısından ayrı ayrı yer verilmiştir. En son bölümde ise öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ve liderlik yönelimleri arasındaki ilişki irdelenmiştir.

Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri İle İlgili Bulgular

İfadeler	X	SS	Düzey
Başka insanlara dokunmaktan genellikle rahatsız olurum.	2,69	1,403	Benim Gibi
İnsan davranışlarının nedenlerini öğrenmek ilgimi çeker.	3,28	1,335	Benim Gibi
Duygularımı kontrol etmede çok başarılı sayılmam.	3,10	1,346	Benim Gibi
Sosyal olmaktan hoşlanırım.	3,51	1,317	Oldukça Benim Gibi
Bazı ortamlarda doğru şeyleri yaptığımdan ya da söylediğimden endişe ederim.	3,14	1,330	Benim Gibi
Genç, yaşlı, zengin ve yoksul her türlü insanla birlikte kendimi rahat hissederim.	3,42	1,330	Oldukça Benim Gibi
Yüz ifadem genellikle tarafsızdır.	2,99	1,343	Benim Gibi
Başkalarıyla olan ilişkilerini izleyerek bir insanın karakterini kolayca anlayabilirim.	3,48	1,269	Oldukça Benim Gibi
Duygularımı kontrol etmek benim için oldukça zordur.	3,25	1,356	Benim Gibi

Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantılarına her zaman katılırım.	3,17	1,310	Benim Gibi
Genellikle insanlara söylediklerimin yanlış anlaşılacağından kaygılanırım.	3,11	1,305	Benim Gibi
Bir grup içinde olduğum zaman konuşacağım şeyleri seçmede güçlük çekiyorum.	2,60	1,385	Benim Gibi
Kızgınlığımı çok seyrek gösteririm.	2,86	1,354	Benim Gibi
Ne kadar saklamaya çalışsalar da insanların gerçek düşüncelerini genellikle bilirim.	3,35	1,276	Benim Gibi
Üzgün olsam bile soğukkanlılığımı korumakta oldukça başarılıyım.	3,17	1,337	Benim Gibi
Kendimi yabancılara tanıtırken genellikle ilk adımı ben atarım.	2,93	1,318	Benim Gibi
Herhangi birinin bana gülümsemesinden veya surat asmasından çok etkilenirim.	3,27	1,313	Benim Gibi
İlişkilerde insanlar birbirlerinin tüm beklentilerini karşılamalıdır.	3,13	1,294	Benim Gibi
Durgun geçen bir toplantıyı neşelendirebilirim.	3,16	1,299	Benim Gibi
Kendilerini olduğundan farklı gösterenleri, karşılaştığım ilk andan itibaren hemen tespit edebilirim.	3,29	1,279	Benim Gibi
Sinirli olduğum zaman bu durumumu başkalarından çok iyi bir şekilde saklayabilirim.	2,84	1,327	Benim Gibi
Toplantılarda çok çeşitli insanla konuşmaktan hoşlanırım.	3,06	1,296	Benim Gibi
Başka insanların beni sevmesine çok önem veririm.	3,19	1,335	Benim Gibi
Gruplarda genellikle lider olarak seçilirim.	2,96	1,291	Benim Gibi
Duygu ve heyecanlarımı çok seyrek gösteririm.	2,86	1,279	Benim Gibi
Çoğunlukla duyarlı ve anlayışlı bir insan olduğum söylenir.	3,48	1,251	Benim Gibi
Güçlü bir duygumu pek saklayamam.	3,27	1,312	Benim Gibi
Kalabalık toplantılara katılmaktan ve yeni insanlarla	3,18	1,320	Benim Gibi

tanışmaktan zevk alıyorum.				
Başkalarının üzerinde bıraktığım etki ile genellikle meşgul olurum.	3,05	1,291	Benim Gibi	
Her türlü sosyal ortama kolayca uyum sağlayabilirim.	3,31	1,291	Benim Gibi	
	GENEL	3,14	,444	Benim Gibi

4.1.1. Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri İle İlgili İlişkisel Bulgular

Lise öğrencilerinin cinsiyet, sınıf seviyesi, gelir düzeyi, öğrenim gördükleri lise türü, not ortalaması, yaşadıkları şehirler, lisanslı spor yapma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve okullarında spor salonu olup olmama durumu değişkenlerine göre sosyal beceri düzeyleri ile ilgili bulgulara Tablo 6 ile Tablo 25 arasında yer verilmiştir.

Tablo 7. Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Özelliklerine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	P	Etki büyüklüğü (r)
Kız	3393	3,1306	,44156	-1,981	,048	0.023
Erkek	3710	3,1515,	44627			

Tablo 7 incelendiğinde lise öğrencilerinin cinsiyet özelliklerine göre sosyal beceri ortalamalarının istatistiksel olarak erkek öğrenciler lehine anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir ($t=-1,981$; $p<0.05$). Bu anlamlı farklılığın etki büyüklüğü ise çok düşük düzeyde oluşmuştur (Cohen's $d=0.023$). Kız ve erkek öğrencilerin SBE ortalamalar arasındaki bu etki büyüklüğü, toplam varyansın % .05'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, erkek öğrencilerin sosyal becerilerinin kız öğrencilere

göre daha yüksek olduğunu göstermesine rağmen bu farkın çok düşük düzeyde kaldığı söylenebilir.

Tablo8. Lise Öğrencilerinin Sınıf Seviyelerine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları

Sınıf seviyesi	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü
11.sınıf	4302	3,1256	,44420			
12.sınıf	2801	3,1659	,44296	-3,734	,000	0,045

Tablo 8 verilerine göre lise öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre sosyal becerileri incelendiğinde 12. sınıf öğrencilerinin ortalamalarının 11. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Gruplar arası bu fark ise istatistiksel olarak 12.sınıf öğrencileri lehine anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($t=-3,734$; $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın etki büyüklüğü ise düşük düzeydedir (Cohen's $d=0,045$). Bu sonuç sosyal beceri düzeylerinin lise öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre değiştiğini göstermektedir. Özellikle öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça sosyal beceri düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

Tablo 9. Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.

Gelir düzeyi	N	\bar{X}	SS
1000-1999 TL	2754	3,1127	,45935
2000-2999 TL	2334	3,1590	,42993
3000-3999 TL	1282	3,1412	,44735
4000 ve üstü TL	733	3,1948	,41692

Tablo 9 da lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre sosyal beceri envanteri ortalamaları incelendiğinde en yüksek ortalamanın 4000 ve üstü TL ($\bar{X}=3,1948$) gelire sahip ailelerin öğrencilerinde olduğu görülürken en düşük ortalamanın 1000-1999 TL gelire sahip ailelerin çocuklarında oluşmuştur. Genel olarak, gelir düzeyinin artmasıyla öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri de artış göstermektedir.

Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre sosyal beceri envanteri ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 9 ve Tablo 10'da yer verilmiştir.

Tablo 10. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar arası	5,080	3	1,693	8,613	,000
Gruplar içi	1395,717	7099	,197		
Toplam	1400,797	7102			

Tablo 10 verilerine göre lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre sosyal becerileri incelendiğinde gruplar arası ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir (F=8,613; p<.05). Bu sonuç öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde gelir düzeylerinin etkili bir değişken olduğunu göstermektedir.

Sosyal beceri envanterinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 10’da yer verilmiştir.

Tablo 11. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

(I) gelir durumu	(J) gelir durumu	Ortalamalar farkı		
		(I-J)	SE	p.
1000-1999	2000-2999	-,04628(*)	,01248	,003
	3000-3999	-,02849	,01499	,307
	4000-uzeri	-,08210(*)	,01843	,000
2000-2999	1000-1999	,04628(*)	,01248	,003
	3000-3999	,01779	,01541	,721
	4000-uzeri	-,03582	,01877	,303
3000-3999	1000-1999	,02849	,01499	,307
	2000-2999	-,01779	,01541	,721
	4000-uzeri	-,05361	,02053	,078
4000-uzeri	1000-1999	,08210(*)	,01843	,000
	2000-2999	,03582	,01877	,303
	3000-3999	,05361	,02053	,078

Tablo 11 de gruplar arası ortalamalar incelendiğinde; genel olarak gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Grupların ortalamaları arası fark ise, aileleri 1000-2000 TL ile 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin sosyal beceri ortalamaları arasında 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin lehine ($p<.05$), 1000-2000 TL ile 2001-3000 TL gelire sahip lise öğrencilerinin sosyal beceri ortalamaları arasında 2001-3000 TL gelire sahip lise öğrencilerinin lehine ($p<.05$) anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu sonuç özellikle lise öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarının artmasıyla birlikte sosyal beceri düzeylerinin de arttığını göstermektedir.

Tablo 12. Lise Öğrencilerinin Lise Türlerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Lise türü	N	\bar{X}	SS
Anadolu Lisesi	3250	3,1718	,44958
Fen Lisesi	808	3,1082	,41575
Meslek Lisesi	1877	3,0995	,44048
Sosyal Bilimler Lisesi	334	3,0858	,40724
Spor Lisesi	834	3,1723	,46014

Tablo 12 de lise öğrencilerinin lise türlerine göre sosyal beceri envanteri ortalamaları incelendiğinde en yüksek ortalamanın spor lisesi ($\bar{X}=3,1723$) ve Anadolu lisesi ($\bar{X}=3,1718$) öğrencilerinde olduğu görülürken en düşük ortalama Sosyal Bilimler Lisesi ($\bar{X}=3,0858$) öğrencilerinde oluşmuştur.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri lise türlerine göre sosyal beceri envanteri ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü

varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 12 ve Tablo 13'te yer verilmiştir.

Tablo 13. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar arası	9,028	4	2,257	11,510	,000
Gruplar içi	1391,769	7098	,196		
Toplam	1400,797	7102			

Tablo 13 verilerine göre lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri lise türlerine göre sosyal becerileri incelendiğinde gruplar arası ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=11,510$; $p<.05$). Bu sonuç öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde öğrenim gördükleri lise türlerinin etkili olduğunu göstermektedir.

Sosyal beceri envanterinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 14'te yer verilmiştir.

Tablo 14. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

(I) Öğrenim gördükleri lise türleri	(J) Öğrenim gördükleri lise türleri	Ortalamalar farkı (I-J)	SE	p
Anadolu lisesi	Fen lisesi	,06367(*)	,01741	,010
	Meslek lisesi	,07233(*)	,01284	,000
	Sosyal bilimler lisesi	,08601(*)	,02544	,022

	Spor lisesi			1,00 0
Fen lisesi	Anadolu lisesi	-,06367(*)	,01741	,010
	Meslek lisesi	,00867	,01863	,995
	Sosyal bilimler lisesi	,02234	,02881	,963
	Spor lisesi	-,06417	,02186	,071
Meslek lisesi	Anadolu lisesi	-,07233(*)	,01284	,000
	Fen lisesi	-,00867	,01863	,995
	Sosyal bilimler lisesi	,01367	,02630	,992
	Spor lisesi	-,07284(*)	,01843	,004
Sosyal bilimler lisesi	Anadolu lisesi	-,08601(*)	,02544	,022
	Fen lisesi	-,02234	,02881	,963
	Meslek lisesi	-,01367	,02630	,992
	Spor lisesi	-,08651	,02867	,059
Spor lisesi	Anadolu lisesi	,00051	,01719	1,00 0
	Fen lisesi	,06417	,02186	,071
	Meslek lisesi	,07284(*)	,01843	,004
	Sosyal bilimler lisesi	,08651	,02867	,059

Tablo 14 de gruplar arası ortalamalar incelendiğinde; genel olarak Anadolu lisesi ve spor lisesi öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin diğer lise türlerine göre daha

yüksek olduğu ve ortalama farkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç özellikle lise türü olarak Spor Listesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 15. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Not ortalamaları	N	\bar{X}	SS
0-1.99	456	3,1164	,47121
2-2.99	1204	3,1001	,43406
3-3.99	2709	3,1294	,44792
4-5	2734	3,1759	,43779

Tablo 15 de lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre sosyal beceri envanteri ortalamaları incelendiğinde en yüksek ortalamanın 4-5 ($\bar{X}=3,1759$) ve 3-3.99 ($\bar{X}=3,1294$) not ortalamasına sahip öğrencilerin olduğu görülürken en düşük ortalamalar 0-1.99 ($\bar{X}=3,1164$) ve 2-2.99 ($\bar{X}=3,100$) not ortalamasına sahip öğrencilerinde oluşmuştur. Lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre sosyal beceri envanteri ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 16 ve Tablo 17’de yer verilmiştir.

Tablo 16. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar arası	5,986	3	1,995	10,155	,000
Gruplar içi	1394,811	7099	,196		
Toplam	1400,797	7102			

Tablo 16 verilerine göre lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre sosyal becerileri incelendiğinde gruplar arası ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir ($F=10,155$; $p<.05$). Bu sonuç öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde öğrencilerin akademik başarılarının etkili bir değişken olduğunu göstermektedir.

Sosyal beceri envanterinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 17’de yer verilmiştir.

Tablo 17. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

(I) Not Ortalaması	(J) Not Ortalaması	Ortalamalar farkı		
		(I-J)	SE	p
0-1,99	2-2,99	,01632	,02437	,930
	3-3,99	-,01305	,02244	,953
	4-5	-,05952	,02242	,071
2-2,99	0-1,99	-,01632	,02437	,930
	3-3,99	-,02937	,01535	,301
	4-5	-,07584(*)	,01533	,000
3-3,99	0-1,99	,01305	,02244	,953
	2-2,99	,02937	,01535	,301
	4-5	-,04648(*)	,01202	,002
4-5	0-1,99	,05952	,02242	,071
	2-2,99	,07584(*)	,01533	,000
	3-3,99	,04648(*)	,01202	,002

Tablo 17 da gruplar arası ortalamalar incelendiğinde; genel olarak not ortalaması arttıkça öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Grupların ortalamaları arası fark ise, not ortalaması 4-5 ile 2-2.99 aralığında olan öğrenciler arasında 4-5 not ortalamasına sahip lise öğrencilerinin lehine ($p<.05$) anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgular, özellikle lise öğrencilerinin akademik başarılarının artmasıyla sosyal beceri düzeylerinin de arttığını göstermektedir.

Tablo 18. Lise Öğrencilerinin Yaşadıkları Şehirlere Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Yaşadığı şehir	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü
Büyükşehir	4249	3,1629	,43800			
Şehir	2854	3,1096	,45126	4,972	,000	0.059

Tablo 18 verilerine göre lise öğrencilerinin yaşadıkları şehirlere göre sosyal becerileri incelendiğinde büyükşehirde yaşayanların (\bar{X} =3,1629) orta ve küçük ölçekli şehirde yaşayanlara (\bar{X} = 3,1096) göre sosyal becerileri daha yüksek düzeydedir. Gruplar arası ortalama fark ise istatistiksel olarak büyükşehirde yaşayan lise öğrencileri lehine oluşmuştur ($t=4,972$; $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın etki büyüklüğü ise düşük düzeydedir (Cohen's $d=0.059$). Bu sonuç lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde yaşadıkları şehirlerin etkisinin olduğunu göstermektedir. Özellikle büyükşehirde yaşayan öğrencilerin sosyal becerileri daha yüksektir.

Tablo 19. Lise Öğrencilerinin Lisanslı Spor Yapma Durumlarına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Lisanslı spor yapma durumu	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü
Evet	2517	3,1899	,43771			
Hayır	4586	3,1149	,44541	6,828	,000	0.084

Tablo 19 verilerine göre lise öğrencilerinin lisanslı spor yapma durumlarına göre sosyal becerileri incelendiğinde lisanslı olan öğrencilerin ($X=3,1899$) lisanslı olmayan

öğrencilere göre ($\bar{X}= 3,1149$) sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Gruplar arası ortalama fark ise istatistiksel olarak lisanslı spor yapan lise öğrencileri lehine olmuştur ($t=6,828$; $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın etki büyüklüğü ise düşük düzeydedir (Cohen's $d=0.084$). Bu sonuç lise öğrencilerinin lisanslı spor yapma yapmamalarının sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Özellikle öğrencilerin lisanslı spor yapma durumları incelendiğinde büyükşehirde spor yapan öğrencilerin sosyal becerileri daha yüksektir.

Tablo 20. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anne eğitim durumu	N	\bar{X}	SS
İlkokul	3261	3,1123	,45223
Ortaokul	1809	3,1396	,43323
Lise	1396	3,1997	,45045
Lisans ve üstü	637	3,1686	,40383

Tablo 20 de lise öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre sosyal beceri envanteri ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaların yüksek lisans ($\bar{X}=3,2017$) mezunu annelerin öğrencilerinde olduğu görülürken en düşük ortalamalar ilkokul ($\bar{X}=3,1123$) mezunu annelerin öğrencilerinde oluşmuştur.

Lise öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre sosyal beceri envanteri ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 21 ve Tablo 22'de yer verilmiştir.

Tablo 21. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar arası	8,230	5	1,646	8,389	,000
Gruplar içi	1392,567	7097	,196		
Toplam	1400,797	7102			

Tablo 20 de lise öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre sosyal becerileri incelendiğinde gruplar arası ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir (F=8,389; p<.05). Bu sonuç öğrencilerin anne eğitim durumlarının sosyal beceri düzeylerini etkilediğini göstermektedir.

Sosyal beceri envanterinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 22’de yer verilmiştir.

Tablo 22. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

(I) Anne Eğitim Durumu	(J) Anne Eğitim Durumu	Ortalamalar farkı		
		(I-J)	SE	p
İlkokul	Ortaokul	-,02727(*)	,01299	,036
	Lise	-,08739(*)	,01417	,000
	Lisans ve üstü	-,05628(*)	,01919	,003
Ortaokul	İlkokul	,02727(*)	,01299	,036
	Lise	-,06012(*)	,01578	,000
	Lisans ve üstü	-,02900	,02041	,155
Lise	İlkokul	,08739(*)	,01417	,000
	Ortaokul	,06012(*)	,01578	,000
	Lisans ve üstü	,03111	,02118	,142
Lisans ve üstü	İlkokul	,05628(*)	,01919	,003
	Ortaokul	,02900	,02041	,155
	Lise	-,03111	,02118	,142

Tablo 22 de anne eğitim durumlarına göre lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri incelendiğinde, anne eğitim durumu lise ve yüksek lisans mezunu olan öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ilk ve ortaokul mezunu annelerin öğrencilerine göre daha yüksektir. Genel olarak anne eğitim durumu ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin sosyal becerileri daha düşüktür. Gruplar arası ortalama farklar ise lise ve yüksek lisans mezunu annelerin öğrencileri lehine istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 23. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Baba eğitim durumu	N	\bar{X}	SS
İlkokul	2101	3,1122	,45910
Ortaokul	1774	3,1252	,44857
Lise	1997	3,1731	,43873
Lisans ve üstü	1231	3,1637	,41549

Tablo 23 de lise öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre sosyal beceri envanteri ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaların babaları lise ($\bar{X}=3,1731$) mezunu öğrencilerinde olduğu görülürken en düşük ortalamalar babaları doktora ($\bar{X}=3,1122$) mezunu öğrencilerde oluşmuştur. Lise öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre sosyal beceri envanteri ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 24 ve Tablo 25'te yer verilmiştir.

Tablo 24. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar arası	4,874	3	1,625	8,263	,000
Gruplar içi	1395,923	7099	,197		
Toplam	1400,797	7102			

Tablo 23 verilerine göre lise öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre sosyal becerileri incelendiğinde gruplar arası ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir ($F=8,263$; $p<.05$). Bu sonuç öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde öğrenci babalarının eğitim durumu etkili bir değişken olduğunu göstermektedir.

Sosyal beceri envanterinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 24’de yer verilmiştir.

Tablo 25. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Sosyal Beceri Envanteri Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

(I) Baba Eğitim Durumu	(J) Baba Eğitim Durumu	Ortalamalar farkı (I-J)	SE	P
İlkokul	Ortaokul	-,01293	,01430	,366
	Lise	-,06086(*)	,01386	,000
	Lisans Ve Üstü	-,05148(*)	,01592	,001
Ortaokul	İlkokul	,01293	,01430	,366
	Lise	-,04793(*)	,01447	,001
	Lisans Ve Üstü	-,03856(*)	,01645	,019
Lise	İlkokul	,06086(*)	,01386	,000
	Ortaokul	,04793(*)	,01447	,001
	Lisans Ve Üstü	,00938	,01607	,560
Lisans Ve Üstü	İlkokul	,05148(*)	,01592	,001
	Ortaokul	,03856(*)	,01645	,019
	Lise	-,00938	,01607	,560

Tablo 25 de baba eğitim durumlarına göre lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri incelendiğinde, genel olarak baba eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Baba eğitim durumu lise ve yüksek lisans mezunu olan öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ilk ve ortaokul mezunu babaların öğrencilerine göre daha yüksek ve gruplar arası ortalama farklar ise istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 26. Lise Öğrencilerinin Okullarında Spor Salonu Olup Olmama Durumlarına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Okulda spor salonu olup olmama durumu	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü
Evet	3439	3,1551	,44523	2,499	,012	0.029
Hayır	3664	3,1287	,44275			

Tablo 2 da lise öğrencilerinin okullarında spor salonu olup olmama durumlarına göre sosyal becerileri incelendiğinde okullarında spor salonu olan öğrencilerin sosyal beceri ortalamalarının ($\bar{X}=3,1551$) okullarında spor salonu olmayan öğrenci ortalamalarına göre ($\bar{X}= 3,1287$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Gruplar arası ortalama fark ise istatistiksel olarak okullarında spor salonu olan öğrenciler lehine olmuştur ($t=2,499$; $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın etki büyüklüğü ise düşük düzeydedir (Cohen's $d=0.029$). Bu sonuç okullarda spor salonu olmasının öğrencilerin sosyal becerilerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Tablo 27. 4.2. Lise Öğrencilerinin Liderlik Yönelimleri İle İlgili Bulgular

İfadeler	\bar{X}	SS	Düzyer
Net ve mantıklı bir biçimde düşünürüm.	3,5814	1,222	Sık sık
Diğer insanları büyük ölçüde destekler ve onların sorunlarına karşı ilgi gösteririm	3,4683	1,169	Sık sık

İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim vardır.	3,3827	1,176	Bazen
Ellerinden gelenini en iyisini yapmaları konusunda diğer insanlara ilham veririm	3,5016	1,181	Sık sık
Dikkatli planlamanın ve planlanan işlerin zamanında bitirilmesinin önemini vurgularım.	3,4283	1,235	Sık sık
Açık ve işbirliğine dayalı ilişkiler yoluyla güven yaratırım.	3,5153	1,183	Sık sık
Karşıt görüşlere sahip kişileri ikna etmede başarılı ve yetenekliyimdir.	3,3566	1,196	Bazen
Karizmatik bir insanımdır.	3,3828	1,293	Bazen
Problemlerin mantıklı çözümlenme ve dikkatli düşünme ile çözülebileceğine inanırım.	3,6203	1,208	Sık sık
Diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösteririm.	3,6506	1,175	Sık sık
İkna kabiliyetim iyi ve etkileyiciyim.	3,4763	1,174	Sık sık
Diğer insanlar için ilham kaynağıyım.	2,7139	1,212	Bazen
Net, akılcı politikalar ve süreçler geliştirir ve uygularım.	3,2807	1,205	Bazen
Kararlarda insanların aktif rol almasını ve katılımlarını desteklerim.	3,4122	1,154	Sık sık
Kurum içi anlaşmazlık ve çatışmaları önceden görür ve çözme konusunda yılmadan çalışırım.	3,2961	1,203	Bazen
Hayal gücüm kuvvetli ve yaratıcıyım.	3,6021	1,203	Sık sık
Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım.	3,5936	1,166	Sık sık
Tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açığım ve yardım ederim.	3,6095	1,147	Sık sık
Etki ve güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim.	3,4626	1,176	Sık sık
Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılarım.	3,2659	1,217	Bazen

Açık ve ölçülebilir hedefler ortaya koyarım ve kişileri sonuçlardan sorumlu tutarım.	3,3190	1,211	Bazen
İyi bir dinleyiciyim; diğer insanların fikirlerine ve katkılarına genellikle açığım.	3,6054	1,206	Sık sık
Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyimdir.	3,3453	1,207	Bazen
Mevcut gerçeklerin ötesini görerek yeni ve heyecan verici fırsatlar yaratırım.	3,3752	1,191	Bazen
Detaya önem veririm.	3,5617	1,222	Sık sık
İyi yapılan işler konusunda insanları takdir ederim.	3,6404	1,231	Sık sık
Yeterli desteği sağlamak için kurum içi ve dışı ilgi grupları (paydaşlar) ile koalisyonlar geliştiririm.	3,2519	1,222	Bazen
Sadakat ve şevk aşılırım.	3,5268	1,204	Sık sık
Net bir kurumsal yapı ve kurumsal yapıda ast-üst hiyerarşisinin gerekliliğine inanırım.	3,2778	1,231	Bazen
Katılımı destekleyen bir yöneticiyim.	3,4049	1,209	Sık sık
Çatışma ve muhalefete rağmen başarıya ulaşıyorum.	3,4322	1,175	Sık sık
Çevremdeki insanlar için kurumsal değer ve amaçları kişiliğinde yansıtan model/örnek bir yöneticiyim.	3,3803	1,229	Bazen
Yapısal LYÖ	3,4579	,687	Sık Sık
İnsancıl LYÖ	3,5383	,720	Sık Sık
Politik LYÖ	3,3755	,696	Sık Sık
Sembolik LYÖ	3,3436	,581	Sık Sık

3.2. Lise Öğrencilerinin Liderlik Yönelimleri İle İlgili İlişkisel Bulgular

Lise öğrencilerinin cinsiyet, sınıf seviyesi, gelir düzeyi, öğrenim gördükleri lise türü, not ortalaması, yaşadıkları şehirler, lisanslı spor yapma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve okullarında spor salonu olup olmama durumu değişkenlerine göre liderlik yönelimlerine tablo 28 ile tablo 47 arasında yer verilmiştir.

Tablo 28. Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Özelliklerine Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Liderlik yönelimleri	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü (r)
Yapısal	Kız	33933	4,869	,67594	3,409	,001	0,040
	Erkek	37103	4,313	,69731			
İnsancıl	Kız	33933	6,205	,72288	9,253	,000	0,109
	Erkek	37103	4,631	,70954			
Politik	Kız	33933	3,888	,69934	1,546	,122	-
	Erkek	37103	3,632	,69374			
Sembolik	Kız	33933	3,786	,57335	4,853	,000	0,057
	Erkek	37103	3,116	,58790			

Tablo 28 de lise öğrencilerinin cinsiyet özelliklerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde dört farklı liderlik yöneliminde de kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Gruplar arası ortalama farklar ise yapısal ($t=3,409$; $p<.05$), insancıl ($t=9,253$; $p<.05$) ve sembolik ($t=4,853$; $p<.05$) liderlik yönelimlerinde kız öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu anlamlı farklılığın etki büyüklükleri ise düşük düzeyde oluşmuştur. Elde edilen bu

bulgular, kız öğrencilerin liderlik yönelimlerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermekle birlikte, özellikle yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelimleri anlamlı düzeyde oluşmuştur.

Tablo 29. Lise Öğrencilerinin Sınıf Seviyelerine Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin t-testi Sonuçları

Liderlik yönelimi	Sınıf seviyesi	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü
Yapısal	11.sınıf	43023	4,319	,69086	-3,951	,000	0.0960
	12.sınıf	28013	4,978	,68100			
İnsancıl	11.sınıf	43023	5,086	,71232	-4,318	,000	0.1045
	12.sınıf	28013	5,840	,72989			
Politik	11.sınıf	43023	3,526	,69452	-3,435	,000	0.0832
	12.sınıf	28013	4,106	,69816			
Sembolik	11.sınıf	43023	3,239	,58017	-3,528	,000	0.0857
	12.sınıf	28013	3,738	,58340			

Tablo 2 da lise öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde her bir liderlik yöneliminde de 12.sınıf öğrencilerinin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Gruplar arası ortalama farklar ise yapısal ($t=3,951$; $p<.05$), insancıl ($t=4,318$; $p<.05$), politik ($t=3,435$; $p<.05$) ve sembolik ($t=3,528$; $p<.05$) liderlik yönelimlerinde 12.sınıf öğrencileri lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu anlamlı farklılığın etki büyüklükleri 0.0832 ile 0.1045 arasında değişmektedir. Bu bulgular, 12.sınıf öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin 11.sınıflara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin sınıf seviyelerinin artmasıyla liderlik yönelimleri de artmaktadır.

Tablo 30. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Durumlarına Göre Liderlik yönelimleri ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Liderlik yönelimi	Gelir düzeyi	N	\bar{X}	SS
Yapısal	1000-2000 TL	2754	3,4175	,68373
	2001-3000 TL	2334	3,5009	,66990
	3001-4000 TL	1282	3,4382	,71786
	4000 ve üstü TL	733	3,5067	,69500
İnsancıl	1000-2000 TL	2754	3,5142	,73345
	2001-3000 TL	2334	3,5711	,69079
	3001-4000 TL	1282	3,4942	,73698
	4000 ve üstü TL	733	3,6016	,72437
Politik	1000-2000 TL	2754	3,3443	,68234
	2001-3000 TL	2334	3,4041	,69144
	3001-4000 TL	1282	3,3581	,72246
	4000 ve üstü TL	733	3,4314	,71299
Sembolik	1000-2000 TL	2754	3,3172	,58038
	2001-3000 TL	2334	3,3548	,58217
	3001-4000 TL	1282	3,3180	,59096
	4000 ve üstü TL	733	3,4521	,55789

Tablo 30 da lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde; yapısal ($\bar{X}=3,5067$), insancıl ($\bar{X}=3,6016$), politik ($\bar{X}=3,4314$) ve sembolik ($\bar{X}=3,4521$) yönelime sahip olan öğrencilerde en yüksek ortalamalarının 4000 ve üstü TL gelire sahip ailelerin öğrencilerinde olduğu görülürken, en düşük ortalamalar ise 1000-1999 TL gelire sahip ailelerin öğrencilerinde oluşmuştur. Genel olarak, gelir düzeyinin artmasıyla öğrencilerin liderlik yönelim düzeylerinde artış görülmektedir.

Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre liderlik yönelimleri ölçeği ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 31 ve Tablo 32’de yer verilmiştir.

Tablo 31. Lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre Liderlik yönelimleri ölçeği Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Liderlik yönelimi	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Yapısal	Gruplar arası	11,047	3	3,682	7,808	,000
	Gruplar içi	3347,695	7099	,472		
	Toplam	3358,741	7102			
İnsancıl	Gruplar arası	9,533	3	3,178	6,140	,000
	Gruplar içi	3674,119	7099	,518		
	Toplam	3683,653	7102			
Politik	Gruplar arası	7,273	3	2,424	5,006	,002
	Gruplar içi	3437,882	7099	,484		
	Toplam	3445,155	7102			
Sembolik	Gruplar arası	11,682	3	3,894	11,551	,000
	Gruplar içi	2393,231	7099	,337		
	Toplam	2404,913	7102			

Tablo 31 verilerine göre lise öğrencilerinin gelir düzeylerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde gruplar arası ortalamaların her bir liderlik yöneliminde istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin gelir düzeylerinin liderlik yönelimleri üzerinde etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Liderlik yönelimleri ölçeğinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 31’de yer verilmiştir.

Tablo 32. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

Değişken	(I) gelir durumu	(J) gelir durumu	Ortalamar farkı		
			(I-J)	SE	p
Yapısal	1000-1999	2000-2999	-,08338(*)	,01932	,000
		3000-3999	-,02065	,02322	,852
		4000-uzeri	-,08912(*)	,02854	,021
	2000-2999	1000-1999	,08338(*)	,01932	,000
		3000-3999	,06273	,02387	,075
		4000-uzeri	-,00574	,02908	,998
	3000-3999	1000-1999	,02065	,02322	,852
		2000-2999	-,06273	,02387	,075
		4000-uzeri	-,06847	,03180	,201
	4000-uzeri	1000-1999	,08912(*)	,02854	,021
		2000-2999	,00574	,02908	,998
		3000-3999	,06847	,03180	,201
İnsancıl	1000-1999	2000-2999	-,05686(*)	,02024	,048
		3000-3999	,01996	,02432	,879
		4000-uzeri	-,08743(*)	,02990	,036
	2000-2999	1000-1999	,05686(*)	,02024	,048
		3000-3999	,07682(*)	,02501	,024
		4000-uzeri	-,03057	,03046	,800
	3000-3999	1000-1999	-,01996	,02432	,879
		2000-2999	-,07682(*)	,02501	,024
		4000-uzeri	-,10739(*)	,03331	,016
	4000-uzeri	1000-1999	,08743(*)	,02990	,036
		2000-2999	,03057	,03046	,800
		3000-3999	,10739(*)	,03331	,016

Politik	1000-1999	2000-2999	-,05982(*)	,01958	,025
		3000-3999	-,01381	,02353	,951
		4000-uzeri	-,08713(*)	,02892	,028
	2000-2999	1000-1999	,05982(*)	,01958	,025
		3000-3999	,04600	,02419	,306
		4000-uzeri	-,02731	,02946	,835
	3000-3999	1000-1999	,01381	,02353	,951
		2000-2999	-,04600	,02419	,306
		4000-uzeri	-,07331	,03222	,159
	4000-uzeri	1000-1999	,08713(*)	,02892	,028
		2000-2999	,02731	,02946	,835
		3000-3999	,07331	,03222	,159
Sembolik	1000-1999	2000-2999	-,03758	,01634	,152
		3000-3999	-,00079	,01963	1,000
		4000-uzeri	-,13491(*)	,02413	,000
	2000-2999	1000-1999	,03758	,01634	,152
		3000-3999	,03680	,02018	,344
		4000-uzeri	-,09732(*)	,02458	,001
	3000-3999	1000-1999	,00079	,01963	1,000
		2000-2999	-,03680	,02018	,344
		4000-uzeri	-,13412(*)	,02689	,000
	4000-uzeri	1000-1999	,13491(*)	,02413	,000
		2000-2999	,09732(*)	,02458	,001
		3000-3999	,13412(*)	,02689	,000

Tablo 32 de gruplar arası ortalamalar incelendiğinde; genel olarak gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin her bir boyutta liderlik yönelim düzeylerinin de arttığı

görülmektedir. Grupların ortalamaları arası anlamlı fark ise, yapısal liderlik yöneliminde 1000-2000 TL ile 2001-3000 TL gelire sahip lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri arasında 2001-3000 TL gelire sahip lise öğrencileri lehine ($p<.05$), 1000-2000 TL ile 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin ortalamaları arasında 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin lehine ($p<.05$) olduğu görülmektedir. Bu sonuç özellikle lise öğrencilerinin ailelerinin sosyo ekonomik durumlarının artmasıyla birlikte yapısal liderlik yönelimlerinin arttığını göstermektedir.

İnsancıl liderlik yönelimleri incelendiğinde ise, 1000-2000 TL ile 2001-3000 TL gelire sahip lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri arasında 2001-3000 TL gelire sahip lise öğrencileri lehine ($p<.05$), 1000-2000 TL ile 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin ortalamaları arasında 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin lehine ($p<.05$), 2001-3000 TL ile 3001-4000 TL gelire sahip lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri arasında 3001-4000 TL gelire sahip lise öğrencileri lehine ($p<.05$) ve 3001-4000 TL ile 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri arasında 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencileri lehine ($p<.05$) anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgular, gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin insancıl liderlik yönelimlerinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Lise öğrencilerinin Politik liderlik yönelimleri incelendiğinde; 1000-2000 TL ile 2001-3000 TL gelire sahip lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri arasında 2001-3000 TL gelire sahip lise öğrencileri lehine ($p<.05$), 1000-2000 TL ile 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin ortalamaları arasında 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin lehine ($p<.05$) olduğu görülmektedir. Bu sonuç lise öğrencilerinin ailelerinin sosyo ekonomik durumlarının artmasıyla birlikte politik liderlik yönelimlerinin arttığını göstermektedir.

Sembolik liderlik yönelimleri ise 1000-2000 TL, 2001-3000 TL ve 3001-4000 TL ile 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri arasında 4000 ve üstü TL gelire sahip lise öğrencileri lehine ($p<.05$) anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Diğer liderlik yönelimlerine benzer olarak gelir düzeyi yüksek olan ailelerin öğrencilerinin sembolik liderlik yönelimleri de yüksek düzeydedir.

Tablo 33.Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Liderlik yönelimi	Lise türü	N	\bar{X}	SS
Yapısal	Anadolu Lisesi	3250	3,5248	,67879
	Fen Lisesi	808	3,4404	,67413
	Meslek Lisesi	1877	3,3837	,69262
	Sosyal Bilimler Lisesi	334	3,3421	,68290
	Spor Lisesi	834	3,4273	,70102
İnsancıl	Anadolu Lisesi	3250	3,6159	,71863
	Fen Lisesi	808	3,4988	,70637
	Meslek Lisesi	1877	3,4579	,71973
	Sosyal Bilimler Lisesi	334	3,4629	,71803
	Spor Lisesi	834	3,4853	,71211
Politik	Anadolu Lisesi	3250	3,4277	,69671
	Fen Lisesi	808	3,3137	,70400
	Meslek Lisesi	1877	3,3330	,69083
	Sosyal Bilimler Lisesi	334	3,2878	,66865
	Spor Lisesi	834	3,3623	,69803
Sembolik	Anadolu Lisesi	3250	3,3949	,57058
	Fen Lisesi	808	3,3246	,57332
	Meslek Lisesi	1877	3,2902	,59025
	Sosyal Bilimler Lisesi	334	3,1984	,60826
	Spor Lisesi	834	3,3404	,58375

Tablo 33 de lise öğrencilerinin lise türlerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde her bir liderlik yöneliminde en yüksek ortalamaların Spor Lisesi ve Anadolu Lisesi

öğrencilerinde olduğu görülmektedir. En düşük ortalamalar ise Sosyal Bilimler Lisesi ve Meslek Lisesi öğrencilerinde oluşmuştur.

Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri lise türlerine göre liderlik yönelimleri ölçeği ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 34 ve Tablo 35'te yer verilmiştir.

Tablo 34. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Liderlik yönelimi	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Yapısal	Gruplar arası	30,387	4	7,597	16,200	,000
	Gruplar içi	3328,355	7098	,469		
	Toplam	3358,741	7102			
İnsancıl	Gruplar arası	37,213	4	9,303	18,109	,000
	Gruplar içi	3646,439	7098	,514		
	Toplam	3683,653	7102			
Politik	Gruplar arası	18,034	4	4,508	9,337	,000
	Gruplar içi	3427,121	7098	,483		
	Toplam	3445,155	7102			
Sembolik	Gruplar arası	21,243	4	5,311	15,814	,000
	Gruplar içi	2383,670	7098	,336		
	Toplam	2404,913	7102			

Tablo 34 verilerine göre lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri lise türlerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde gruplar arası ortalamaların her bir liderlik yöneliminde istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türlerinin onların liderlik yönelimleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Liderlik yönelimleri ölçeğinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 34’de yer verilmiştir.

Tablo 35. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Lise Türlerine Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

Değişken	(I) Öğrenim gördükleri lise türleri	(J) Öğrenim gördükleri lise türleri	Ortalamalar farkı (I-J)	SE	p
Yapısal	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	,08433(*)	,02692	,044
		Meslek Lisesi	,14111(*)	,01985	,000
		Sosyal Bilimler Lisesi	,18270(*)	,03935	,000
		Spor Lisesi	,09746(*)	,02658	,009
	Fen Lisesi	Anadolu Lisesi	-,08433(*)	,02692	,044
		Meslek Lisesi	,05678	,02881	,422
		Sosyal Bilimler Lisesi	,09837	,04455	,300
		Spor Lisesi	,01313	,03380	,997
	Meslek Lisesi	Anadolu Lisesi	-,14111(*)	,01985	,000
		Fen Lisesi	-,05678	,02881	,422
		Sosyal Bilimler Lisesi	,04159	,04067	,903
		Spor Lisesi	-,04365	,02850	,672
	Sosyal Bilimler Lisesi	Anadolu Lisesi	-,18270(*)	,03935	,000
		Fen Lisesi	-,09837	,04455	,300

		Meslek Lisesi	-,04159	,04067	,903
		Spor Lisesi	-,08524	,04434	,449
	Spor lisesi	Anadolu Lisesi	-,09746(*)	,02658	,009
		Fen Lisesi	-,01313	,03380	,997
		Meslek Lisesi	,04365	,02850	,672
		Sosyal Bilimler Lisesi	,08524	,04434	,449
İnsancıl	Anadolu lisesi	Fen Lisesi	,11716(*)	,02818	,002
		Meslek Lisesi	,15801(*)	,02078	,000
		Sosyal Bilimler Lisesi	,15297(*)	,04118	,008
		Spor Lisesi	,13061(*)	,02782	,000
	Fen lisesi	Anadolu Lisesi	-,11716(*)	,02818	,002
		Meslek Lisesi	,04085	,03016	,766
		Sosyal Bilimler Lisesi	,03581	,04663	,964
		Spor Lisesi	,01345	,03538	,998
	Meslek lisesi	Anadolu Lisesi	-,15801(*)	,02078	,000
		Fen Lisesi	-,04085	,03016	,766
		Sosyal Bilimler Lisesi	-,00504	,04257	1,000
		Spor Lisesi	-,02740	,02983	,932
	Sosyal Bilimler Lisesi	Anadolu Lisesi	-,15297(*)	,04118	,008
		Fen Lisesi	-,03581	,04663	,964
		Meslek Lisesi	,00504	,04257	1,000
		Spor Lisesi	-,02236	,04641	,994
	Spor lisesi	Anadolu Lisesi	-,13061(*)	,02782	,000

		Fen Lisesi	-,01345	,03538	,998
		Meslek Lisesi	,02740	,02983	,932
		Sosyal Bilimler Lisesi	,02236	,04641	,994
Politik	Anadolu lisesi	Fen Lisesi	,11395(*)	,02732	,002
		Meslek Lisesi	,09465(*)	,02014	,000
		Sosyal Bilimler Lisesi	,13989(*)	,03993	,015
		Spor Lisesi	,06543	,02697	,208
	Fen lisesi	Anadolu Lisesi	-,11395(*)	,02732	,002
		Meslek Lisesi	-,01931	,02924	,979
		Sosyal Bilimler Lisesi	,02594	,04520	,988
		Spor Lisesi	-,04852	,03430	,736
	Meslek lisesi	Anadolu Lisesi	-,09465(*)	,02014	,000
		Fen Lisesi	,01931	,02924	,979
		Sosyal Bilimler Lisesi	,04525	,04127	,878
		Spor Lisesi	-,02922	,02892	,907
	Sosyal Bilimler Lisesi	Anadolu Lisesi	-,13989(*)	,03993	,015
		Fen Lisesi	-,02594	,04520	,988
		Meslek Lisesi	-,04525	,04127	,878
		Spor Lisesi	-,07446	,04499	,602
	Spor lisesi	Anadolu Lisesi	-,06543	,02697	,208
		Fen Lisesi	,04852	,03430	,736
		Meslek Lisesi	,02922	,02892	,907
		Sosyal Bilimler Lisesi	,07446	,04499	,602

Sembolik Anadolu lisesi	Fen Lisesi	,07032(*)	,02278	,049
	Meslek Lisesi	,10466(*)	,01680	,000
	Sosyal Bilimler Lisesi	,19653(*)	,03330	,000
	Spor Lisesi	,05451	,02249	,209
Fen lisesi	Anadolu Lisesi	-,07032(*)	,02278	,049
	Meslek Lisesi	,03434	,02438	,739
	Sosyal Bilimler Lisesi	,12621(*)	,03770	,024
	Spor Lisesi	-,01581	,02861	,989
Meslek lisesi	Anadolu Lisesi	-,10466(*)	,01680	,000
	Fen Lisesi	-,03434	,02438	,739
	Sosyal Bilimler Lisesi	,09187	,03441	,129
	Spor Lisesi	-,05015	,02412	,364
Sosyal Bilimler Lisesi	Anadolu Lisesi	-,19653(*)	,03330	,000
	Fen Lisesi	-,12621(*)	,03770	,024
	Meslek Lisesi	-,09187	,03441	,129
	Spor Lisesi	-,14202(*)	,03752	,006
Spor lisesi	Anadolu Lisesi	-,05451	,02249	,209
	Fen Lisesi	,01581	,02861	,989
	Meslek Lisesi	,05015	,02412	,364
	Sosyal Bilimler Lisesi	,14202(*)	,03752	,006

Tablo 35 de gruplar arası ortalamalar incelendiğinde; genel olarak her bir liderlik yöneliminde Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrencilerinin ortalamaları ile

Meslek Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin ortalamaları arasında Anadolu Lisesi lehine ortalama farkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç özellikle lise türü olarak Anadolu liselerinin öğrencilerinin liderlik yönelim düzeylerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 36. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Liderlik Yönelimi	Not ortalaması	N	\bar{X}	SS
Yapısal	0-1.99	456	3,3780	,67063
	2-2.99	1204	3,3409	,69125
	3-3.99	2709	3,4043	,67881
	4-5	2734	3,5757	,68071
İnsancıl	0-1.99	456	3,4293	,70365
	2-2.99	1204	3,3995	,71686
	3-3.99	2709	3,4801	,71121
	4-5	2734	3,6753	,71091
Politik	0-1.99	456	3,3495	,71185
	2-2.99	1204	3,2969	,69740
	3-3.99	2709	3,3366	,68963
	4-5	2734	3,4529	,69323
Sembolik	0-1.99	456	3,2993	,57902
	2-2.99	1204	3,2547	,58443
	3-3.99	2709	3,3084	,57428
	4-5	2734	3,4250	,57909

Tablo 35 de lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde; yapısal ($\bar{X}=3,5757$), insancıl ($\bar{X}=3,6753$), politik ($\bar{X}=3,4529$) ve sembolik ($\bar{X}=3,4250$) yönelime sahip olan öğrencilerde en yüksek ortalamalarının 4-5 not ortalamasına sahip öğrencilerde olduğu görülürken, en düşük ortalamalar ise 0-1.99 not ortalamasına sahip öğrencilerde oluşmuştur. Genel olarak, lise öğrencilerinin akademik başarılarının artmasıyla öğrencilerin her bir liderlik yönelim düzeylerinde artış görülmektedir.

Lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre liderlik yönelimleri ölçeği ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 37 ve Tablo 38'de yer verilmiştir.

Tablo 37. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Liderlik Yönelimi	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Yapısal	Gruplar arası	65,109	3	21,703	46,778	,000
	Gruplar içi	3293,633	7099	,464		
	Toplam	3358,741	7102			
İnsancıl	Gruplar arası	89,145	3	29,715	58,686	,000
	Gruplar içi	3594,508	7099	,506		
	Toplam	3683,653	7102			
Politik	Gruplar arası	28,201	3	9,400	19,530	,000
	Gruplar içi	3416,954	7099	,481		
	Toplam	3445,155	7102			
Sembolik	Gruplar arası	31,871	3	10,624	31,781	,000
	Gruplar içi	2373,042	7099	,334		
	Toplam	2404,913	7102			

Tablo 37 verilerine göre lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde gruplar arası ortalamaların her bir liderlik yöneliminde istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin akademik başarılarının liderlik yönelimleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Liderlik yönelimleri ölçeğinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 37’de yer verilmiştir.

Tablo 38. Lise Öğrencilerinin Not Ortalamalarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

Değişken	(I) not ortalaması	(J) not ortalaması	Ortalamalar farkı (I-J)	SE	p
Yapısal	0-1,99	2-2,99	,03707	,03745	,806
		3-3,99	-,02629	,03448	,901
		4-5	-,19770(*)	,03446	,000
	2-2,99	0-1,99	-,03707	,03745	,806
		3-3,99	-,06335	,02359	,066
		4-5	-,23477(*)	,02356	,000
	3-3,99	0-1,99	,02629	,03448	,901
		2-2,99	,06335	,02359	,066
		4-5	-,17141(*)	,01847	,000
	4-5	0-1,99	,19770(*)	,03446	,000
		2-2,99	,23477(*)	,02356	,000
		3-3,99	,17141(*)	,01847	,000
İnsancıl	0-1,99	2-2,99	,02977	,03913	,901
		3-3,99	-,05079	,03602	,575
		4-5	-,24606(*)	,03599	,000
	2-2,99	0-1,99	-,02977	,03913	,901
		3-3,99	-,08056(*)	,02465	,014

		4-5	-,27584(*)	,02461	,000
	3-3,99	0-1,99	,05079	,03602	,575
		2-2,99	,08056(*)	,02465	,014
		4-5	-,19527(*)	,01929	,000
	4-5	0-1,99	,24606(*)	,03599	,000
		2-2,99	,27584(*)	,02461	,000
		3-3,99	,19527(*)	,01929	,000
Politik	0-1,99	2-2,99	,05258	,03815	,594
		3-3,99	,01290	,03512	,987
		4-5	-,10336(*)	,03509	,034
	2-2,99	0-1,99	-,05258	,03815	,594
		3-3,99	-,03968	,02403	,436
		4-5	-,15594(*)	,02400	,000
	3-3,99	0-1,99	-,01290	,03512	,987
		2-2,99	,03968	,02403	,436
		4-5	-,11625(*)	,01881	,000
	4-5	0-1,99	,10336(*)	,03509	,034
		2-2,99	,15594(*)	,02400	,000
		3-3,99	,11625(*)	,01881	,000
Sembolik	0-1,99	2-2,99	,04467	,03179	,578
		3-3,99	-,00907	,02927	,992
		4-5	-,12563(*)	,02925	,000
	2-2,99	0-1,99	-,04467	,03179	,578
		3-3,99	-,05374	,02003	,066
		4-5	-,17030(*)	,02000	,000
	3-3,99	0-1,99	,00907	,02927	,992
		2-2,99	,05374	,02003	,066

	4-5	-,11656(*)	,01567	,000
4-5	0-1,99	,12563(*)	,02925	,000
	2-2,99	,17030(*)	,02000	,000
	3-3,99	,11656(*)	,01567	,000

Tablo 38 de gruplar arası ortalamalar incelendiğinde; genel olarak her bir liderlik yöneliminde not ortalaması 4-5 arasında olan öğrencilerinin ortalamaları ile not ortalaması 0-1.99, 2-2.99 ve 3-3.99 olan öğrencilerinin ortalamaları arasında not ortalaması 4-5 arasında olan öğrencilerin lehine ortalama farkların anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgular, özellikle akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin liderlik yönelim düzeylerinin de anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 39. Lise Öğrencilerinin Yaşadıkları Şehirlere Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin t-testi Sonuçları

Liderlik Yönelimi	Yaşanılan Şehir	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü
Yapısal	Büyükşehir	42493,4427	,67290		-2,263	,024	0.0545
	Şehir	28543,4804	,70868				
İnsancıl	Büyükşehir	42493,4902	,70229		-6,892	,000	0.1658
	Şehir	28543,6099	,74041				
Politik	Büyükşehir	42493,3866	,68243		1,644	,100	-
	Şehir	28543,3589	,71670				
Sembolik	Büyükşehir	42493,3270	,57838		-2,924	,003	0.0707
	Şehir	28543,3682	,58637				

Tablo 39 da lise öğrencilerinin yaşadıkları şehirlere göre liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelimlerinde büyükşehir de öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülürken, politik liderlik yöneliminde şehirde öğrenim gören öğrencilerin liderlik yönelimleri daha yüksektir. Gruplar arası ortalamalar arası farklar ise yapısal ($t=2,263$; $p<.05$), insancıl ($t=6,892$; $p<.05$) ve sembolik ($t=2,924$; $p<.05$) liderlik yönelimlerinde büyükşehir de öğrenim gören öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu anlamlı farklılığın etki büyüklükleri ise 0.0545 ile 0.1658 arasında değişmektedir. Elde edilen bu bulgular lise öğrencilerinin yaşadıkları yerin liderlik yönelimleri üzerinde etkili olduğunu ve özellikle büyükşehirde öğrenim gören öğrencilerin yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelimlerinin belirgin olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 40. Lise Öğrencilerinin Lisanslı Spor Yapma Durumlarına Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin t-testi Sonuçları

Liderlik Yönelimi	Lisanslı Spor Yapma Durumu	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü
Yapısal	Evet	25173	4,920	,69051	3,103	,002	0.0768
	Hayır	45863	4,391	,68550			
İnsancıl	Evet	25173	5,475	,71528	,795	,427	-
	Hayır	45863	5,333	,72290			
Politik	Evet	25173	4,302	,68941	4,918	,000	0.1221
	Hayır	45863	3,454	,69859			
Sembolik	Evet	25173	3,936	,57815	5,379	,000	0.1335
	Hayır	45863	3,161	,58221			

Tablo 40 da lise öğrencilerinin lisanslı spor yapma durumlarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelimlerinde lisanlı olarak spor yapan öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülürken, politik liderlik yöneliminde şehirde öğrenim gören öğrencilerin liderlik yönelimleri daha yüksektir. Gruplar arası ortalamalar arası farklar ise yapısal ($t=2,263$; $p<.05$), insancıl ($t=6,892$; $p<.05$) ve sembolik ($t=2,924$; $p<.05$) liderlik yönelimlerinde lisanlı olarak spor yapan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu anlamlı farklılığın etki büyüklükleri 0.0768 ile 0.1335 arasında değişmektedir. Elde edilen bu bulgular lise öğrencilerinin lisanslı spor yapma durumunun liderlik yönelimleri üzerinde etkili olduğunu ve özellikle öğrencilerin

yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelimlerinin belirgin olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir

Tablo 41. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Liderlik Yönelimi	Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SS
Yapısal	İlkokul	3261	3,4456	,70213
	Ortaokul	1809	3,4646	,66070
	Lise	1396	3,4926	,68655
	Lisans	430	3,4683	,67967
	Yüksek lisans	161	3,3463	,70797
	Doktora	46	3,2962	,68280
	İnsancıl	İlkokul	3261	3,5454
Ortaokul		1809	3,5256	,69714
Lise		1396	3,5549	,70628
Lisans		430	3,5532	,74001
Yüksek lisans		161	3,4216	,68705
Doktora		46	3,3043	,68041
Politik		İlkokul	3261	3,3536
	Ortaokul	1809	3,3764	,68514
	Lise	1396	3,4131	,70866
	Lisans	430	3,3767	,66254
	Yüksek lisans	161	3,4891	,71867
	Doktora	46	3,3370	,70211
	Sembolik	İlkokul	3261	3,3388
Ortaokul		1809	3,3429	,57566
Lise		1396	3,3494	,58431
Lisans		430	3,3622	,54715
Yüksek lisans		161	3,3416	,58610
Doktora		46	3,3668	,61260

Tablo 41 de lise öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde, yapısal ($\bar{X}=3,4926$) ve insancıl ($\bar{X}=3,5549$) liderlik yönelimlerinde en yüksek ortalamaların lise mezunu annelerin öğrencilerinde olduğu görülürken, politik ($\bar{X}=3,4891$) ve sembolik ($\bar{X}=3,3416$) liderlik yönelimlerinde en düşük ortalamalar yüksek lisans mezunu annelerin öğrencilerinde oluşmuştur. En düşük ortalamalar ise sembolik liderlik yönelimi hariç diğer liderlik yönelimlerinde doktora mezunu annelerin öğrencilerinde oluşmuştur.

Lise öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre liderlik yönelimleri ölçeği ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 42 ve Tablo 43’de yer verilmiştir.

Tablo 42. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Liderlik yönelimi	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Yapısal	Gruplar arası	2,937	3	,979	2,071	,102
	Gruplar içi	3355,804	7099	,473		
	Toplam	3358,741	7102			
İnsancıl	Gruplar arası	1,682	3	,561	1,081	,356
	Gruplar içi	3681,970	7099	,519		
	Toplam	3683,653	7102			
Politik	Gruplar arası	4,004	3	1,335	2,754	,041
	Gruplar içi	3441,150	7099	,485		
	Toplam	3445,155	7102			
Sembolik	Gruplar arası	,244	3	,081	,240	,869
	Gruplar içi	2404,669	7099	,339		
	Toplam	2404,913	7102			

Tablo 42 verilerine göre lise öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde politik ($F=2,350$; $p<.05$) liderlik yönelimlerinde gruplar arası ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin anne eğitim durumlarının lise öğrencilerinin özellikle yapısal ve politik liderlik yönelimleri üzerinde etkili bir değişken olduğunu göstermektedir.

Liderlik yönelimleri ölçeğinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 43’de yer verilmiştir.

Tablo 43. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

(I)Anne Eğitim Durumu	(J) Anne Eğitim Durumu	Ortalamalar farkı (I-J)	SE	p.
İlkokul	Ortaokul	-,02281	,02041	,264
	Lise	-,05957(*)	,02227	,007
	Lisans Ve Üstü	-,04870	,03016	,106
Politik Ortaokul	İlkokul	,02281	,02041	,264
	Lise	-,03676	,02480	,138
	Lisans Ve Üstü	-,02589	,03208	,420
Lise	İlkokul	,05957(*)	,02227	,007
	Ortaokul	,03676	,02480	,138
	Lisans Ve Üstü	,01087	,03329	,744
Lisans Ve Üstü	İlkokul	,04870	,03016	,106
	Ortaokul	,02589	,03208	,420
	Lise	-,01087	,03329	,744

Tablo 43 incelendiğinde, yapısal liderlik yönelimlerinde anneleri lise mezunu olan öğrencilerin liderlik yönelimlerinin anneleri ilkokul ve lisans ve üstü mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve gruplar arası farkın lise mezunu olan

annelerin öğrencileri lehine olduğu görülmektedir. Bunun yanında, liderlik yönelim boyutlarından birisi olan politik liderlik yöneliminde, anne eğitim durumları lisans ve üstü olan öğrencilerin politik liderlik yönelimlerinin ilkokul ve ortaokula göre anlamı olduğu görülmektedir.

Tablo 44. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Liderlik yönelimi	Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SS
Yapısal	İlkokul	2101	3,4404	,69580
	Ortaokul	1774	3,4292	,69940
	Lise	1997	3,4877	,67565
	Lisans ve üstü	1231	3,4805	,67420
İnsancıl	İlkokul	2101	3,5188	,74317
	Ortaokul	1774	3,5122	,73219
	Lise	1997	3,5561	,69555
	Lisans ve üstü	1231	3,5804	,70009
Politik	İlkokul	2101	3,3499	,69731
	Ortaokul	1774	3,3664	,70687
	Lise	1997	3,3962	,68475
	Lisans ve üstü	1231	3,3985	,69797
Sembolik	İlkokul	2101	3,3323	,59064
	Ortaokul	1774	3,3327	,58230
	Lise	1997	3,3472	,57732
	Lisans ve üstü	1231	3,3727	,57334

Tablo 44 de lise öğrencilerinin baba Eğitim Durumlarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal ($\bar{X}=3,4877$) liderlik yönelimlerinde en yüksek ortalamaların

lise mezunu babaların öğrencilerinin olduğu görülürken, politik ($\bar{X}=3,3985$) ve sembolik ($\bar{X}=3,3727$) liderlik yönelimlerinde lisans ve üstü mezunu babaların öğrencilerinde oluşmuştur.

Lise öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre liderlik yönelimleri ölçeği ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 45 ve Tablo 46'da yer verilmiştir.

Tablo 45. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Liderlik yönelimi	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Yapısal	Gruplar arası	4,513	3	1,504	3,184	,023
	Gruplar içi	3354,228	7099	,472		
	Toplam	3358,741	7102			
İnsancıl	Gruplar arası	4,824	3	1,608	3,103	,026
	Gruplar içi	3678,829	7099	,518		
	Toplam	3683,653	7102			
Politik	Gruplar arası	3,030	3	1,010	2,083	,100
	Gruplar içi	3442,124	7099	,485		
	Toplam	3445,155	7102			
Sembolik	Gruplar arası	1,545	3	,515	1,521	,207
	Gruplar içi	2403,368	7099	,339		
	Toplam	2404,913	7102			

Tablo 45 verilerine göre lise öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal ($F=3,184$; $p<.05$), ve insancıl ($F=3,103$; $p<.05$) liderlik yönelimlerinde gruplar arası ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin baba eğitim durumlarının özellikle lise öğrencilerinin yapısal, insancıl ve politik liderlik yönelimleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Liderlik yönelimleri ölçeğinde hangi gruplar lehine farkın oluştuğunu belirlemek için Scheffe testi yapılmış ve anlamlı farklılığın kaynağı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 46'de yer verilmiştir.

Tablo 46. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumlarına Göre Liderlik Yönelimleri Ölçeği Ortalamaları Ve Anlamlılık Düzeyleri

Değişkenler	(I) Baba Eğitim Durumu	(J) Baba Eğitim Durumu	Ortalamalar farkı (I-J)	SE	p
Yapısal	İlkokul	Ortaokul	,01120	,02216	,613
		Lise	-,04735(*)	,02148	,028
		Lisans Ve Üstü	-,04012	,02467	,104
	Ortaokul	İlkokul	-,01120	,02216	,613
		Lise	-,05855(*)	,02243	,009
		Lisans Ve Üstü	-,05132(*)	,02550	,044
	Lise	İlkokul	,04735(*)	,02148	,028
		Ortaokul	,05855(*)	,02243	,009
		Lisans Ve Üstü	,00723	,02491	,772
	Lisans Ve Üstü	İlkokul	,04012	,02467	,104
		Ortaokul	,05132(*)	,02550	,044
		Lise	-,00723	,02491	,772
İnsancıl	İlkokul	Ortaokul	,00661	,02321	,776
		Lise	-,03728	,02250	,098
		Lisans Ve Üstü	-,06162(*)	,02584	,017
	Ortaokul	İlkokul	-,00661	,02321	,776
		Lise	-,04389	,02349	,062
		Lisans Ve Üstü	-,06823(*)	,02670	,011
	Lise	İlkokul	,03728	,02250	,098
		Ortaokul	,04389	,02349	,062
		Lisans Ve Üstü	-,02434	,02609	,351
	Lisans Ve Üstü	İlkokul	,06162(*)	,02584	,017
		Ortaokul	,06823(*)	,02670	,011
		Lise	,02434	,02609	,351

Tablo 46 da lise öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre yapısal liderlik yönelimleri incelendiğinde; babası doktora mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının diğer mezuniyet durumlarına göre düşük düzeyde kaldığı ve ortalamaların istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bunun yanında baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin ortalamaları baba eğitim durumu ilkökul ve ortaokul olan öğrencilere göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

İnsancıl liderlik yönelimleri incelendiğinde, yapısal liderlik yönelimine benzer olarak babası doktora mezunu olan öğrencilerin ortalamalarının istatistiksel olarak diğer öğrencilere göre düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Bunlara ek olarak baba mezuniyet durumu lisans olan öğrencilerin insancıl liderlik yönelimleri ilk ve ortaokul mezunu olan babaların öğrencilerine göre daha yüksek düzeydir.

Lise öğrencilerinin, politik liderlik yönelimleri incelendiğinde babası yüksek lisans mezunu olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları ve gruplar arası ortalama farkın istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 47. Lise Öğrencilerinin Okullarında Spor Salonu Olup Olmama Durumlarına Göre Liderlik Yönelimlerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Liderlik yönelimi	Okulda spor salonu olup olmama durumu	N	\bar{X}	SS	t	p	Etki büyüklüğü																																
Yapısal	Evet	34393,4751	,69296		2,048	,041	0.0485																																
	Hayır	36643,4417	,68243					İnsancıl	Evet	34393,5470	,72397		,981	,327	-	Hayır	36643,5302	,71663		Politik	Evet	34393,4046	,69808		3,417	,001	0.0811	Hayır	36643,3481	,69397		Sembolik	Evet	34393,3632	,57289		2,751	,006	0.0653
İnsancıl	Evet	34393,5470	,72397		,981	,327	-																																
	Hayır	36643,5302	,71663					Politik	Evet	34393,4046	,69808		3,417	,001	0.0811	Hayır	36643,3481	,69397		Sembolik	Evet	34393,3632	,57289		2,751	,006	0.0653	Hayır	36643,3252	,58974									
Politik	Evet	34393,4046	,69808		3,417	,001	0.0811																																
	Hayır	36643,3481	,69397					Sembolik	Evet	34393,3632	,57289		2,751	,006	0.0653	Hayır	36643,3252	,58974																					
Sembolik	Evet	34393,3632	,57289		2,751	,006	0.0653																																
	Hayır	36643,3252	,58974																																				

Tablo 47 de lise öğrencilerinin okullarında spor salonu olup olmama durumlarına göre liderlik yönelimlerine incelendiğinde yapısal, insancıl, politik ve sembolik liderlik yönelimlerinde okulunda spor salonu olan öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Gruplar arası ortalamalar arası farklar ise yapısal ($t=2,048$; $p<.05$), insancıl ($t=3,417$; $p<.05$) ve sembolik ($t=2,751$; $p<.05$) liderlik yönelimlerinde okulunda spor salonu olan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu anlamlı farklılığın etki büyüklükleri 0.0485 ile 0.0811 arasında değişmektedir. Elde edilen bu bulgular lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri üzerinde okullarında spor salonu olup olmama durumlarının etkili olduğunu ve özellikle okullarında spor salonu olan öğrencilerin yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelimlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.3. Lise Öğrencilerinin Liderlik Yönelimlerinin Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Test Sonucu

Lise öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin yordanmasına ilişkin regresyon analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 48 ile Tablo 50 arasında yorumlanmıştır.

Tablo 48. Model özeti Model

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Tahminin standart hatası
1	,547(a)	,299	,299	,37197

a Predictors: (Constant), sembolik, insancıl, politik, yapısal liderlik

b Bağımlı değişken: sosyal beceri düzeyleri

Tablo 48’de lise öğrencilerinin verdikleri cevaplar incelendiğinde; genel olarak Sosyal Beceri toplam varyansının 29,9%’unun öğrencilerin liderlik yönelimleri tarafından açıklandığı Model 1’de görülmektedir. Başka bir ifade ile, öğrencilerin sosyal becerilerindeki değişimin 29,9%luk kısmı liderlik yönelimleri tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 49. Varyans Analizi Tablosu

Model		Karaler		Kareler		p
		Toplamı	df	Ortalaması	F	
1	Regression	418,731	4	104,683	756,608	,000
	Residual	982,066	7098	,138		
	Toplam	1400,797	7102			

Tablo 49’da F değerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,00$). Bu durum lise öğrencilerinin sosyal becerilerinin liderlik yönelimleri ile açıklandığı bu modelin anlamlı bir model olduğunu göstermektedir.

Tablo 50. Lise öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model		Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış		t	p
		katsayılar		katsayılar			
		B	Standart Hata	Beta			
1	(Sbt)	1,721	,027			62,613	,000
	Yapısal	,094	,010	,145		9,621	,000
	İnsancıl	,071	,009	,115		7,838	,000
	Politik	,169	,009	,264		17,894	,000
	Sembolik	,083	,011	,108		7,605	,000

a Bağımlı değişken: Sosyal beceri

Tablo 50 incelendiğinde Model 1’de lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile her bir liderlik yönelimleri arasında yüksek düzeyli bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişkin, t- değeri istatistiksel açıdan her bir liderlik yönelimi için anlamlıdır ($t_{\text{yapısal}} = 9,621$; $p < 0,00$; $t_{\text{insancıl}} = 7,838$; $p < 0,00$; $t_{\text{yapısal}} = 9,621$; $p < 0,00$; $t_{\text{yapısal}} = 9,621$; $p < 0,00$). Regresyon analizi sonuçlarına göre, lise öğrencilerinin sosyal becerilerinin yorumlanmasına ilişkin matematiksel model aşağıda verilmiştir.

$$\text{Sosyal Beceri} = 1,721 + ,169x \text{ Politik LY} + ,094x \text{ Yapısal LY} + ,083x \text{ Sembolik LY} + ,071x \text{ İnsancıl LY}$$

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ve liderlik yönelimleri iki ayrı alt başlıkta ele alınmıştır. Her bir alt başlık altında ise bağımsız değişkenler açısından sosyal beceri düzeyleri ve liderlik yönelimleri ayrı ayrı tartışılmıştır.

5.1. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ

Lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde, en düşük ortalamaların başka insanlara dokunmaktan genellikle rahatsız olma, yüz ifadelerinin genellikle tarafsız olduğunu gösterme, bir grup içinde konuşacağı şeyleri seçmede güçlük çekme, kızgınlığını çok seyrek gösterme, kendini yabancılara tanıtırken genellikle ilk adımı kendisinin atması, sinirli olduğunda bu durumu başkalarından çok iyi bir şekilde saklayabilme, gruplarda genellikle lider olarak seçilme ile duygu ve heyecanlarını çok seyrek gösterme ifadelerinden oluştuğu belirlenmiştir. Bu ifadelere sahip öğrenciler orta düzeyde beceriye sahiptirler.

Lise öğrencilerinin sosyal becerileri ise sosyal olmaktan hoşlanma, genç, yaşlı, zengin ve yoksul her türlü insanla birlikte kendimi rahat hissetme ve başkalarıyla olan ilişkilerini izleyerek bir insanın karakterini kolayca anlayabilme becerilerinde en yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Cinsiyet özelliği öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişkendir. Özellikle erkek öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri kadın öğrencilere göre daha yüksektir. Grupların ortalamaları ise erkek öğrenciler lehine anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Alan yazın incelendiğinde sosyal beceri düzeyleri üzerinde cinsiyetin etkili bir değişken olduğunu gösteren yayınlar yer almaktadır. Çetin (2009) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin sosyal beceri

seviyelerinin bayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Elde edilen bu sonuç, araştırma ile paralellik göstermektedir. Bunun yanında alan yazında bayan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğunu gösteren (Burkett, vd, 2014; Malinauskas ve Akelaitis, 2012; Sutton vd.,1999; Balyan, 2009; Kalafat ve Kincal, 2010; Sarı, Soyer ve Yiğiter 2012; Argon ve Çelik, 2006; Çivilidağ vd. 2015; Yiğit, 2008; Canbay, 2010; Açıkgöz, 2013; Bilgen, 2014; Şenol, 2015; İşeri, 2016; Fındık, 2016; Makar, 2016; Şenol ve Türkçapar, 2016; Çilingir, 2006; Milliyetçi, 2008; Telli, 2010; Akpınar, 2010; Gümüş, 2015) çalışmalar olduğu kadar, cinsiyetin sosyal beceri üzerinde etkili olmadığını gösteren çalışma bulguları da yer almaktadır (Girgin vd, 2011; Tekin ve diğerleri 2006; Akkuş, 2017; Pınar, 2009; Süt, 2014; Çiriş, 2014; Avşar ve Kuter, 2007; Özcep ve Mirzeoğlu, 2007; Cansoy, 2015; Karadavut, 2014; Güngör ve Yenel, 2017; Delice, 2013; Turan ve Ebiclioğlu, 2002; Tüfekçi ve diğerleri, 2016; Külekçi, 2015).

Sınıf seviyelerine göre sosyal beceriler incelendiğinde, 12. sınıf öğrencilerinin ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özellikle öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça sosyal beceri düzeylerinin de arttığı araştırma kapsamında saptanmıştır. Alan yazında, bu sonuca benzer olarak öğrencilerin sınıf seviyelerinin artmasıyla sosyal becerilerinin de arttığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Şenol, 2015; Çiriş, 2014; Şentürk, 2010; Yiğit, 2008; Avşar ve Kuter, 2007). Yapılan çalışma sonuçları bu yönü ile araştırma sonucunu desteklemektedir. Ayrıca bazı çalışma sonuçları, sosyal beceri düzeylerinin sınıf seviyesi değişkene göre alt sınıflar lehine anlamlı derecede farklılaştığını göstermektedir (Tiwari, vd, 2015; Malinauskas ve Akelaitis, 2012; Mcclelland ve Morrison, 2003; Çivilidağ ve diğerleri, 2015; Çetin, 2009; Fındık, 2016; İşeri, 2016; Arslanoğlu, 2010).

Aile gelir durumu değişkeni öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişkendir. Grupların ortalamalarında en yüksek ortalamaya aile gelir durumu 4000 ve üstü TL gelire sahip ailelerin öğrencilerinde olduğu saptanmışken, en düşük ortalamanın 1000-1999 TL gelire sahip ailelerin çocuklarında olduğu saptanmıştır. Genel olarak, gelir düzeyinin artmasıyla öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde artış göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde sosyal beceri düzeyleri üzerinde aile gelir durumunun etkili bir değişken olduğunu gösteren yayınlar yer almaktadır (Çiriş, 2014; Akkuş, 2017; Balyan, 2009; Yiğit, 2008; Aka, 2010; Canbay, 2010). Bu sonuçlar, araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. Bunun yanı sıra literatürdeki

bazı çalışmalarda ise aile gelir durumu değişkeninin öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Keçialan, 2013; Avşar ve Kuter, 2007; Erdoğan, ve diğerleri, 2012; Şenol, 2015). Çalışma bulgularının bu yönü ile diğer çalışma sonuçlarından ayrılmasının kaynağının çalışma yapılan gurupların farklılığından olabileceği söylenebilir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türleri, onların sosyal beceri düzeylerinin farklılaşmasında etkili bir değişkendir. En yüksek sosyal beceri ortalamaları, spor lisesi ve Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrenciler lehine oluşmuştur. En düşük ortalamalar ise sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören öğrencilerdedir. Literatür incelendiğinde (Şentürk, 2010;) da lise öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmasında, öğrencilerin sosyal becerileri seviyelerinin Anadolu lisesinde okuyan öğrenciler lehine olduğu sonucunu bulmuştur (Şentürk, 2010). Çalışma bu yönü ile araştırma sonucunu desteklemektedir. Bunun yanı sıra (Avşar ve Kuter, 2007) de yapmış oldukları çalışmalarında meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin sosyal beceri seviyelerinin, genel lise ve Anadolu lisesinden mezun öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır. Alan yazındaki bazı çalışmalar ise okul türü değişkeninin öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir değişken olmadığını sonucunu bulmuştur (Açıkgöz, 2013; Balyan, 2009).

Lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre, sosyal becerileri incelendiğinde en yüksek ortalamaların 4-5 ve 3-3.99 not ortalamasına sahip öğrencilerde iken, en düşük ortalamalar 0-1.99 ve 2-2.99 not ortalamasına sahip öğrencilerde oluşmuştur. Bu durum öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde öğrencilerin akademik başarılarının etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Laugeson ve diğerleri (2009) yapmış oldukları çalışmada akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin sosyal becerilerinin yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır. Ayrıca lise öğrencilerinin akademik başarılarının artmasıyla sosyal beceri düzeyleri de artmaktadır. Samancı ve Diş (2014) de yapmış oldukları çalışmada akademik başarı yönünden zayıf olan öğrencilerin sosyal beceri yönlerinin düşük olduğu sonucunu bulmuşlardır. Çalışma sonucu bu çalışmamızı destekler niteliktedir. Bunun yanında bazı çalışmalar ise, akademik başarının öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde etkili bir değişken olmadığını sonucunu söylemektedir (Yılmaz, 2012; Canbay, 2010).

Öğrencilerinin yaşadıkları şehirlere göre sosyal becerileri değişmektedir. Özellikle büyükşehirde yaşayan lise öğrencilerinin sosyal becerileri daha yüksek düzeydedir.

Alan yazın incelendiğinde Avşar ve Kuter (2007) yapmış oldukları çalışmada şehirde büyüyen öğrencilerin sosyal beceri seviyelerinin, ilçe de büyüyen öğrencilerin sosyal beceri seviyelerinden yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Çalışma bu yönü ile araştırma sonuçlarımızı destekler niteliktedir.

Lisanslı olarak spor yapma değişkeni lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde etkili bir değişkendir. Bu etki lisanslı olarak spor yapan öğrenciler lehinedir. Alan yazın incelendiğinde spor yapan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin yüksek olduğu sonucunu bulan ve çalışma sonucunu destekleyen (Çiriş, 2014; Çetin, 2009; Balyan, 2009; Akpınar, 2010; Dalkıran, 2012) çalışmaların yanı sıra spor yapma değişkeninin öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde etkili bir değişken olamadığı sonucu bulan (Güllü, 2017; Fındık, 2016) çalışmalar da mevcuttur. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde, spor yapma değişkenin, bireylerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir değişken olduğu ve spor yapan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri, öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkilidir. sosyal beceri envanteri ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaların yüksek lisans mezunu annelerin öğrencilerinin olduğu görülürken en düşük ortalamalar ilkokul mezunu annelerin öğrencilerinde oluşmuştur. Anne eğitim seviyesinin artması öğrencilerin sosyal beceri seviyelerinin artmasında etkilidir. (Akkuş, 2017; Çiriş, 2014; Girgin vd, 2011; Tekin ve Ehtiyar, 2011) yapmış oldukları çalışmada anne eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin sosyal beceri seviyelerini yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır. Laugeson, ve diğerleri (2009) yapmış oldukları çalışmada ebeveyn eğitiminin çocuklarının sosyal becerilerini artırdığı sonucunu bulmuşlardır. Bu sonuçlar çalışma sonucu ile örtüşmektedir. Alan yazındaki bazı çalışmalarda ise anne eğitim seviyesinin öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde etkili bir değişken olamadığı sonucuna ulaşılmıştır (Güllü, 2017; Erdoğan ve diğerleri, 2012; Keçialan, 2013; Süt, 2014; Şenol, 2015; Milliyetçi, 2008).

Baba eğitim durumu değişkeni lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir değişkendir. Baba eğitim durumu lise ve yüksek lisans mezunu olan öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri, ilk ve ortaokul mezunu babaların öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir. Girgin vd, (2011) ve Balyan (2009) yapmış oldukları çalışmada baba eğitim seviyesinin artmasının öğrencilerin sosyal becerilerinin

artmasında etkili olduğu sonucunu bulmuştur. Bu sonuç, çalışma sonucu ile örtüşmektedir. Bunun yanı sıra alan yazındaki bazı çalışmalarda ise baba eğitim durumu değişkeninin öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde etkili bir değişken olmadığı sonucu bulunmuştur (Erdoğan ve diğerleri, 2012; Akkuş, 2017; Keçialan, 2013; Süt, 2014; Çiriş, 2014; Şenol, 2015; Milliyetçi, 2008). Laugeson ve diğerleri (2009) yapmış oldukları çalışmada ebeveyn eğitiminin çocuklarının sosyal becerilerini artırdığı sonucunu bulmuşlardır.

Lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde okulunda spor salonu olma değişkeni etkilidir. Okulunda spor salonu olan öğrencilerin sosyal beceri ortalamaları okulunda spor salonu olmayan öğrencilerden daha yüksektir. Bu sonuç, spor salonu olan okullarda okuyan lise öğrencilerinin sosyal becerilerinin olumlu anlamda daha yüksek olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde Çiriş (2014) ve Balyan (2009) da ortaokul öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarda, okulunda spor salonu olmayan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin okulunda spor salonu olan öğrencilerin sosyal beceri seviyelerinden daha yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır (Çiriş, 2014; Balyan, 2009). Çalışma bu yönü ile diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Çalışma sonucunun diğer çalışma sonuçlarından farklılaşmasının sebebinin çalışmaya dâhil edilen denek gruplarının eğitim düzeylerinin farklılaşmasından kaynaklandığı söylenebilir.

5.2. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN LİDERLİK YÖNELİMLERİ

Cinsiyet özelliği öğrencilerin liderlik yönelimleri üzerinde etkili bir değişkendir. Lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri incelendiğinde, liderlik yöneliminin tüm boyutlarında kadın öğrencilerin liderlik yönelimleri erkek öğrencilerden daha yüksektir. Alan yazın incelendiğinde cinsiyetin liderlik üzerinde etkili bir değişken olduğunu bulan çalışmalar mevcuttur. Alan yazındaki birçok çalışmada kadınların liderlik özelliklerinin erkeklerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bilir, ve Arslan, 2016; Cansoy, 2015; Gündoğdu, 2014; Pazarbaş, 2012; Cengiz, 2012; Ada, 2012; Acar, 2011; Sağır, 2011; Şirin, 2008; Kadyrkulova, 2008; Turhan, 2007). Bunun yanı sıra literatürdeki bazı çalışmalarda erkek bireylerin liderlik özelliklerinin kadınlardan yüksek olduğu sonucu bulunmuşken (Yıldırım, 2015; Yalçın, 2014;

Cemaloğlu, 2007), bazı çalışmalarda ise cinsiyetin liderlikte etkili bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Uysal, 2017; Güngör ve Yenel, 2017; Cansoy, 2016; oban, 2016; Tüfekçi ve diğerleri, 2016; Külekçi, 2015; zen, 2015; Ergin, 2014; Karadavut, 2014; Tolukan, 2014; Yener, 2014; Arslan, 2013; Delice, 2013; Kılınç, 2013; elik, 2011; Recepoğlu, 2011; Uğurlu, 2009; Sotiroffski, 2008; Turhan, 2007; Turan ve Ebiclioğlu, 2002).

Lise ğrencilerinin sınıf seviyelerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde 12. sınıf ğrencilerinin ortalamalarının 11. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gruplar arası ortalama farklar ise yapısal, insancıl, politik ve sembolik liderlik yönelimlerinde 12.sınıf öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Özellikle ğrencilerin sınıf seviyeleri arttıka liderlik yönelimlerinin de arttığı söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde, Külekçi (2015), Cengiz (2012), Pazarbaş (2012) ve İbicioğlu (2009) da yapmış oldukları çalışmalarda sınıf seviyesinin artmasının, bireylerin liderlik özellikleri artmasında etkili bir durum olduğu sonucunu bulmuşlardır. Bu sonuçlar çalışma sonucunu destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra Güngör ve Yenel (2017) de yapmış olduğu çalışmada sınıf seviyesinin, bireylerin liderlik özellikleri üzerinde etkili bir değişken olmadığı sonucunu bulmuştur.

ğrencilerinin gelir düzeylerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal, insancıl, politik ve sembolik yönelime sahip öğrencilerden en yüksek düzeyde 4000 ve st TL gelire sahip ailelerin ğrencilerinde olduğu saptanmışken, en düşük ortalamanın 1000-1999 TL gelire sahip ailelerin çocukları olduğu bulunmuştur. Genel olarak, gelir düzeyinin artmasıyla öğrencilerin liderlik yönelimleri de artış göstermektedir. Oğurlu (2012) ortaokul öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada aile gelir durumunu yüksek olan bireylerin liderlik özelliklerinin yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Bu sonuç çalışma sonucu ile paralellik göstermektedir. Cansoy (2015) ve Külekçi (2015) de yapmış oldukları çalışmada aile gelir durumunun bireylerin liderlik özellikleri üzerinde etkili olmadığı sonucunu bulmuşlardır.

Öğrencilerin ğrenim gördükleri lise türleri, öğrencilerin liderlik yönelimlerinin farklılaşmasında etkili bir değişkendir. En yüksek liderlik yönelimi ortalamaları, spor lisesi ve anadolu lisesinde öğrenim gören öğrenciler lehine oluşmuştur. En düşük ortalamalar ise sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören ğrencilerdedir. Alan yazında

lise türü değişkeninin öğrencilerin liderlik özelliklerinde etkili olmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Oğurlu, 2012).

Lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre, liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal, insancıl, politik, ve sembolik yönetime sahip en yüksek ortalamanın 4-5 not ortalamasına sahip öğrencilerde iken, en düşük ortalamalar 0-1.99 not ortalamasına sahip öğrencilerde oluşmuştur. Bu durum öğrencilerin liderlik yönelimleri üzerinde akademik başarılarının etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Lise öğrencilerinin akademik başarılarının artmasıyla liderlik yönelimlerinin tüm boyutları da artmaktadır.

Öğrencilerinin yaşadıkları şehirlere göre liderlik yönelimleri değişmektedir. Özellikle büyükşehirde yaşayan lise öğrencilerinin yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelimleri şehirde yaşayan lise öğrencilerinin liderlik yönelimlerinden yüksek düzeydedir. Bunun yanı sıra politik liderlik yöneliminde ise şehirde yaşayan öğrencilerin ortalaması büyükşehirde yaşayan lise öğrencilerinin politik liderlik yöneliminden yüksek düzeydedir. İbicioğlu ve diğerleri (2009) yapmış olduğu çalışmada bireyin yaşadığı yerin ekonomik olarak gelişmişlik düzeyinin bireylerin liderlik düzeylerinde etkili olduğu sonucunu bulmuştur.

Lisanslı olarak spor yapma değişkeni lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde etkili bir değişkendir. Bu etki lisanslı olarak spor yapan öğrenciler lehinedir. Özdenk (2015) yapmış olduğu çalışmada takım sporu ile uğraşan bireylerin liderlik özelliklerinin yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Bu sonuç çalışma sonucu ile örtüşmektedir.

Lise öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri, öğrencilerin liderlik yönelimleri üzerinde etkili bir değişkendir. Liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal ve insancıl liderlik yönelimlerinde, en yüksek ortalamaların lise mezunu annelerin öğrencilerinin olduğu görülürken, politik ve sembolik liderlik yöneliminde en düşük ortalamaların ise yüksek lisans mezunu annelerin öğrencilerinde oluşmuştur. Sembolik liderlik yönelimi haricindeki en düşük ortalamalar ise doktora mezunu annelerin öğrencilerinden oluşmuştur. Literatür incelendiğinde İbicioğlu ve diğerleri (2009) yapmış olduğu çalışmada anne eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin liderlik özelliklerinin yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Literatürde anne eğitim durumunun bireylerin liderlik özelliklerinde etkili bir değişken olmadığı sonucunu

bulan (Cansoy, 2015), çalışmaların yanı sıra, ilkokul mezunu annelerin çocuklarının liderlik yönelimlerinin daha anlamlı olduğu bulan çalışmada mevcuttur (Küleççi, 2015).

Baba eğitim durumu değişkeni lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri üzerinde etkili bir değişkendir. Baba eğitim durumu lise mezunu olan öğrencilerin yapısal, politik ve sembolik liderlik yönelimleri daha yüksektir. İnsancıl liderlik yöneliminde ise en yüksek ortalama lisans mezunu babaların öğrencilerin lehine daha yüksek düzeydedir. Liderlik yönelimlerinin tüm alt boyutlarında en düşük ortalama sahip öğrencileri ise babaları doktora mezunu öğrencilerdir. Literatürde baba eğitim durumunun bireylerin liderlik özelliklerinde etkili bir değişken olmadığı sonucunu bulan (Cansoy, 2016; Küleççi, 2015; Cansoy, 2016) çalışmalar bu yönü ile çalışma sonucundan farklılaşmaktadır.

Lise öğrencilerinin okullarında spor salonu olup olmama durumlarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde, öğrenim görülen okulda spor salonu olmasının etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Okulunda spor salonu olan öğrencilerin özellikle liderlik yönelimlerinin alt boyutları olan yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelim düzeyleri okulunda spor salonu olmayan öğrencilere göre daha yüksektir.

5.3. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİ İLE LİDERLİK YÖNELİMLERİ ARASINDA İLİŞKİ

Lise öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin % 29,4'ü öğrencilerin sosyal becerileri tarafından açıklanmaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile liderlik yönelimleri arasında yüksek düzeyli pozitif bir ilişki vardır. Murray (2006) lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmasında sosyal becerileri düzeyleri yüksek öğrencilerin liderlik yönlerinin güçlü olduğu sonucunu bulmuştur.

5.4. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ İLE İLGİLİ SONUÇLAR

Lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde, en düşük ortalamaların başka insanlara dokunmaktan genellikle rahatsız olma, yüz ifadelerinin genellikle tarafsız olduğu gösterme, bir grup içinde konuşacağı şeyleri seçmede güçlük çekme, kızgınlığını çok seyrek gösterme, kendini yabancılara tanıtırken genellikle ilk adımı kendisinin atması, sinirli olduğunda bu durumu başkalarından çok iyi bir şekilde saklayabilme, gruplarda genellikle lider olarak seçilme ve duygu ve heyecanlarını çok seyrek gösterme ifadelerinde olduğu belirlenmiştir. Bu ifadeler öğrenciler orta düzeyde beceriye sahiptirler.

Lise öğrencilerinin sosyal becerileri ise sosyal olmaktan hoşlanma, genç, yaşlı, zengin ve yoksul her türlü insanla birlikte kendimi rahat hissetme ve başkalarıyla olan ilişkilerini izleyerek bir insanın karakterini kolayca anlayabilme becerilerinde en yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Lise öğrencilerinin sosyal becerileri ile ilgili sonuçların karşılaştırılması bağımsız değişkenlere göre aşağıda ayrı ayrı yer verilmiştir.

- Cinsiyet özelliği öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişkendir. Özellikle erkek öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri kadın öğrencilere göre daha yüksektir. Grupların ortalamaları ise erkek öğrenciler lehine anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
- Lise öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre sosyal beceriler incelendiğinde 12. sınıf öğrencilerinin ortalamalarının 11. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özellikle öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça sosyal beceri düzeylerinin de arttığı söylenebilir.
- Öğrencilerinin gelir düzeylerine göre sosyal becerileri en yüksek düzeyde 4000 ve üstü TL gelire sahip ailelerin öğrencilerinde olduğu saptanmışken, en düşük ortalamanın 1000-1999 TL gelire sahip ailelerin çocuklarında oluşmuştur. Genel olarak, gelir düzeyinin artmasıyla öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde artış göstermektedir.

- Öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türleri, onların sosyal beceri düzeylerinin farklılaşmasında etkili bir değişkendir. En yüksek sosyal beceri ortalamaları, spor lisesi ve anadolu lisesinde öğrenim gören öğrenciler lehine oluşmuştur. En düşük ortalamalar ise sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören öğrencilerdedir.
- Lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre, sosyal becerileri incelendiğinde en yüksek ortalamanın 4-5 ve 3-3.99 not ortalamasına sahip öğrencilerde iken, en düşük ortalamalar 0-1.99 ve 2-2.99 not ortalamasına sahip öğrencilerde oluşmuştur. Bu durum öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde öğrencilerin akademik başarılarının etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Ayrıca lise öğrencilerinin akademik başarılarının artmasıyla sosyal beceri düzeyleri de artmaktadır.
- Öğrencilerinin yaşadıkları şehirlere göre sosyal becerileri değişmektedir. Özellikle büyükşehirde yaşayan lise öğrencilerinin sosyal becerileri daha yüksek düzeydedir.
- Lisanslı olarak spor yapma değişkeni lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde etkili bir değişkendir. Bu etki lisanslı olarak spor yapan öğrenciler lehinedir.
- Lise öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri, öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkilidir. Sosyal beceri envanteri ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamaların yüksek lisans mezunu annelerin öğrencilerinin olduğu görülürken en düşük ortalamalar ilkokul mezunu annelerin öğrencilerinde oluşmuştur.
- Baba eğitim durumu değişkeni lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir değişkendir. Baba eğitim durumu lise ve yüksek lisans mezunu olan öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri, ilk ve ortaokul mezunu babaların öğrencilerine göre daha yüksek düzeydedir.
- Lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde okulunda spor salonu olma değişkeni etkilidir. Okulunda spor salonu olan öğrencilerin sosyal beceri ortalamaları okulunda spor salonu olmayan öğrencilerden daha yüksektir. Bu sonuç, spor salonu olan okullarda okuyan lise öğrencilerinin sosyal becerileri seviyelerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

5.5. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN LİDERLİK YÖNELİMLERİ İLE İLGİLİ SONUÇLAR

Lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri, diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösterme, problemlerin mantıklı çözümlene ve dikkatli düşünme ile çözülebileceğine inanma, net ve mantıklı bir biçimde düşünme, iyi bir dinleyiciyi olma, hayal gücü kuvvetli olma ve yaratıcı olma, tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açık ve yardım sever olma ifadelerinde en yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Lise öğrencilerinin liderlik yönelimlerinde, en düşük ortalamaların diğer insanlar için ilham kaynağı olma, yeterli desteği sağlamak için kurum içi ve dışı ilgi grupları (paydaşlar) ile koalisyonlar geliştirme, güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılama, net bir kurumsal yapı ve kurumsal yapıda ast-üst hiyerarşisinin gerekliliğine inanma, net, akılcı politikalar ve süreçler geliştirme ve uygulama ifadelerinde ifadelerin de olduğu belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri ile ilgili sonuçların bağımsız değişkenlere göre karşılaştırılmasına aşağıda ayrı ayrı yer verilmiştir.

- Cinsiyet özelliği öğrencilerin liderlik yönelimleri üzerinde etkili bir değişkendir. Lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri incelendiğinde, liderlik yöneliminin tüm boyutlarında kadın öğrencilerin liderlik yönelimleri erkek öğrencilerden daha yüksektir.
- Lise öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde 12. sınıf öğrencilerinin ortalamalarının 11. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gruplar arası ortalama farklar ise yapısal, insancıl, politik ve sembolik liderlik yönelimlerinde 12.sınıf öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Özellikle öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça liderlik yönelimlerinin de arttığı söylenebilir.
- Öğrencilerinin gelir düzeylerine göre liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal, insancıl, politik ve sembolik yönetime sahip öğrencilerden en yüksek düzeyde 4000 ve üstü TL gelire sahip ailelerin öğrencilerinde olduğu saptanmışken, en düşük ortalamaların 1000-1999 TL gelire sahip ailelerin çocukları olduğu bulunmuştur. Genel olarak, gelir düzeyinin artmasıyla öğrencilerin liderlik yönelimleri de artış göstermektedir.

- Öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türleri, öğrencilerin liderlik yönelimlerinin farklılaşmasında etkili bir değişkendir. En yüksek liderlik yönelimi ortalamaları, spor lisesi ve anadolu lisesinde öğrenim gören öğrenciler lehine oluşmuştur. En düşük ortalamalar ise sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören öğrencilerdedir.
- Lise öğrencilerinin not ortalamalarına göre, liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal, insancıl, politik ve sembolik yönelime sahip en yüksek ortalamanın 4-5 not ortalamasına sahip öğrencilerde iken, en düşük ortalamalar 0-1.99 not ortalamasına sahip öğrencilerde oluşmuştur. Bu durum öğrencilerin liderlik yönelimleri üzerinde öğrencilerin akademik başarılarının etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Lise öğrencilerinin akademik başarılarının artmasıyla liderlik yönelimlerinin tüm boyutları da artmaktadır.
- Öğrencilerinin yaşadıkları şehirlere göre liderlik yönelimleri değişmektedir. Özellikle büyükşehirde yaşayan lise öğrencilerinin yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelimleri şehirde yaşayan lise öğrencilerinin liderlik yönelimlerinden yüksek düzeydedir. Bunun yanı sıra politik liderlik yöneliminde ise şehirde yaşayan öğrencilerin ortalaması büyükşehirde yaşayan lise öğrencilerinin politik liderlik yöneliminden yüksek düzeydedir.
- Lisanslı olarak spor yapma değişkeni lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde etkili bir değişkendir. Bu etki lisanslı olarak spor yapan öğrenciler lehinedir.
- Lise öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri, öğrencilerin liderlik yönelimleri üzerinde etkili bir değişkendir. Liderlik yönelimleri incelendiğinde yapısal ve insancıl liderlik yönelimlerinde, en yüksek ortalamaların lise mezunu annelerin öğrencilerinin olduğu görülürken, politik ve sembolik liderlik yöneliminde en düşük ortalamaların ise yüksek lisans mezunu annelerin öğrencilerinde oluşmuştur. Sembolik liderlik yönelimi haricindeki en düşük ortalamalar ise doktora mezunu annelerin öğrencilerinden oluşmuştur.
- Baba eğitim durumu değişkeni lise öğrencilerinin liderlik yönelimleri üzerinde etkili bir değişkendir. Baba eğitim durumu lise mezunu olan öğrencilerin yapısal, politik ve sembolik liderlik yönelimleri daha yüksektir. İnsancıl liderlik yöneliminde ise en yüksek ortalama lisans mezunu babaların öğrencilerin lehine daha yüksek düzeydedir. Liderlik yönelimlerinin tüm alt boyutlarında en düşük ortalama sahip öğrencileri ise babaları doktora mezunu öğrencilerdir.

- Lise öğrencilerinin okullarında spor salonu olup olmama durumlarına göre liderlik yönelimleri incelendiğinde, öğrenim görülen okulda spor salonu olmasının etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Okulunda spor salonu olan öğrencilerin özellikle liderlik yönelimlerinin alt boyunları olan yapısal, insancıl ve sembolik liderlik yönelim düzeylerinde okulunda spor salonu olmayan öğrencilere göre liderlik yönelimleri daha yüksektir.

5.6. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİ İLE LİDERLİK YÖNELİMLERİ ARASINDA İLİŞKİ İLE İLGİLİ SONUÇLAR

Lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile her bir liderlik yönelimleri arasında yüksek düzeyli bir ilişkinin olduğu sonucu bulunmuştur. Bu ilişkinin, t- değeri istatistiksel açıdan her bir liderlik yönelimi için anlamlıdır. Regresyon analizi sonuçlarına göre, lise öğrencilerinin sosyal becerilerinin yorumlanmasına ilişkin matematiksel model aşağıda verilmiştir.

$$\text{Sosyal Beceri} = 1,721 + ,169x \text{ Politik LY} + ,094x \text{ Yapısal LY} + ,083x \text{ Sembolik LY} + ,071x \text{ İnsancıl LY}$$

5.7. ÖNERİLER

5.6.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

- Öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türü, sınıf seviyesi, lisanslı spor yapma, okulunda spor salonu bulunması gibi değişkenler, öğrencilerin hem sosyal becerilerinde hem de liderlik yönelimlerinde etkili bir değişkendir. Bu etkililik dikkate alınarak okullardaki spor salonu ve lisanslı sporcu sayısının artırılması konularında çalışmalar yapılabilir.
- Lise türleri arasında Spor Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin hem sosyal becerileri hem de liderlik yönelimleri yüksek çıktığı için bu liselerde okuyan öğrencilerin bu avantajlı durumlarını daha güçlü hale getirmek için müfredat uygulanabilir.
- Lise öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin %29'unu ifade eden sosyal becerilerin artması için, öğrenciler daha çok sosyal faaliyetlere yönlendirilebilir.

- Müfredat, liselerdeki beden eğitimi ve spor dersinin saatini artıracak şekilde yeniden düzenlenebilir.

-

5.6.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu konunun üniversite öğrencileri üzerinde test edilerek çıkan sonucun çalışma sonucu ile karşılaştırılması ve alana katkı sunması önerilebilir.
- Benzer bir konunun eğitim başlangıç evrelerinden biri olan ortaokul öğrencilerine de uygulanması, sosyal beceri ve liderlik ilişkisinin erken yaşlarda başlayıp başlamadığının test edilmesi açısından manidar olup, alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Çalışmada işe koşulamayan başka bağımsız değişkenler ile lise öğrencilerini sosyal beceri seviyeleri ve liderlik arasındaki ilişki incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, G. (2011). *Okul Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışlarının Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örgütsel Adalet Ve Motivasyon Düzeyleriyle İlişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Açıkgöz, Ö. (2013). *.11.Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ada, B. (2012). *Yaratıcı Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Okul Öncesi Yönetici Ve Öğretmenlerinin Yaratıcı Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ağbuğa, B. (2016). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölüm Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. *International Journal Of Science Culture And Sport (Intjscs)*, 4(3).
- Aka, S. (2010). *Atlı Cirit Sporcularının Sosyal Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akfırat, F. (2004). *Yaratıcı Dramanın İşitme Engellilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkök, F. (1996). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi: *Anne-Baba El Kitabı*. TC. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Akkuş, Ç. Z. (2017). 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Özsaygı Ve Denetim Odağı İle İlişkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2).

- Akpınar, S. (2010). *Spor Federasyonlarında Çalışanların, Sosyal Beceri, İş Doyumu Ve Problem Çözme Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Aracı, H., Aracı Ş. (2014). *Spor Bilimleri Öğretimi*. Eylül Ofset. (1. Basım): Grafiker Rek. San. Ve Tic. Ltd Şti.
- Argon, T., & Çelik, H. (2006). İlköğretim Okullarında Çalışan Yöneticilerin Sosyal Beceri Yeterlik Düzeyleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6 (1).
- Arslan, F. (2013) . *Formatör Ve Koordinatör Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okul Müdürlerinden Algıladıkları Dönüşümsel Liderlik Stilleri İle Adanmışlık Düzeylerinin İlişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arslanoğlu, C. (2010). *Spor Yapan Ve Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. (Kars İl Örneği)*.Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ataman, G, (2001), *İşletme Yönetimi Temel Kavramlar Yeni Yaklaşımlar*. Türkmen Kitabevi: İstanbul.
- Avcıoğlu, H. (2012). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklara Sosyal Beceri Kazandırmada İşbirliğine Dayalı Öğrenme Ve Drama Yöntemlerinin Etkililiği. *Eğitim Ve Bilim Dergisi*, 37.
- Avşar, Z. (2000) Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XVII* (2).
- Avşar, Z., Kuter, F. (2007). Beden Eğitimi Ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. (Uludağ Üniversitesi Örneği), Eğitimde Kuram Ve Uygulama. *Jurnal Of Theory And Practice In Education*, 3(2).
- Burkett, B. M., Blom,L.C., Razon, S., Johnson. J.E. (2014). Formal And Informal Athlete Leaders: *The Relationship Between Athlete Leadership Behaviors And Cohesion, Volume 3, Issue 1, Article 2*.
- Bacanlı H. (2012) b. *Sosyal Beceri Eğitimi*. (3.Basım). Ankara: Asal Yayınları.

- Bacanlı, H. (2008) a. *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Asal Yayınevi.
- Bakan, İ., Büyükbeşe, T. (2010). Liderlik Türleri Ve Güç Kaynaklarına İlişkin Mevcut Gelecek Durum Karşılaştırması: Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Algılarına Dayalı Bir Alan Araştırması. *KMÜ Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (19).
- Balyan, M. (2009). *İlköğretim 2.Kademe ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları. Sosyal Beceri ve Özyeterlik Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Balyan, M., Balyan, K. Y., & Kiremitçi, O. (2012). Farklı Sportif Etkinliklerin İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum, Sosyal Beceri Ve Öz Yeterlik Düzeylerine Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2).
- Barutçugil, İ. (2014). *Liderlik*. İstanbul, Kariyer Yayıncılık.
- Başoğlu, U. D. (2011). *İstanbul İli Bahçelievler Belediyesi Sorumluluğundaki Spor Salonlarının Rekreasyon Sporları Ve Rekreasyon Liderleri Açısından Geliştirilmesi Ve Faydalılık Durum*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bilgen, H. (2014). *Gençlik Merkezinde Yürütülen Kurslara Katılan Gençlerin İletişim Becerisi Ve Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ankara İli Yenimahalle Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bilir, B. Arslan, H. (2016). Perceptions Of The Teachers Working In Secondary Schools About Their Principal's Leadership Orientations. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (4).
- Bolman, L. G. Deal, T. G. (1991). *Reframing Organizations. Artistry, Choice And Leadership*. San Francisco: Jossey-Bass. Processes and Marital Outcomes. Hillsdale NJ, Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Botting, N. Powls, A. Cooke, R. Marlow, N. (1997). Attention Deficit Hyperactivity Disor Dersandotherapy Chiabricoutcomes In Very Low Birth Weight

Children At 12 Years, *Thejournal Of Child Psiychsology And Pscyhiatry*.
Volume 38, Issue 8.

Büyüköztürk Ş, Çakmak E, Akgün Ö E, Karadeniz Ş. Demirel F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Akademi.

Can, H. (1991). *Organizasyon Ve Yönetim*. Ankara: Adım Yayıncılık.

Canbay, H. (2010). *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Cansoy, R. (2015). *Türkiye'de Ortaöğretim Okullarındaki Öğrencilerin Gençlik Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Celep, C. (2004). *Dönüşümsel Liderlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Cemaloğlu, N. (2007). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilllerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal Of Turkish Educational Sciences*, 5(1).

Cengiz, R. (2012). Taekwondo Sporcularının Algıladığı Liderlik Özellikleri İle Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki Özet. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 7(4).

Cremer, D. (2006). *Affective And Motivational Consequences Of Leader Self-Sacrifice: The Moderating Effect Of Autoratic Leadership*, *The Leadersip Quarterly*.

Çaha, Ö. (2000). *Spora Yaslanarak Nefes Alma*. Ankara: Beta Yayınevi.

Çamlıyer, H. Ve Çamlıyer, H. (2001). *Eğitim Bütünlüğü İçerisinde Çocuk Hareket Eğitimi Ve Oyun*. Manisa: Emek Matbaacılık.

Çelik, N. (2013). *Ortaöğretim Kurumları Yöneticilerinin Etik Liderlik Anlayışları İle Örgüt Çalışanlarının Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, V. (2003). *Eğitimsel Liderlik*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Çelik, V. (2011). *Basketbol Oyuncularının Görüşlerine Göre Antrenörlerin Karizmatik Liderlik Özelliklerinin Takım Bütünlüğüne Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, F. Alpa Bilbay, A. & Albayrak Kaymak, D. (2003). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler*. (3. Baskı). İstanbul, Epsilon Yayıncılık.
- Çetin, M. (2009). *Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Sosyal Beceri Düzeyleri Ve Stresle Başa Çıkma Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çiftçi, İ. ve Sucuoğlu, B. (2012). *Bilişsel Süreç Yaklaşımlarıyla Sosyal Beceri öğretimi*. Ankara, Kök Yayıncılık.
- Çilingir, A. (2006). *Fen Lisesi İle Genel Lise Öğrencilerinin Sosyal Becerileri Ve Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çiriş, V. (2014). *Spor Yapan Ve Yapmayan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çivilidağ, A. Günbayı, İ. & Yörük, T. (2015). Eğitim Örgütlerinde Mesleki Rehberlik Çalışmalarına İlişkin Nitel Bir Analiz: Antalya Örneği. *Journal Of International Social Research*, 8(38).
- Çoban, E. (2016). *Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatı Yöneticilerinin Örgütsel Değişimi Yönetme Yeterlikleri İle Stratejik Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çoban, B. Çoşkun, Z. (2006). *Sporda Grup Dinamiği Ve Liderlik*. Ankara Nobel Yayınları.
- Çubukçu, Z. Gültekin, M. (2006). *İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler*.

- Dalkıran, O. (2012). *Dershane Öğrencilerinin Fiziksel Aktivitede Bulunma Değişkenine Göre Sürekli Kaygı, Sınav Kaygısı Ve Sosyal Beceri Düzeyleri İle Sınav Performanslarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Dalkıran, O. Aslan, C. S. Gezer, E. D. Vardar, T. (2015). *Sporcu Ve Sedanter Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması*. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (13).
- Delice, M. (2013). Liderlik Eğitiminin Öğrencilerin Liderlik Tutumlarına Etkilerinin İncelenmesi. *Türk İdare Dergisi*, 478.
- Deniz, M. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Ta-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dereli, M. (2003). *A Survey Research Of Leadership Styles Of Elementary School Principals*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Dikmener, D. İ. (1997). *Sosyal Beceri Eğitiminin Sosyal İçerik Dönük Ergenlerin İçerik Dönüklük Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dinç, S. (2006). *Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, O. (2004). *Spor Psikolojisi Ders Kitabı*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Donuk, B. (2007). *Liderlik Ve Spor*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Efe, M. Öztürk, F. Koparan, Ş. Şenışık, Y. (2008), 14-16 Yaş Grubu Erkeklerde Voleybol Çalışmalarının Sosyal Yetkinlik Beklentisi ve Atılganlık Üzerine Etkisi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21).
- Elksnin, L. K. & Elksnin, N. (2000). Teaching Parents To Teach Their Children To Be Prosocial. *Intervetion in School Clinic*. 36(1).

- Erçetin, Ş. (2000). (Fiedler, F.E.'Den Aktaran) *Liderlik Sarmalında Vizyon*. Ankara; Nobel Yayınevi.
- Erdoğan, E. Sözen, H. Cevahircioğlu, S. (2012). Farklı Spor Branşındaki Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7 Sayı: 33*.
- Eren, E. (2001). *Yönetim ve organizasyon (çağdaş ve küresel yaklaşımlar)*. Genişletilmiş 5. Baskı, Yayın No: 1067. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Eren, E. (2004). *Örgütsel Davranış Ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Ergezer, B. (2003). *Liderlik Ve Özellikleri*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergin, B. (2014). *Türkiye'de Yükseköğretim Sisteminde Kalite Ve Etkililik Açısından, Kendi Kendine Liderlik Yaklaşımının, Öğretim Üyesi Yetkinlikleri Ve Örgütsel Öğrenme Kapasitesi Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ergun, T. (1991). *Türk Kamu Yönetiminde Önderlik Davranışı*. Ankara: Todaie Yayınları.
- Erkal, M. (1996). *Sosyolojik Açıdan Spor*. İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Ertürk, M. (2011). *İşletme Biliminin Temel İlkeleri*. (8. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Fındık, M. (2016). *Takım Sporunu Yapanlarla Bireysel Spor Yapanların Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. 17,0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Girgin, G. Çetingöz, D. Vural, D. (2011). Öğretmen Adaylarının Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim, 4 (1)*.
- Gotmann, J (1993). *What Predicts Divorce: The Relationship Between Marital*.

- Gresham, F., M., Elliot, S, N. (2011). Test Review Social Skills İmprovement System Rating Scales. *Mineapolis, Journal Of Psychoeducational Assessment Volume; 29(3)*.
- Gülay, H. & Akman, B. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gülay, O. (2008). *Ortaöğretim 9. Sınıf Beden Eğitimi Dersinde, İşbirlikli Oyunların Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerine Ve Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güllü, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz Ve Antrenman Bilimi Dergisi, 3(3)*.
- Gümüş, H. (2015). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri Ve Okula Yönelik Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğdu, F. (2014). *Spor Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Sporun Yaygınlaştırılması Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Güner, Ş. (2002). *Dönüşümsel Liderliğin Güç Kaynakları Ve Silahlı Kuvvetler Organizasyonunun Dönüşümsel Liderliğe Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, S. (2012) *Liderlik* (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Güngör, N, B. Yenel, F. (2017). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Epistemolojik İnançları İle Liderlik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 19(2)*.
- Hollinger, J. D. (1987). Social Skills For Behaviorally Disordered Children As Preparation Formain Streaming: Theory, Practice Andn Ewdirections. *Remedialand Special Education, 8*.

- İbicioğlu, H. Özmen, H. İbrahim, Taş, S. (2009). Liderlik Davranışı Ve Toplumsal Norm İlişkisi: Ampirik Bir Çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2).
- İşeri, İ. (2016). *Lise Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kabasakal, Z. & Çelik, N. (2010). The Effects Of Social Skills. ‘Training On Elementary School Students’ Social Adjustment. *Elementary Education Online*, 9(1).
- Kadyrkulova, A. (2008). *Female And Gender Leadership Master’s Program in Leadership and Management In International Context* Baltic Business School. University of Kalmar.
- Kaf, Ö. (2000). Hayat Bilgisi Dersinde Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasında Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6).
- Kalafat, T. Kıncal, R. Y. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Beden Memnuniyeti Düzeyleri İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23.
- Kaplan, Y. Çetinkaya, G. (2014). Spor Yoluyla Toplumsallaşma-Yeniden Toplumsallaşma Süreci. *International Journal Of Sciencev Culture And Sport*, 2 (2).
- Karadavut, Y. (2014). *İlk Ve Ortaokul Yöneticilerinin Duygusal Zekâ Yeterlikleri Ve Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin Liderlik Stilleri İle İlişkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Ankara: Sanem Matbaacılık.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keçialan, R. (2013). *Ergenlere Yapılan Sosyal Beceri Eğitiminin İletişim ve Öfke Kontrolüne Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Kılınç, A. (2013). *İlköğretim Okullarında Liderlik Kapasitesinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Konter, E. (1996). *Bir Lider Olarak Antrenör*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Koydemir, S. (2006). Predictors Of Shyness Among University Students: Testing A Self-Presentational Model. Yayınlanmamış doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurgun, O. A. (2013). *Örgütsel Davranış*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Küçük, V. Koç, H. (2003). Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan Ve Spor İlişkisi. *D.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 10.
- Külekçi, E. (2015). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Deneysel Bir Çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Laugeson, E. A. Frankel, F. Mogil, C. Dillon, A. R. (2009). Parent-Assisted Social Skills Training To Improve Friendships In Teens With Autism Spectrum Disorders. *Journal Of Autism And Developmental Disorders*, 39(4).
- Makar, E. (2016). *Spor Eğitimi Gören Öğrencilerin, Sosyal Beceri, Fiziksel Benlik Algısı Ve Fiziksel Aktivite Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Malinauskas, R. K. Akelaitis, A. V. (2012). Peculiarities Of Social Competence Of Future Specialists Of Physical Education And Sports. *European Researcher. Series A*, (4).
- Margalit, M. (1993). Social Skills and Classroom Behavior Among Adolescents With Mild Mental Retardation. *American Journal on Mental Retardation*, (6).
- Matson, J. L. Matson, M. L. & Rivet, T. T. (2007). Social Skills Treatments With Children With Autism Spectrum Disorders. *Behavior Modification*. 1.
- Maxwell, J. C. (1999). *Liderlik Nitelikleri*. (Çeviren: İbrahim Şener). İstanbul: Beyaz Yayınları.

- Mcclelland, M. M. Morrison, F. J. (2003). The Emergence Of Learning-Related Social Skills In Preschool Children. *Early Childhood Research Quarterly, 18*(2).
- Merrel, K. Gimpel, G. (1998). A Review Study Of Psychometric Functioning Of A Picture Scale To Assess Joy In Child *Hoot Psycholog, Vol;6*(3).
- Metin, M. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Milliyetçi, Ö. (2008). *Mesleki Ve Teknik Eğitim Veren Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin İnternete Yönelik Tutumları İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Murat, G. Açıkgöz, B. (2008). Değişim Çağının Vazgeçilmez Aktörleri: Dönüşümcü Liderler. *Kamu-İş Dergisi, 10*(2).
- Murray, N. P. (2006). The Differential Effect Of Team Cohesion And Leadership Behavior In High School Sports. *Individual Differences Research, 4*(4).
- Oğurlu, Ü. (2012). *Liderlik Beceriler Geliştirme Programının Üstün Zekâlı Olan Ve Olmayan Öğrencilerin Liderlik Becerilerine Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbay, Y. (2003). "Kişisel Rehberlik". *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (Editör: Gürhan Can). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özbey, Ç. (2000). *Spora Yaslanarak Nefes Alma*. Ankara: Beta Yayınevi.
- Özcep, M. C., Mirzeoğlu, D. (2007). İlköğretimde Görev Yapan Beden Eğitimi Ve Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, XII* (4).
- Özdenk, S. (2015). *Bireysel Ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular İle Spor Yapmayan Bireylerin Duygusal Zekâ Ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özen, H. (2015). *Okul Müdürlerinin Kullandığı Motivasyonel Dilin İntibak Ettirici Liderlik Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Palut, B. (2003). *Sosyal Gelişim Ve Arkadaşlık İlişkileri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Pazarbaş, M. (2012). *Liderlik Ve Otorite: Lise Öğrencilerinin Liderlik Ve Otorite Algısı Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pınar, E. (2009). *Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Sosyal Becerilere İlişkin Beklentileri Ve Sosyal Beceri Öğretim Programının Öğretmen Çıktıları Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Recepoğlu, E. (2011). *Öğretmen Algılarına Göre Okul Müdürlerinin Mizah Tarzları İle Öğretim Liderliği Davranışları Ve Okulun Örgütsel Sağlığı Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Riggio, R. E. (1986). Assessment Of Basic Social Skills. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 51 (3).
- Riggio, R. E. Perez, J. E. Kopelowicz, A. (2007). Social Skill İmbalances İn Mood Disorders And Schizophrenia. *Personality And Individual Differences*, Sayı: 42.
- Rowden, R. W. (2000). The Relationship Between Charismatic Leadership Behaviors And Organizational Commitment. *The Leadership & Organization Development Journal*, 21(1).
- Sağır, M. (2011). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğretimsel Liderlik Rollerini Ve Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayımlanmamış doktora tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sali, P. (2011). An Inquiry Into Efl Teachers'and Learners'perspectives On Classroom Discipline. *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World*, 2(1).

- Samancı, O., Diş, O. (2014). Sosyal Becerileri Zayıf Olan İlkokul Öğrencilerinin Tutum Ve Davranışlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2).
- Sarı, İ., Soyer, F., Yiğiter, K. (2012) The Relationship Among Sports Coaches' Perceived Leadership Behaviours, Athletes' Communication Skills And Satisfaction Of The Basic Psychological Needs: A Study On Athletes. *International Journal Of Academic Research Vol. 4 (1)*.
- Sevinç, M. (2005). *Kendine Güven Ve Başarı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sotirofski, K. (2008). *Türkiye Ve Arnavutlukta Üniversite Yöneticilerinin Öğretimsel Liderlik Rollerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sutton, J. & Smith, P. K. (1999). Bullying As A Group Process: An Adaptation Of The Participant Role Approach. *Aggressive Behaviour*, 25.
- Süt, M. (2014). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Spor Yapma Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması (Gaziantep İli Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, C. (1999). *Yurt Dışı Yaşantısı Geçiren Ve Geçirmeyen Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şenol, E. (2015). *Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği İle Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şenol, E. Türkçapar, Ü. (2016). Öğretmen Adaylarının Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 40.

- Şentürk, S. (2010). *Liseli Ergenlerin Yalnızlık Algısının Sosyal Beceri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şirin, E. (2008). *Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu Yöneticilerinin Liderlik Stilleri Ve Çatışma Yönetimi Stratejilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Tabachnick and Fidell. (2013). B.G. *Tabachnick, L.S. Fidell Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson, Boston.
- Tekin, A. Zorba, E. (2001). Spor Ve Rekreasyon Organizasyonlarında Etkili Liderlik. *Journal Of Physical Education And Sport Sciences, 1*(2).
- Tekin, M. Bayraktar, G. Yıldız, M. Katkat, D. (2006). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Sosyal Beceri Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal Of Physical Education And Sport Sciences, 8*(1).
- Tekin, Y. Ehtiyar, R. (2011). Başarının Temel Aktörleri: Vizyoner Liderler. *Yaşar Üniversitesi Dergisi, 24*(6).
- Telli, E. Ünsar, A. Sinan, Oğuzhan, A. (2012). Liderlik Davranış Tarzlarının Çalışanların Örgütsel Tükenmişlik Ve İşten Ayrılma Eğilimleri Üzerine Etkisi: Konuyla İlgili Bir Uygulama. *Electronic Journal Of Vocational Colleges, 2*(2).
- Telli, M. (2010). *Mersin Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri İle Yetkinlik Beklentilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tiryaki, Ş. (2000). *Spor Psikolojisi*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Tiwari, H. K. (2015). Comparative Analysis Of Leadership Behavioral Preferred By Female Volleyball Players From Their Coaches. *International Journal Online Of Sports Technology & Human Engineering, 2* (9).
- Tolukan, E. (2014). *Spor Tesis Yöneticilerinin Girişimcilik Eğilimi Ve Liderlik Davranış Özelliklerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Tunçer, P. (2012). Örgütsel Değişim ve Liderlik. *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 80
- Turan, S. Ebiçlioğlu, N. (2002). Okul Müdürlerinin Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31(31).
- Turhan, M. (2007). *Genel Ve Mesleki Lise Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışlarının Okullardaki Sosyal Adalet Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tüfekçi, Ş. Gündoğdu, C. & Çelebi, E. (2016). Gençlik Kamplarında Görev Yapan Liderlerin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studie*, 2 (2).
- Türkmen, Ş. (2011). *Okullarda Yönetim Etkinlikleri*. Ankara: Asil.
- Uğurlu, C. (2009). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılık Düzeylerine Yöneticilerinin Etik Liderlik Ve Örgütsel Adalet Davranışlarının Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, S. (2017). *Okul Yöneticilerinin Sosyal-Duygusal Eğitim Liderliği Ve Algı Yönetimine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmamış doktora tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yalçın, S. (2014). *Öğretmenlerin Algılarına Göre Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin İş Yaşam Kalitesi Ve Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yener, S. (2014). *Özel Ortaöğretim Kurumlarında Paylaşılan Liderlik Davranışı Ve İşten Ayrılma Niyeti Arasındaki İlişkide Psikolojik Güvenlik Algısının Aracı Değişken İlişkisinin Araştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yetim, A. (2010). *Sosyoloji Ve Spor*. 4. Baskı, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Yıldırım, N. (2015). *Çoğulcu Liderlik Özellikleri: Eğitim Kurumlarında Bir Araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Yılmaz, İ. (2008). *Sporcu Algıları Çerçevesinde Farklı Spor Branşlarındaki Antrenörlerin Liderlik Davranış Analizleri Ve İletişim Beceri Düzeyleri*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, S. (2012). *Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemi İle Öğretimin Öğrencilerin Sosyal Beceri, Empatik Beceri ve Akademik Başarı Düzeylerine Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yiğit, R. (2008). *İlköğretim 2.Kademe Öğrencilerinin Depresyon ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, G. (1997). *Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yüksel, G. (2004). *Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı*.1.Basım, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Zaleznik, A. (1977). *Managers And Leaders: Are They Different Harvard Business Review. National Criminal Justice Reference Service 1*.
- Zorba, E. (2006). *Herkes İçin Yaşam Boyu Spor*. Ankara, Nobel Yayıncılık.
- WEB1. <http://Sgb.Meb.Gov.Tr/Www/Milli-Egitim-İstatistikleri-Orgunegitim-2016-2017/İcerik/> Erişim Tarihi 15.09.2017

EKLER

30/03/2017-E.4614

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : 61923333/044/
Konu : Anket çalışması hk.

Sayın Vahit ÇİRİŞ

Üniversitemiz Etik Kurulu Başkanlığının 29/03/2017 tarihli ve 67 sayılı toplantısında alınan "08" nolu karar örneği aşağıda sunulmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Ahmet Celal APAY
Etik Kurulu Başkanı

Yapılan görüşmeler sonunda; Vahit ÇİRİŞ'in "İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesinde Bulunan Spor Lisesi Öğrencileri İle Diğer Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Liderlik Özelliklerine Etkisinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışmasının Etik açıdan uygun olduğuna oy çokluğu ile karar verildi.

Evrak Doğrulamak İçin : <http://193.140.253.232/envision/Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=BELEMPUZT>

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 34187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryuniversitesi@ts01.kep.tr
Tel:0264 295 30 00 Faks:0264 295 30 33
E-Posta :ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik AÇ :www.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

SORULAR (Liderlik Yönelimleri Ölçeği)		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
1	Net ve mantıklı bir biçimde düşündürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Diğer insanları büyük ölçüde destekler ve onların sorunlarına karşı ilgi gösteririm	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	İşlerin yerine getirilmesi amacıyla insanları harekete geçirme ve kaynakları etkili kullanma gibi bir yeteneğim vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Ellerinden gelenini en iyisini yapmaları konusunda diğer insanlara ilham veririm	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Dikkatli planlamanın ve planlanan işlerin zamanında bitirilmesinin önemini vurgularım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Açık ve işbirliğine dayalı ilişkiler yoluyla güven yaratırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Karşıt görüşlere sahip kişileri ikna etmede başarılı ve yetenekliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Karizmatik bir insanımdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Problemlerin mantıklı çözümlene ve dikkatli düşünme ile çözülebileceğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Diğer insanların ihtiyaç ve duygularına karşı duyarlılık gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	İkna kabiliyetim iyi ve etkileyiciyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Diğer insanlar için ilham kaynağıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Net, akılcı politikalar ve süreçler geliştirir ve uygularım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Kararlarda insanların aktif rol almasını ve katılımlarını desteklerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Kurum içi anlaşmazlık ve çatışmaları önceden görür ve çözme konusunda yılmadan çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Hayal gücüm kuvvetli ve yaratıcıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Problemlere gerçekçi ve mantıklı bir biçimde yaklaşırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Tutarlı bir biçimde başkalarına karşı açığım ve yardım ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Etki ve güç sahibi başka insanların desteğini kazanmada etkiliyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Güçlü ve iddialı bir vizyon ve misyon duygusu aşılarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Açık ve ölçülebilir hedefler ortaya koyarım ve kişileri sonuçlardan sorumlu tutarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	İyi bir dinleyiciyim; diğer insanların fikirlerine ve katkılarına genellikle açığım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Politik davranma konusunda duyarlı ve yetenekliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Mevcut gerçeklerin ötesini görerek yeni ve heyecan verici fırsatlar yaratırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Detaya önem veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	İyi yapılan işler konusunda insanları takdir ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Yeterli desteği sağlamak için kurum içi ve dışı ilgi grupları (paydaşlar) ile koalisyonlar geliştiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Sadakat ve şevk aşılarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Net bir kurumsal yapı ve kurumsal yapıda ast-üst hiyerarşisinin gerekliliğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Katılımı destekleyen bir yöneticiyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	Çatışma ve muhalefete rağmen başarıya ulaşırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	Çevremdeki insanlar için kurumsal değer ve amaçları kişiliğimde yansıtan model/örnek bir yöneticiyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma Türkiye'deki Liselerin 11.ve 12. Sınıfında okuyan öğrencilerin Sosyal Beceri Özellikleri ile Liderlik Yönelimleri arasındaki ilişkiyi incelemek için tasarlanmıştır. Veriler bilimsel amaç dışında kullanılmayacaktır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyarak cümlede size uygun ifadeyi X işareti ile belirtiniz. Katılımlarınız için teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz : Bayan Bay Sınıf Düzeyiniz : 11.Sınıf 12.Sınıf
Gelir Durumunuz : 1000-1999 2000-2999 3000-3999 4000 ve üzeri
Okuduğunuz Lise : Anadolu Lisesi Fen Lisesi Meslek Lisesi Sosyal Bil.Lisesi Spor Lisesi
Not Ortalamanız: 0-1,99 2-2,99 3-3,99 4-5
Yaşadığınız Şehir : Büyükşehir Şehir
Lisanslı Olarak Spor Yaptınız mı: Evet Hayır
Anne Eğitim Durumu İlkokul Ortaokul Lise Lisans Y.Lisans Doktora
Baba Eğitim Durumu İlkokul Ortaokul Lise Lisans Y. Lisans Doktora
Okulunuzda Spor Salonu Var mı: Evet Hayır
Anne- Baba Tutumunuz: Otoriter Demokratik İlgisiz Mükemmeliyetçi Diğer

SOSYAL BECERİ ENVANTERİ – KISA FORM

	Lütfen aşağıdaki 30 maddede verilen durumların sizi ne ölçüde yansıttığını, her bir maddeyi dikkatlice okuyarak, verilen 5'li derecelendirme sistemine göre yanıtlayınız. 1=Hiç Benim Gibi Değil 2= Biraz Benim Gibi 3= Benim Gibi 4= Oldukça Benim Gibi 5= Tamamen Benim Gibi	HİÇ BENİM GIBI DEĞİL	BİRAZ BENİM GIBI	BENİM GIBI	OLDUKÇA BENİM GIBI	TAMAMEN BENİM GIBI
1	Başka insanlara dokunmaktan genellikle rahatsız olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	İnsan davranışlarının nedenlerini öğrenmek ilgimi çeker.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Duygularımı kontrol etmede çok başarılı sayılmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Sosyal olmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Bazı ortamlarda doğru şeyleri yaptığımdan ya da söylediğimden endişe ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Genç, yaşlı, zengin ve yoksul her türlü insanla birlikte kendimi rahat hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Yüz ifadem genellikle tarafsızdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Başkalarıyla olan ilişkilerini izleyerek bir insanın karakterini kolayca anlayabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Duygularımı kontrol etmek benim için oldukça zordur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantılarına her zaman katılırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Genellikle insanlara söylediklerimin yanlış anlaşılacağından kaygılanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Bir grup içinde olduğum zaman konuşacağım şeyleri seçmede güçlük çekiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Kızgınlığımı çok seyrek gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Ne kadar saklamaya çalışsalar da insanların gerçek düşüncelerini genellikle bilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Üzgün olsam bile sogukkanlılığımı korumakta oldukça başarılıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Kendimi yabancılara tanıtırken genellikle ilk adımı ben atarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Herhangi birinin bana gülümsemesinden veya surat asmasından çok etkilenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	İlişkilerde insanlar birbirlerinin tüm beklentilerini karşılamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Durgun geçen bir toplantıyı neşelendirebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Kendilerini olduğundan farklı gösterenleri, karşılaştığım ilk andan itibaren hemen tespit edebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Sinirli olduğum zaman bu durumumu başkalarından çok iyi bir şekilde saklayabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Toplantılarda çok çeşitli insanla konuşmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Başka insanların beni sevmesine çok önem veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Gruplarda genellikle lider olarak seçilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Duygu ve heyecanlarımı çok seyrek gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	Çoğunlukla duyarlı ve anlayışlı bir insan olduğum söylenir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Güçlü bir duygumu pek saklayamam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Kalabalık toplantılara katılmaktan ve yeni insanlarla tanışmaktan zevk alıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Başkalarının üzerinde bıraktığım etki ile genellikle meşgul olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Her türlü sosyal ortama kolayca uyum sağlayabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	İnsan davranışlarının nedenlerini öğrenmek ilgimi çeker.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	Duygularımı kontrol etmede çok başarılı sayılmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Vahit ÇİRİŞ, 10 Temmuz 1979'da Kahramanmaraş ili 12 Şubat ilçesinde doğdu. İlkokul öğrenimi Dereboğazı Atatürk ilkokulunda tamamladı. Orta okul ve lise öğrenimini İmam- Hatip Lisesinde tamamladı. Üniversite eğitimini Gazi Üniversitesi Kırşehir Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda 2010 yılında tamamladı. Yüksek Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında tamamladı. Halen Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında Doktora eğitimine devam etmektedir. Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğretim Görevlisi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Cep Tel. : 0506 232 19 30

E-Mail Adres: vahitciris@gmail.com